

ELIZA'S VAARWEL AAN ELIA

**VERSLAG
van de preek door ds. A. F. Honkoop en toespraken
gehouden bij de begrafenis van**

Ds. P. HONKOOP

in leven predikant der Gereformeerde Gemeente te Yerseke

**in het kerkgebouw te Yerseke
en op de begraafplaats te Rijssen**

2 predicaties door

Ds. A. F. HONKOOP

**Levensoverzicht en een predicatie van
Ds. P. HONKOOP
over Romeinen 8:23a**

en

Meditaties van P. HONKOOP JR.

N.V. Drukkerij-Uitgeverij De Banier, Utrecht

1963

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

VERSLAG VAN DE BEGRAFENISDIENST VAN DS. P. HONKOOP

In de kerk te Yerseke

"Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren."

2 Koningen, 2 vers 12

Toespraken bij de begrafenis te Rijssen, o. a. ds. J. van Haaren

DE SCHARE DIE NIEMAND TELLEN KAN

Predicatie, uitgesproken op zondag 30 juni te Yerseke, over Openb. 7: 13-15

door Ds. A. F. HONKOOP

En één uit de ouderlingen antwoordde, zeggende tot mij: Dezen, die bekleed zijn met de lange witte klederen, wie zijn zij, en van waar zijn zij gekomen? En ik sprak tot hem: Heere, gij weet het. En hij zeide tot mij: Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams. Openbaring 7: 13-15

MAAR WAT HEBBEN DEZE SCHAPEN GEDAAN? Ds. A. F. HONKOOP

"Zie ik, ik heb gezondigd en ik, ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze schapen gedaan?" 2 Samuël 24: 17. Tijdens Polio epidemie

LEVENSBSCHRIJVING P. HONKOOP SR.

DE EERSTELINGEN DES GEESTES. Door Ds. P. HONKOOP

En niet alleen dit, maar ook wij zelf, die de eerstelingen des Geestes hebben ...

Romeinen 8: 23a

VERSLAGEN UIT DE SAAMBINDER

AFSCHEID VAN Ds. P. HONKOOP VAN RIJSSSEN

Meditatie door Ds. A. F. Honkoop. De vrijgekochten des Heeren komende tot Sion (1 en 2)

Verslag van de afscheidsdienst van ds. A. F. Honkoop van Zwijndrecht

Ds. A. F. Honkoop herdenkt 50-jarig ambtsjubileum

Overlijden Ds. A. F. Honkoop (1921-2008)

Meditaties door Ds. P. HONKOOP Jr.

De Leeuw uit Juda's stam

Scheiding voor kort, gemeenschap voor eeuwig

Biddag

De vrucht op de toepassing van het Woord

Licht van de hemel

Advent

Het Woord als redelijke onvervalste melk

Het gebouw Gods

LEVENSBSCHRIJVING P. HONKOOP JR. en Verslag begrafenis

VERSLAG VAN DE BEGRAFENISDIENST VAN DS. P. HONKOOP

In de kerk te Yerseke

Donderdag 27 juni 1963. De dag is aangebroken, waarop het stoffelijk overschot van de predikant der Gereformeerde Gemeente te Yerseke, dominee P. Honkoop, te Rijssen ten grave zal worden gedragen.

's Morgens om 10 uur wordt een rouwdienst gehouden te Yerseke. Reeds geruime tijd voor de aanvang is de kerk geheel gevuld met gemeenteleden, vrienden van de overledene en belangstellenden.

Ook vele predikanten en kerkenraadsleden uit alle delen van ons land, benevens het voltallig college van B. en W. van Yerseke zijn tegenwoordig.

Ds. A. F. Honkoop van Goes, oudste zoon van de overledene, opent de bijeenkomst in het kerkgebouw met het laten zingen van Psalm 68: 5; hij leest 2 Kon. 2: 1-14 en gaat voor in gebed. Daarna spreekt hij het volgende:

Geliefden,

Een zeer geliefde, ja, een onvergetelijke man, vader en grootvader heeft de Heere van ons weggenomen. Hoe zwaar is dan ook dit verlies, niet alleen voor de familie, maar ook voor de gemeente van Yerseke, en wij durven wel zeggen: eigenlijk voor al onze gemeenten. Van het kleine getal leraren zal er opnieuw één moeten worden afgeschreven. En welk een grote plaats zal er ledig achterblijven, allereerst in ons gezin en in onze familie. Hier is het niet de plaats om er in den brede bij stil te staan en om er uitvoeriger over uit te weiden wat vader in onze familie betekend heeft.

Evenwel dit mag met vrijmoedigheid getuigd worden, dat het niet allereerst het tijdelijke en niet allereerst het stoffelijke is geweest, hetwelk hij gezocht heeft voor zijn vrouw, voor zijn kinderen en voor zijn kleinkinderen, want vooral de dingen van de eeuwigheid hebben hem gewogen en zo na aan het hart gelegen.

Niet alleen zijn wij hem kwijt als man, als vader en als grootvader, maar boven alles als een bidder, als een pleiter voor Gods heilig aangezicht. De weg kennend naar het binnenste heiligdom en zich dan verlatend op die grote Voorbidder, de Heere Jezus Christus, heeft hij zo menigmaal mogen staan voor het aangezicht des Heeren. Hoe ontelbaar veel zijn zijn gebeden geweest, en hoe dikwijls mochten we er getuige van zijn, dat hij door het geloof heeft mogen pleiten op de Goddelijke beloften.

En nu - dit alles is voorbij!

Vader is van ons weggenomen. Maar ook een ledige plaats zal er zijn in de gemeente van Yerseke. En wij zijn er vast van overtuigd, dat inzonderheid de kinderen Sions dit van harte beamen zullen. Wij weten, dat zijn verblijf in uw midden niet ongezegend is geweest. Er zijn banden gevallen, banden der liefde; diezelfde banden, welke ook vielen in vorige gemeenten, in Rijssen en in Den Haag, en ook in zoveel andere gemeenten, waar hij Gods Woord heeft mogen uitdragen.

Thans is hij niet meer.

En nu enerzijds mag er een reden van blijdschap zijn. Dan kunnen wij wel uitroepen: Zouden wij hier treuren als er een lover meer mag zijn? Zouden wij dan wenen nu het zijn deel mag zijn om altijd bij de Heere te zijn? Zouden wij dan wenen nu het hem gegeven is, om onder die schare, welke niemand tellen kan, zijn God en zijn Koning te

mogen eren? Het is voor hem waar geworden:

*Hun blijdschap zal dan onbepaald,
door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
ten hoogsten toppunt stijgen.*

Maar anderzijds zal hij met droefheid worden nagestaard, en velen in ons midden zullen met ons de uitroep van Eliza tot de hunne kunnen maken, toen hij Elia van hem zag heengaan. En het is voor die uitroep, dat wij een ogenblik inzonderheid uw aandacht vragen.

U kunt die vinden in het u voorgelezen Schriftgedeelte, het 2e boek der Koningen, het 2e hoofdstuk, het 12e vers, dit gedeelte waar Gods Woord aldus luidt:

"Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren."

Wij vinden hier: *Eliza's vaarwel aan Elia.*

1. een vaarwel aan een vader;
2. een vaarwel aan een strijder;
3. een vaarwel aan een overwinnaar.

Ten eerste dus: ***een vaarwel aan een vader.***

Het heengaan van Elia is voor hemzelf noch voor Eliza onverwacht geweest. En uit ons tekstverband blijkt ons, dat ook de zonen der profeten er van in kennis waren gesteld. Elia wist het dus, dat zijn loopbaan hier op aarde ten einde was, en dat zijn strijd hier gestreden was.

De Heere had hem geroepen tot het werk onder Israël. Maar thans zal die zware taak weer van zijn schouders worden afgenomen. Elia heeft hier niet over geklaagd. Hij heeft ook niet uitgeroepen: "Wat zal er nu toch worden van het erfdeel des Heeren." Hij wist, dat de Heere voor Zijn zaak en voor Zijn Naam zorg zou dragen, en dat het voortbestaan van het erfdeel des Heeren van de mensen niet afhankelijk was. Ja, was hij het niet zelf geweest, die Eliza in zijn plaats gezalfd had?

En ook van onze geliefde overledene mag het hier gezegd worden, dat hij het wist, dat de tijd van zijn ontbinding aanstaande was; dat ook zijn loopbaan hier op aarde geëindigd was en dat zijn strijd hier gestreden was. Maar ook heeft hij zich mogen overgeven in dat stille vertrouwen, dat het de Heere is, Die te allen tijde voor Zijn kerk hier zorg zal dragen. O, hij mocht het weten: Al was hij er niet meer, dat God toch Dezelfde zal blijven. Hij heeft zich niet gezien als een persoon, die hier onmisbaar zou zijn, maar slechts als een instrument in de handen van Hem, Die eeuwig Dezelfde blijft.

Hij zou heengaan - zo heeft hij tot ons gesproken - maar God zou niet veranderen, en van geslacht tot geslacht zou Hij Dezelfde blijven. In dat geloofsvertrouwen was Elia over de Jordaan gegaan en heeft hij gewacht op zijn God.

Welk een thuiskomst, welk een thuisreis is Elia toch bereid geweest. Onder een onweder, waarin Gods majesteit, waarin Gods heerlijkheid zo luisterrijk heeft uitgeschitterd, ja, waarin de stem des Heeren gehoord mocht worden, is het een vurige wagen en zijn het vurige paarden geweest, welke zijn nedergedaald, en welke Elia hemelwaarts hebben gevoerd. En niet alleen de natuurkrachten, maar ook de engelen Gods hebben er aan meegewerkt om een arme zondaar, om een verloren Adamskind te gaan heenbrengen in het huis des Vaders, waarin zoveel woningen zijn.

Met welk een verwondering, met welk een aanbidding moet de ziel van Elia toch wel

vervuld zijn. O, die heerlijkheid, die hij hier aanschouwen mocht, en welke straks eeuwig door hem gedeeld zou worden, zal zijn ziel toch met verwondering vervuld moeten hebben.

Welk een heerlijkheid is hier neergedaald voor een nietig sterveling. Want wie was toch die man uit Thisbe in zichzelf? Minder dan een druppel aan de emmer en een stofje aan de weegschaal, in zichzelf een doodschuldige en een doemwaardige zondaar, die gelijk alle anderen de dood verdiend had, en geen eer, maar eeuwige oneer en eeuwige schande.

Maar laten wij hier ook niet vergeten, wat hier zo luisterrijk van God gekroond is, dat is niet de persoon van Elia geweest als een verloren Adamskind, maar wat God hier gekroond heeft, dat is Zijn eigen werk geweest, dat in Elia was verheerlijkt. Het was alleen om de eeuwige liefde Gods, het eeuwig soeverein welbehagen, waarin alles zijn grond en waarin alles zijn oorsprong vond.

Laten we Elia zien zoals hij geweest is: Een zondaar, die in zichzelf geen waardigheid boven anderen had. Maar laten we er ook niet blind voor zijn, hoe de Heere hier van Zijn werk getuigenis heeft gegeven; hoe de Heere hier Zelf voor Zijn eer gewaakt heeft, en die eer heeft doen klimmen uit het stof. Nee, niet om Elia, niet om één van Gods volk, niet om één van Gods kinderen, maar alleen om het eeuwig welbehagen, om die vrije gunst, die eeuwig God bewoog is het, dat Elia de heerlijkheid verkregen heeft en dat Gods kinderen deze met hem delen zullen; dat ook vader mocht ingaan in dat land waar geen nacht meer zal zijn, maar waar het eeuwig licht zal zijn.

Daartoe had hij geen oorzaak in zichzelf. O, de enige oorzaak daarvan ligt in God, in dat eeuwig welbehagen, in die gunst, welke God bewogen heeft. Ach, hoe van harte heeft hij er menigmaal mede ingestemd:

"Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen,
door U, door U alléén, om 't eeuwig welbehagen."

Om dat welbehagen dus zullen Gods kinderen zalig worden. Het was om dat welbehagen, dat hij mocht ingaan in die storeloze heerlijkheid.

En nu kunnen wij niet zeggen, dat hij gelijk Elia ten hemel is opgevaren. Er was maar één Elia, er was er maar één, die werd thuis gehaald met een vurige wagen en met vurige paarden. Er was er maar één, die daarin een luisterrijk voorbeeld geweest is van de Heere Jezus Christus. Welke straks komen zou en ten hemel zou opvaren.

Maar dit mogen wij wel zeggen: Met Elia mocht hij dezelfde heerlijkheid beërven, ja, we mogen wel zeggen: Het zijn ook de engelen geweest, die hem hebben thuis gehaald, die hem gesteld hebben voor de troon van God.

Gedurende zijn ziekte heeft hij dit zo heerlijk mogen beleven. Niet alleen heeft God hem er bij bepaald waarom hij zou mogen ingaan, maar ook heeft hij het mogen beleven wat het eenmaal voor hem zijn zou. We kunnen er niet over uitweiden, maar nooit zullen we het kunnen vergeten, hoe hij ons heeft meegedeeld wat het zou zijn, *wanneer zijn ziel hier het lichaam verlaten zou; hoe God dan Zijn engelen zenden zou, en hoe ze hem dragen zouden tot God, de God van Abraham, van Izak en van Jakob.*

Ach, hij kon er geen woorden voor vinden - en hoe zouden wij het dan kunnen - om het ooit te kunnen zeggen, wat dat toch zal zijn, om alzo gewassen in het bloed des kruises, rein en vlekkeloos, zonder enige zonde gesteld te mogen worden voor het aangezicht des Heeren, om daar de Heere te mogen groot maken.

Ach, we zullen niet trachten om u te gaan schetsen wat door hem aanschouwd mocht worden. En wie zal er bekwaam toe zijn? Reeds het verlangen naar de hemel, zoals het bij ogenblikken door Gods volk beoefend mag worden, is niet uit te spreken. En wat moet dan de zaak zelf toch zijn.

Welnu, Eliza zag Elia heenvaren, wat voor hem inhield, dat zijn bede vervuld zou worden. Want: "Zo gij mij ziet heenvaren, het zal u geschieden." Elia werd weggenomen, maar Eliza mocht weten, dat twee delen van die geest op hem rusten zouden, en dat Elia's God hem nimmer verlaten zou.

En toen riep hij het uit: "Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren."

Dus Eliza heeft Elia zijn vader genoemd. En toch, er zijn geen banden des bloeds geweest waarmee die beiden waren samengebonden. Maar er was een andere betrekking waaruit dat heeft voortgevloeid. Want vanwege de vaderlijke leiding, vanwege de vaderlijke liefde - inzonderheid in geestelijke zaken - die hij van Elia ontvangen had, mocht hij Elia zijn vader noemen.

En daar zijn wij van overtuigd, dat er velen in ons midden zijn, die vanwege de geestelijke leiding die vader hun geven mocht, ook met deze uitroep kunnen instemmen. Hoevelen is hij tot een vader geweest. Hoevelen heeft hij als een vader geleerd en als een vader mogen onderwijzen. O, hoevelen heeft hij als een vader de weg der zaligheid gewezen! Door Gods genade bereid zijnde tot een man en vader in de genade, heeft hij ook als een vader mogen verkeren in het midden van ons volk. En dan zeggen wij niet te veel, dat het in deze ogenblikken een vaarwel aan een vader is. O, hoevelen zal het uit het hart zijn gegrepen: "Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren."

2. *Als een vader is hij heengegaan maar ook als een strijder.* Nu iets daarvan in de tweede plaats.

Strijders, dat worden al degenen, in wier hart Gods genade is verheerlijkt. Zij gaan strijden om in te gaan door de enge poort en om de kroon des levens te mogen ontvangen. En vanaf dat vader op drieëntwintigjarige leeftijd als een brandhout uit het vuur is gerukt, en zo krachtadig op zijn zondeweg werd stil gezet, is er voor hem ook strijd geweest. En altijd weer was er strijd.

We hebben hem het horen meedelen, hoe God hem had opgezocht, terwijl hij God niet zocht, terwijl hij naar God niet vroeg. En wij gebruiken zijn eigen woorden, wanneer wij zeggen, dat hij voortrende en niet anders dan zijn dood en niet anders dan zijn ondergang zocht. Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door de grote liefde, waarmede Hij ook hem heeft lief gehad, heeft hem levend gemaakt met Christus. Hij heeft hem opgevoerd uit die ruisende kuil en uit dat modderig slijk. Hij heeft hem vrijgemaakt van de dienstbaarheid der verderfenis. Ja, het is God geweest, Die het leven in zijn ziel verheerlijkt heeft.

En welke zielsworstelingen heeft hij vanaf dat ogenblik met een Jakob doormaakt, voordat de dageraad is opgegaan. Had hij tevoren zijn blijdschap in de wereld gezocht, naar zijn eigen getuigenis heeft hij in de tijd, die daarna gekomen is (ongeveer in een verloop van anderhalf jaar) meer geweend, dan hij ooit gelachen had. Anderhalf jaar is hij over de wereld gegaan als een verlatene, als een verlorene, als een doodschuldige, als een rampzalige in zichzelf. En al waren er ogenblikken, dat zijn ziel wel eens verkwikt mocht worden, al zijn er tijden geweest, dat hij zich in Jezus verlustigen mocht, maar nooit heeft hij rust kunnen vinden voor hij zich voor eeuwig geborgen wist in die Ark der behoudenis. Nooit heeft hij rust kunnen vinden voordat het zijn deel mocht zijn, dat hij Jezus als zijn Zaligmaker omhelzen mocht, en dat hij het wist door het bloed des kruises met God verzoend te mogen zijn.

En al heeft hij sindsdien kunnen zeggen: "Ik weet in Wie ik geloofd heb en dat mijn pand bij God is weggelegd", dat heeft niet betekend, dat zijn strijd daarmede ten einde is geweest.

Ach, nog vijfenveertig jaar heeft hij in *de weg der heiligmaking* die strijd

moeten strijden. Gedurig weer moest hij strijden tegen het zondeverderf, gedurig weer moest hij strijden tegen de boosheid die in zijn hart was.

Ach, wat heeft hij dikwijls moeten klagen. We hebben hem nooit gekend als een man, die zich op de borst kon slaan. Weet u hoe we hem wel hebben gekend? Kruipend voor God in het stof. Weet u hoe we hem wel hebben gekend? Zo diep in zichzelf vernederd zijnde, dat hij geen woorden vinden kon om zijn onwaardigheid tot uitdrukking te brengen. Weet u hoe we hem wel hebben gekend? Zich verfoeiend voor Gods heilig aangezicht.

Maar onder dat alles waren er de ogenblikken, waren er de gezegende tijden, dat hij in Hem, Die hem van God geschonken was, niet alleen tot rechtvaardigheid, maar ook tot heiligmaking, de verzoening vinden mocht. Hoe menigmaal heeft hij gezegd: "O, leefde Jezus niet, ik zou sterven van verdriet, sterven vanwege de onreinheid, vanwege de verfoeilijkheid, vanwege de ongerechtigheid die mij aankleeft."

Zo is er strijd geweest tot het laatste toe. Ach, in het begin van zijn ziekte, toen hij de Heere eens de vraag heeft gesteld: "Waarom? Waarom nog zulk een lijden? Waarom nog zulk een smart?"

Toen is het antwoord des hemels geweest: "Gij hebt nog ten bloede toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde."

O, die strijd heeft tot het laatste geduurd. Maar hij mag die nu eeuwig te boven zijn.

Een strijder - ook nog in een andere zin. Een strijder, zoals Elia is geweest voor het welzijn van Israël. Eliza heeft hem genoemd: "Wagen Israëls en zijn ruiteren." Vanzelf is dit beeldspraak, en toch zo alleszins gepast. Eliza heeft Elia gezien als die vechter, als die strijder voor de zaak en voor de eer des Allerhoogsten.

En hoe geweldig heeft hij zich in die strijd getoond. We weten, hoe in de tijd van de koningen van Israël de wagens, omgeven van de ruiters, zulke geweldige wapens zijn geweest. Wat Eliza hier eigenlijk zeggen wil, het is dit, dat door zijn gebed en door zijn werk in hem meer kracht was, dan in het geweld van de oorlog. En voorwaar, door het geloof, in de kracht Gods en in de mogendheid des Heeren, heeft Elia voor de waarheid pal mogen staan; heeft hij mogen strijden tegen de wereld, tegen de zonde, tegen de verharding, tegen het ongeloof, tegen het verval onder Israël en tegen het miskennen van de God des heils. Het zal toch niet nodig zijn dit met bewijzen te staven? Denkt eens aan de Karmel, waar hij gestaan heeft als een held des hemels, waar hij gestreden heeft in de kracht des Allerhoogsten, waar hij niet anders gezocht heeft, waar hij niet anders bedoeld heeft dan de eer des Heeren.

En in deze ogenblikken van een laatst vaarwel aan onze geliefde dode, menen wij, dat wij ook hem die eretitel mogen geven, dat wij ook van hem zeggen mogen: "Wagen Israëls en zijn ruiteren."

Ach, wat ging hem Gods eer toch ter harte, en het welzijn van Israël. Wat heeft hij in de ambtelijke bediening als een held mogen strijden. Nee, niet voor uitwendige dingen, niet voor wat bijkomstig was, maar voor de dingen die waarde hebben voor de eeuwigheid. Hij is niet vroom geweest. Hij is geen farizeeër geweest. O, juist het tegendeel. Maar waar hij voor streed, het was voor de eer van de God van Israël. Waar hij voor gevochten heeft?

Het was, dat God als God erkend zou worden, en de Zaligmaker, Die van God gezonden is. Zag hij het niet als zijn levensdoel om die enige Naam, Die van God is gegeven, om Die dan ook uit te dragen, maar ook om alles wat daarbuiten is en wat geen grond kan zijn voor de eeuwigheid, weg te stoten?

Een strijder - ook in het ambtelijke werk. Zullen we gaan wijzen op de sterfbedden, waar hij als een worstelaar bij gestaan heeft, waar hij geworsteld heeft om het behoud van een ziel? Zullen we gaan wijzen op zijn worstelen voor de zielen,

die hem van 's hemelswege op het hart werden gebonden? Zullen we gaan wijzen op zijn strijd voor de gemeente, waarin de Heere hem gesteld had?

Gemeente van Yerseke, wij weten dat uw gemeente hem zo na aan het hart lag. Denk eens terug, hoe menigmaal hebt ge van de kansel zijn stem mogen beluisteren. Ach, het is wel eens gezegd: "Hij kon geen "Amen" zeggen als God het niet had gezegd." Hij kon niet rusten als hij geen toegang vond tot de troon van Gods genade. O, een strijder, een wagen Israëls en zijn ruiteren!

Maar denkt niet, dat Elia daar altijd voor geëerd is. O integendeel, verachting en bespottung zijn zelfs zijn deel geweest. Het werd hem eenmaal toegeroepen: "Gij zijt een beroerder Israëls." En ook vader heeft de bespottung soms moeten dragen en de verachting is zo menigmaal openbaar geworden. Maar ach, we laten het rusten in het vaste vertrouwen, dat het waar zal zijn wat de Heere getuigd heeft: "Die Mij eren, die zal Ik eren." Nooit heeft hij gevraagd om de eer van mensen, maar waar het hem bovenal om begonnen was, in welke weg dan ook, het was om Gods goedkeuring in zijn ziel te mogen ervaren. O, in tijden, dat hem soms alles ontvallen ging, dat het soms scheen of alles hem tegen was, heeft hij het wel uitgeroepen: "Als ik Jezus maar over mag houden en als God Zich maar niet verbergen zal!"

Daarmede heeft hij zijn strijd mogen strijden, maar heeft hij ook zijn overwinning mogen behalen. Want de strijd van Gods kerk gaat naar de eeuwige overwinning.

3. Welnu, dan nog iets er van in de derde plaats, wanneer wij nog letten op **het vaarwel aan een overwinnaar**.

Het is de eeuwige overwinning, die Gods volk en Gods kerk is bereid. Bereid door die geheel enige Held, de Heere Jezus Christus. Hij, Die alleen in het strijdperk getreden is, Die de pers alleen getreden heeft, Die de satan de kop heeft vermorzeld, Die de macht des doods verbroken heeft, Die de heerschappij der zonde heeft neergeworpen. Hij, Die het heeft uitgeroepen aan het vloekhout des kruises, dat alles was volbracht, Die getriomfeerd heeft over alle machten en over alle krachten, en Die nu verheerlijkt is aan de rechterhand des Vaders. Bij de verschijning van die Held raakt alles wat mens en wat schepsel is op de achtergrond. Hij is het, Die de Zoon is van de levende God, Die de eeuwige Vredevorst is.

O, wij begeren het niet, dat vader hier in het middelpunt staat, maar dit zou onze begeerte zijn, dat die eeuwige Overwinnaar, dat de Heere Jezus Christus, dat Die op de voorgrond mocht staan, dat Hij geëerd mocht worden. Ach, we weten het wel, hoe menige kerkdienst is er door vader beëindigd, dat hij zingen liet:

*Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen;
men loov' Hem vroeg en spa;
de wereld hoor' en volg' mijn zangen,
met amen, amen na.*

O, het was zijn begeerte, maar het is ook onze begeerte, dat die Koning, dat die eeuwige Held geëerd en geëerbiedigd worde, dat Hem de lof en de aanbidding zal worden toegebracht. Hij is die grote Held en die enige Held. Welgelukzalig wanneer die Held in ons hart leven mag en wanneer Hij onze Levenskracht is. Die Held heeft geleefd in het hart van Elia en in Zijn kracht heeft hij de strijd mogen strijden en zijn loop mogen beëindigen. Die Held heeft hem ten laatste thuis gehaald. Hij heeft hem gevoerd door lucht en door wolken en Hij heeft hem gebracht voor de troon van God. Dat is bereid voor al Gods knechten en voor al Gods kinderen.

We moeten gaan eindigen. Maar volk des Heeren, houdt toch eens moed. Straks zal de strijd ten einde zijn. Gij zult niet sterven noch vergaan. Gij zult niet verzinken omdat die Held leeft. Ja, leeft tot in alle eeuwen eeuwigheid.

De laatste weken, die vader op het ziekbed lag, heeft hij het menigmaal gezegd: "Ik heb de loop geëindigd; ik heb de goede strijd gestreden."

"De goede", zo placht hij er achteraan te zeggen. O, hij wist het, zijn strijd was gestreden. Maar hij wist het ook: Hij had mogen strijden, niet in zijn eigen kracht, maar in de kracht van die Christus, Die in zijn ziel geopenbaard was.

Die zó strijden mag, zal eeuwig triomferen. Hij zal volkomen mogen overwinnen.

Welnu, wij willen eindigen met de bede, dat het ons gegeven moge zijn om zijn geloof te mogen navolgen. Dat het ons geschonken moge zijn, om alzo te mogen strijden, niet onszelf zoekend, onszelf niet bedoelend, maar zelf op de achtergrond staand, opdat God zou verheerlijkt worden, Die het zo eeuwig waardig is. Amen.

Voordat wij nu de gelegenheid geven aan enkele sprekers, verzoeken wij u te zingen Psalm 73: 12:

*Nochtans wat mij, Heer', wedervaart,
ik hang U aan, zijnde bezwaard;
want in 't lij den dat mij benauwet,
met Uw hand Gij mij onderhouwet.
Gij geleidt mij naar Uwe raad,
trouwelijk Heer', mijn Toeverlaat;
totdat ik fijn werde gebracht
ter eren, Heer', door Uwe kracht.*

Na het zingen van dit vers spreekt **Ds. W. Suyker** van Krabbendijke namens de classis en de particuliere synode zuid:

Geachte weduwe, kinderen - onder welke bijzonder onze ambtsbroeder dominee Honkoop van Goes - en gemeente van Yerseke. Een grote golf van ontroering ging alom door den lande, maar bijzonder wel door de Zeeuwse gemeenten, toen wij vernamen van het verscheiden van nu wijlen onze zo zeer geliefde broeder dominee Honkoop.

En als wij namens de Zeeuwse gemeenten nog een ogenblik tot u zouden willen spreken, hadden wij gedacht u te bepalen bij "Een verlossingslied der verlostten", namelijk Psalm 65: 5, waar Gods Woord aldus getuigt:

*"Welgelukzalig is hij, die Gij verkiest en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven;
wij zullen verzadigd worden met het goede van Uw huis, met het heilige van Uw paleis."*

Het is een danklied der verlostten, hetwelk David heeft gesproken nadat het dorstige aardrijk weer gedrenkt was met de stromen des hemels. Ja, de hongersnood die om de wille van het doden der Gibeonieten door Saul in Israël was gekomen, was weggenomen.

En nu bezingt David daarin: "Welgelukzalig is hij, die Gij verkiest." Dat welgelukzalig staat dus in tegenstelling tot rampzalig. Rampzalig, och, we werden het allen. God schiep ons immers in de staat der rechtheid welgelukzalig, in Zijn zoete gunst, in Zijn zalige gemeenschap. Daar mochten wij wandelen als een vriend met een

vriend. Daar was niets tussen. Daar was een vlak veld tussen God en onze ziel. Maar toen wij in Eden waren, hebben wij het niet verstaan. Wij hebben de dood verkoren boven het leven, en God, Die de Mond der waarheid is, tot een leugenaar gesteld, en de vader der leugenen, satan, geloofd. En daarom, door eigen schuld, hebben wij onszelf in de drievoudige dood gestort.

Maar nu spreekt de dichter: "Welgelukzalig is hij, die Gij verkiest." Wij hebben dus de dood verkoren boven het leven.

Maar nu heeft God verkoren ten leven. Ook uw geliefde man en vader en, gemeente van Yerseke, uw herder en leraar was een voorwerp van die eeuwige, vrijmachtige verkiezing des Vaders in Christus. *Welgelukzalig is hij, die Gij verkiest*. Waartoe is dan zulk een volk verkoren? Wel, opdat Hij hen in het uur der minne zou doen naderen tot Zijn voorhoven.

Wij hebben van onszelf God verlaten, waar de dichter van Psalm 14 van getuigt, *dat wij tezamen onnut zijn geworden en dat er niemand is, die goed doet*, noch minder die God zoekt. Zulken, die Hem moed- en vrijwillig hebben verlaten, doet Hij naderen. Dat wil zeggen: Niet alleen bij aanvang, maar ook bij de voortgang.

Naderen, dat wil zeggen: Steeds dichterbij brengen. En waar mogen zij dan naderen? Wel, *dat hij wone in Uw voorhoven*. Daar zal Hij ze doen naderen. Waardoor?

Wel door dat middel, door de verkondiging van het heilig Evangelie, zoals wij zondag hebben beluisterd in Zondag 25. Daar gebruikt Hij nu geen engelen voor, maar nietige zondaren in zichzelf, mensenkinderen. Daartoe heeft Hij ook gebruikt wijlen onze geliefde dominee Honkoop als slijk aan Zijn Goddelijke vingeren.

Zelf heeft hij mogen naderen in Hem, Die van God verlaten was, Die Zelf ook getuigen moest in Zijn diepe vernedering: "De vossen hebben holen en de vogelen des hemelen nesten, maar de Zoon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd op nederlegge." Hij had geen plaats om Zijn hoofd neer te leggen. Hij is van God verlaten geweest en heeft uitgeroepen in die dodelijke zielsangsten: "O dodelijk uur, wat hitte doet Mij branden!" "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"

Hij, Die de eeuwige Zoon des Vaders was en ook bleef, is geworden Degene, Die Zichzelf heeft vernietigd, Die het geen roof behoefde te achten Gode even gelijk te zijn. Hij is het, Die Zijn kerk doet naderen op grond van Zijn verworven gerechtigheid. Hij doet naderen van de verste stranden, ja, waar ook mensen ter wereld wonen, in zichzelf verloren doemwaardige Adamszonen en -dochteren, die nu het voorwerp geworden zijn van Zijn eeuwige liefde in Christus. Die doet Hij naderen. Waartoe?

Wel, in Zijn voorhoven; de voorhoven van Zijn paleis.

Waartoe doet Hij ze naderen?

Om daar tijdelijk te verblijven en daarna weer als ballingen in den vreemde te doen omdolen? Nee, maar om daar te wonen. Dat betekent: Om daar duurzaam te verkeren en op grond van de gerechtigheid van Christus in de Vaderlijke gunst en gemeenschap Gods te mogen delen.

Hij doet naderen, niet alleen in Zijn peilloos diepe vernedering, maar ook in Zijn glorievolle overwinning. In Zijn verhoging heeft Hij de hemel geopend, die wij door de zonde hadden gesloten voor eeuwig. De weg naar God was dichtgemuurd. Bij de toegang tot het paradijs was een cherubim geplaatst met een vlammend zwaard. God stelde ons een verboden toegang. Onzerzijds was er nooit meer enige verwachting. Maar nu heeft Hij in de tekenen Zijner wonden, in Zijn triomf, de sleutelen, waarmee Hij de hemel heeft geopend en Zijn kerk thuis gebracht in het vaderhart Gods. Hij heeft het getuigd voor Hij ten hemel voer: "Ik ga heen om u plaats te bereiden; in het huis Mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou Ik het u gezegd hebben. En zo

wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weer, en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben."

"Ik vaar op tot Mijn Vader en tot uw Vader, tot Mijn God en tot uw God."

In die voorhoven, in dat paleis, dat hemels Sion, dat hierboven is, doet Hij hen naderen.

Dat volk, dat nu uit genade daaraan kennis mag hebben, zal verzadigd worden met het goede van Zijn huis, en met het heilige van Zijn paleis. Zij zullen bekleed worden met de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid zal hen worden omgedaan.

Het is waar, nu vervult smart onze harten, omdat we dominee Honkoop kwijt zijn. We kunnen hem niet missen. Maar anderzijds zijn we verblijd.

Volk des Heeren, staar hem eens na. Hef het moede hoofd eens op uit de gebreken.

En geliefde ambtsbroeder, dominee Honkoop, uw vader is weg. Hij is de weg gegaan van alle vlees. Maar God leeft nog, en Jezus leeft nog. Hij is de grote Ambtsdrager, gezeten ten goede van Zijn kerk aan de rechterhand der kracht Gods des almachtigen Vaders. Hij zal nooit laten varen de werken Zijner handen.

Droefheid, smart, maar ook blijdschap. Mogen wij zijn eigen woorden eens citeren? Nu is het vervuld: "Piet is van Piet verlost." Nu is hij verzadigd met dat goede, dat God heeft weggelegd in de weg van nadering, in de weg van het dichterbij brengen, in de weg van steeds minder worden in onszelf. "Hij moet wassen en ik minder worden." Dat was de lust van zijn ziel. Dat wordt de lust van de ganse kerk.

Daarom, volk van God, er ligt bemoediging in dit verscheiden; er ligt troost in dit verlies.

Geachte weduwe en familie, gemeente van Yerseke, er ligt troost in het verscheiden van wijlen onze dominee Honkoop. Hij is u voorgegaan, volk van God. Gij zult hem eenmaal mogen volgen, om altijd daar te mogen toeven in de voorhoven van dat paleis, dat hierboven is, om dan verzadigd te worden met het goede van Zijn huis en met het heilige van Zijn paleis. Dat wil zeggen: De volkomen genoegzame gerechtigheid en heiligheid van Christus, die God schenkt en toerekent uit loutere genade. Daar zal nooit een tekort in zijn. Daar zal eeuwig overvloed zijn, eeuwige verzadiging. Ja, zij zullen huppelen van zielevreugd, daar zij hun wens verkrijgen. Daar zullen zij altijd bij Hem zijn, opdat God zij alles en in allen.

En de tijd, die ons nog rest, kind des Heeren, ach, het staat in het tweede vers van deze Psalm: "De lofzang is in stilheid tot U, o God, in Sion." Dat wil zoveel zeggen als: De lofzang wacht op U, o God, in Sion. Dat is een wachtend de harpen stemmen in dit tranendal, in dit Mesech der ellende. Dat is een wachtend de harpen stemmen. Wacht dan op de Heer', godvruchte schaar, houd moed!

Laat ons daarvan zingen uit Psalm 43: 4:

*Daar zal ik dan vrijmoedig wezen
om tot Gods altaar vrij te gaan,
tot God, Die mijn vreugd is geprezen,
en mijn geneugte uitgelezen;
dies zal ik vro de harpe slaan,
en prijzen nu voortaan.*

Daarna beklimt **Ds. W. Hage** van Klaaswaal de kansel; hij spreekt namens het curatorium van de Theologische School te Rotterdam het volgende:

Geachte weduwe, kinderen en verdere familiebetrekkingen, gemeente van Yerseke. Het is namens het curatorium, dat mij opgedragen werd een enkel woord ook in uw midden te richten bij het overlijden van onze geliefde vriend en medebroeder, wijlen dominee Honkoop.

Wanneer wij dan in dit morgenuur de grote belangstelling en de grote schare waarnemen, dan tekent dat welk een vooraanstaande plaats de overledene in ons vaderland en inzonderheid in onze gemeenten, en ik kan er aan toevoegen, niet minder enkele jaren in onze curatoriumvergaderingen gehad heeft.

Zullen wij nu in de mens gaan eindigen? Wij hebben de overledene van zeer nabij vele jaren gekend, dit zou zeker nooit zijn wens geweest zijn en het is ook nooit van hem naar voren gebracht. Integendeel. En dat willen wij dan ook in deze ure niet doen, al willen wij niet nalaten om te erkennen wat God in hem ons schonk. Maar wat is de oorzaak daarvan? Daar spreekt de apostel Johannes van als hij handelt in de Openbaring van al degenen die verlost zijn. Dan is het alleen om één reden of oorzaak. Hij spreekt daarvan in Openbaring 7: "Daarom zijn zij voor de troon."

Dat "daarom" ligt verklaard in de eeuwigheid. Het is niet geweest omdat dominee Honkoop daarnaar gezocht heeft. Hij was óók doorgedaan - het is reeds genoemd. Maar het ligt in het eeuwige welbehagen des Vaders.

Dat "daarom" wordt ons getekend in dit hoofdstuk: Alleen door het bloed des Lams. Want zo schrijft ook de apostel: "Zij hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams."

Wat geeft ons dat te kennen? Dat zij van tevoren onrein waren. Immers, dat is elk mens van nature. Wij komen allen onrein in de wereld en wij kunnen van nature niet anders dan schuld met schuld vermeerderen.

Ook dominee Honkoop was in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren. Dat heeft hij getoond ook vele jaren in zijn eertijds, voortlevende naar het goeddunken van het boze hart.

Maar dat "daarom zijn zij voor de troon" tekent ons ook, dat er in de onderwerpelijke bediening een tijd in zijn leven is aangebroken, dat God de Heilige Geest hem heeft staande gehouden en hem heeft afgebracht van de weg der zonde en des verderfs, maar ook hem bekend maakte aan zijn onreinheid. Want van nature weten wij niet dat wij onrein zijn. Er is in het leven van wijlen oZze overleden vriend en ambtsbroeder een tijd geweest, dat hij zijn schuld en zonde heeft betreurd en beweend voor Gods aangezicht.

Maar er is ook een tijd aangebroken, dat hij door genade kennis heeft mogen verkrijgen aan dat dierbare bloed, dat alleen reinigt van alle zonden, en dat hij als een arme, verlorene, onwaardige in zichzelf, door God, voor God, onder God terecht kwam, en dat de Heere hem op grond van die gerechtigheid en van de verlossing door dat dierbare bloed, de vrijspraak van schuld en straf en een recht ten eeuwigen leven schonk, waar niets, en dan ook niets van dominee Honkoop bij in aanmerking kwam. Al wat Hij wrocht zal alleen maar juichen tot Zijn eer. Hij heeft ook in zijn leven door genade, tot de laatste ademsnik toe, op dat bloed, dat reinigt van alle zonden, betrekking gehad, ja, ook door genade is hij daardoor mogen ingaan in de rust, die er overblijft voor het volk van God.

Nu heeft de Heere hem door genade niet alleen verlost van een lichaam der zonde en des doods, maar nu mag hij ook eeuwig daar zijn, waar geen strijd, waar geen rouw, waar geen zonde, waar geen moeite en verdriet meer gevonden worden.

Het heeft de Heere behaagd om hem in zijn leven ook met onderscheiden gaven te

begiften. En inzonderheid ook in onze vergaderingen van het curatorium kwam dat openbaar. In het leiding geven, wat hij enkele jaren heeft mogen doen, was hij menigmaal tot raad, steun en bijstand. Wij zullen hem node missen, al blijft de Heere, Die ook nog dezelfde bekwaamaking kan schenken aan anderen.

De Heere geve dan ook inzonderheid aan diegenen, die van zijn zaad reeds het Woord verkondigen en afgezonderd zijn tot de dienst des Heeren, om die enige Naam gedurig te mogen vermelden. Maar Hij geve ook aan de andere kinderen datgene, wat vader uit genade ontvangen heeft.

Hij gedenke ook in het bijzonder de weduwe, die straks alleen achter blijft. Wij zijn menigmaal getuige geweest van de liefderijke verzorging, die u hem hebt gegeven. Ik wens u toe, mevrouw Honkoop, dat de Heere die liefde-arbeid met Zijn zegen moge bekronen. Hij sterke u, wanneer u straks in de eenzaamheid het gemis zult moeten in gaan leven. Hij zij u genadig om het bloed en Hij verheerlijke Zijn wonderen in u, zoals Hij ook in uw man heeft gedaan. Het is alles uit genade. Nu kan het nog voor de grootste, de snoodste der zondaren, door een weg van waarachtige bekering. Nu is er nooit een zondaar te veel, nu is er nooit een zondaar te groot of te oud, want het bloed van Christus reinigt van alle zonden. Maar het is nodig, dat wij onze onreinheid leren kennen door de ontdekking van Gods lieve Geest, en dat wij ook door genade in dat dierbare bloed gewassen worden. Want buiten het bloed van Christus kan er niemand voor God bestaan.

Gemeente van Yerseke, in de tijd die achter ons ligt, heeft hij in uw midden mogen arbeiden. God komt er eenmaal op terug. Wat zult u met de vermaningen, met de waarschuwingen, met de voorbeden en ook met wat hij u gedurig verkondigd heeft, doen? De Heere geve u iets in te leven van de noodzakelijkheid om die God te leren kennen. Hij geve u in dit leven, door Gods Geest bewerkt en bearbeid, als een arme zondaar gewassen te worden in dat dierbare bloed, opdat wanneer de ure van de dood aanbreekt, het ook voor u zal gelden wat dominee Honkoop heeft mogen ervaren: "Het is door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen."

Welnu, de Heere zegene daartoe ook de nabestaande betrekkingen en betone Zijn gunstbewijzen in uw midden, naar Zijn Goddelijk welbehagen, tot roem van Zijn Naam. Laten wij nog zingen Psalm 144: 2:

*Wat is toch, Heere, de mens vol ellenden,
dat Gij U tot hem goediglijk wilt wenden?
Wat heeft de mens met zijn kind'ren voor kracht,
dat Gij, o Heer', op hem wilt hebben acht?
De mense mag, als men 't recht wil uitspreken,
bij een niet met rechte zijn vergeleken;,
zijn dagen al, hoe heerlijk dat ze zijn,
vergaan haast als ener schaduwe schijn.*

Kandidaat A. W. Verhoef van Capelle a.d. IJssel spreekt namens de studenten:

Geachte mevrouw Honkoop, kinderen en verdere familie.

Dat het vandaag een droevige dag voor u is, waar uw geliefde man en vader van u is weggenomen, dat kunnen we enigmate verstaan. En dat ook de gemeente van Yerseke droefheid zal hebben, omdat haar herder en leraar is weggenomen, dat is te

verstaan.

Maar nu mag van hem getuigd worden - en dat alleen maar door vrije genade - dat er niet getreurd behoeft te worden als over degenen, die geen hoop hebben. Want immers, eenenzeventig jaar heeft hij hier op deze aarde zijn plaats gehad en Gods raad uitgediend. En in die ééenzeventig jaar heeft God Zijn wonderen verheerlijkt. Want dit is het kenmerkende van zijn leven geweest, dat hij twee maal geboren is. Hij is geboren naar het natuurlijke, maar bovenal - en dat is het grootste wonder als dat in ons leven gebeurt - mocht hij door hartvernieuwende genade wederomgeboren worden tot een levende hoop, ja, met bewustheid weten, dat Christus hem met Zijn bloed had gekocht en dat dit toegepast was in zijn leven.

En nu heeft God hem weggenomen van de aarde. Het land van zijn vreemdelingschappen heeft hij mogen verlaten, en hij is gegaan naar de stad, welks Kunstenaar en Bouwmeester God is. Hij is eeuwig thuis. Hij is de strijd te boven. Dominee Honkoop is van zichzelf verlost. Maar hetgeen God gewerkt had, dat zal eeuwig juichen tot Zijn eer en tot Zijn verheerlijking.

Ik geloof dat dit wel het fundament van zijn prediking geweest is, dat hij met zoveel liefde en vaak met zoveel smaak gesproken heeft over Hem, Die Zichzelf doodgeliefd had, opdat een doodgevalzen zondaar het leven zou mogen verkrijgen.

En ziedaar, nu is hij weggegaan, ook uit de kring - het is al opgemerkt - van het curatorium. Hij heeft verschillende jaren daarin zitting gehad, en na het verscheiden van de ook voor ons onvergetelijke dominee Blok, heeft hij enkele jaren het voorzitterschap verkregen.

En degenen, die het meegemaakt hebben van de broeders, die weten het wel: Er is een vijftal door hem toegesproken, dat nu reeds in de ambtelijke bediening werkzaam is. En er zijn er zeven, die in het midden van de gemeenten werkzaam mogen zijn bij aanvang; die heeft hij ook toegesproken. En wat was dan de kern van hetgeen hij tot ons zei? Dat was dit (en ik hoop dat God geve, dat wij het nooit zullen vergeten):

'In de eerste plaats om dagelijks om ootmoed te vragen, maar ook in de tweede plaats om het niet van onszelf te verwachten, maar om het te verwachten van Hem, de grote Leraar der gerechtigheid, door Wie ook hij geleerd was'.

Wat kon hij het eenvoudig en zakelijk zeggen. Dat had hij niet op een hogeschool geleerd, maar dat had hij op de hoogste school geleerd van de grote Koning der gerechtigheid.

Wij weten - en dat ook dat niet vergeten moge worden - hij is een biddende leraar geweest, maar hij is ook een bidder geweest voor de studenten. Wij hebben het zelf mogen ondervinden toen wij hier in het midden van u mochten voorgaan, dat hij meedroeg. En wij mogen er wel prijs op stellen, dat God er nog geeft, die dragers mogen zijn voor hen, die opgeleid worden.

De Heere heeft zijn arbeid afgebroken. Het is nu eeuwig af. Hij behoeft niet meer naar curatoriumvergaderingen toe, maar hij mag nu naar de smaak van zijn ziel Hem de eer geven, Hem de lof zingen, Die hem Gode gekocht heeft met Zijn dierbaar hartebloed.

Toen we die zondagavond bij hem waren, toen hebben we ons verwonderd. (Ik mag toch wel iets zeggen wat zijn leven betreft?) We hebben ons verwonderd - en er zitten er hier enkelen die er bij waren - toen hij vertellen ging, niet alleen wat God gewerkt had, maar ook hoe hij in die week uit Psalm 73 was vertroost:

*'k Zal dan gedurig bij U zijn,
in al mijn noden, angst en pijn;
U al mijn liefde waardig schatten,
wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten.*

*Gij zult mij leiden door Uw raad,
o God, mijn Heil, mijn Toeverlaat;
en mij, hiertoe door U bereid,
opnemen in Uw heerlijkheid.*

Dat heeft de Heere nu gedaan. Nu is het eeuwig sabbat voor hem geworden. Maar de Heere blijft Dezelfde. Dominee Hage heeft er al op gewezen. En wat zou het nu groot zijn voor de gemeente, waar zijn stem verklonken is en nu niet meer zal worden gehoord, ook in de vergaderingen van het curatorium, nu er een bidder minder is op de aarde en een lover meer hierboven, als. het nog vrucht mocht geven nadat hij gestorven is.

Dat we dan samen er bij bepaald mochten worden, dat de Heere geeft aan Zijn kerk, wat wij het laatste ogenblik in onze preek 's avonds nog naar voren hebben gebracht - waarom is God alleen bekend - hoe de ouderling aan Johannes vroeg vanuit de hemel: "Dezen, die bekleed zijn met de lange witte klederen, wie zijn zij en van waar zijn zij gekomen?"

En dan dat antwoord, om nooit te vergeten voor de kerk, als de Heere daar eens wat van geeft: "Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen (ook dominee Honkoop is uit de grote verdrukking gekomen), en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams."

Daarom, en nergens anders om, *zijn zij voor de troon Gods, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op de troon zit zal hen overschaduwen. Zij zullen niet meer hongeren en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden van de troon is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.*

Nu moge de Heere maar geven, dat het volk, dat bidden geleerd heeft, rondom Gods knechten mag staan. Aärons en Hurs hebben ze nodig. Maar dat bovenal de grote Leraar der gerechtigheid onderwijs moge geven.

En wanneer wij dan mogen weten, dat één van zijn kinderen in de volle bediening van Woord en sacramenten staat, en dat er een ander toe wordt opgeleid, dan zou ik van God wensen - en dat was ook de begeerte van zijn leven - dat ook uit de andere kinderen er mochten komen, die mochten getuigen van het wonder van Gods genade. Dat er ook uit het verdere geslacht nog mochten voortkomen, die de Heere mochten leren vrezen.

En dat mevrouw Honkoop het in haar leven mocht krijgen van de Heere: "Mijn oog zal op u zijn." Dan gaat het altijd goed, al gaat het naar ons denken soms verkeerd.

Dat we samen hier maar voorbereid waren voor die grote dag der eeuwigheid, en dat de Heere Zijn kerk moge bouwen. Maar dat ook de studenten altijd mogen gedenken wat hij ons heeft toegevoegd en het onderwijs, dat hij ons in zijn korte toespraken heeft gegeven.

En nu - en dat is een wonder dat nooit gevat kan worden - hij heeft het loon van een getrouwe dienstknecht verkregen.

Dat Gods knechten daar iets van mochten hebben, opdat wij niet zouden eindigen in dominee Honkoop, maar God alleen de eer geven, zoals wij daarvan mogen zingen uit Psalm 66: 2:

*Dat U dan, o mijn God geprezen,
de wereld roeme met ootmoed;
Uw lof moet ook gezongen wezen,*

*alzins met stemmen klaar en zoet.
Komt hier en wilt toch wel aanmerken
de daden Gods des Heeren mijn;
hoe wonderlijk dat ook Zijn werken
bij der mensen kinderen zijn.*

Namens de kerkenraad en de gemeente van Yerseke spreekt **ouderling M. Boogert** het volgende:

Wij kunnen niet nalaten namens de kerkenraad en de gemeente te trachten enkele woorden te spreken. Het zou nog aangenaam zijn als het nog woorden waren - zoals er deze morgen al vele gesproken zijn - als met zout besprengd. Dan zou het nog voor bederf bewaren.

De roepstemmen zijn gedurig tot ons gekomen van deze kansel, wanneer Gods knechten hier stonden, en ook door de broeders ouderlingen als zij het Woord mochten lezen.

Hoeveel is er hier van deze kansel al geroepen. Vier dienstknechten heeft Yerseke gehad, die het tijdelijke met het eeuwige hebben moeten verwisselen. En van alle vier mogen wij geloven, dat ze goed aangeland zijn. Want het is zo'n groot onderscheid: óf goed aanlanden óf in de storm omkomen. Dan is het: Vergaan. We mogen geloven: *Die vier predikanten zijn in de hemel.*

Maar waar zullen wij aanlanden? Dat is een levensvraag voor ieder persoonlijk, voor klein en groot.

Steeds zijn wij onderwezen en is ons de weg aangewezen, zeggende: "Dit is de weg, wandelt in dezelve."

En ook dit sterven is niet alleen een roepstem tot de familie Honkoop en tot de familie Vroegindewey, maar ook tot ons. De Heere staat gedurig te kloppen aan ons hart. Het zou zo groot zijn, als het nog eens vruchten mocht dragen.

En nu zijn hier velen samengekomen. We zien hier niet alleen de leden van onze gemeente, maar ook de burgemeester en de wethouders, en vele ambtsbroeders en belangstellenden. Dat wij elkander mochten dragen en verdragen.

De eerste spreker heeft getuigd *van de vurige wagen en de vurige paarden, waarmee Elia werd opgenomen*. Nu is de strijd van Gods kinderen geen strijd met wagens en paarden, maar een strijd in het gebed. Dat gebed is hier van deze kansel ook zo menigmaal opgegaan. Dat we er eens bij stil mochten staan. Want hoeveel gebeden zijn er de laatste jaren en ook van de vorige leraars geweest, die kennelijk verhoord zijn in de gemeente,

We wensen mevrouw Honkoop van harte sterkte toe. Dat de ledige plaats door God vervuld mocht worden, en dat u kracht mocht krijgen. Een kruis dragen achter de Heere, kunnen we niet zonder geloof. We hebben er bij aanvang van gezongen:

*"In 't kruis geeft Gij hun goede moed,
zonder troost zij niet sterven."*

Gods kinderen blijven kruisdragers. Ik werd er zo bij bepaald, hoe Paulus sprak over een scherpe doorn in zijn vlees. Maar God zeide: "Mijn genade is u genoeg."

Mochten wij dat ook maar aan ons hart ondervinden. Dat mocht de Heere ons ieder persoonlijk geven. Dat kunnen wij niet missen, hoofd voor hoofd. Wij zijn allen reizigers naar de eeuwigheid, en eenmaal zullen wij rekenschap moeten afleggen, ook van hetgeen hier gesproken is. Wij zullen weten, dat we een profeet in ons midden gehad hebben.

Ik werd zo bepaald bij Johannes de Doper, dat hij zei: "En ook is alreeds de bijl aan de wortel der bomen gelegd; alle boom dan, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen."

Daar hebt ge het grote onderscheid tussen die, die God vreest en die, die Hem niet vreest. Welgelukzalig dan, die God verkiest - zoals wij ook gehoord hebben - die Hij een halt toeroept, hetzij in de prille jeugd of op latere leeftijd. Dan is het: *Tot hiertoe en niet verder.*

Ik kan er hier niet over uitbreiden wat het is als dat geschiedt. Maar als God iemand eenmaal stilgezet heeft, dan is het: "Wat wilt Gij dat ik doen zal?" Dan gaat zo iemand zoeken. Daar is strijd aan vierbonden. En o dat wonder, als het dan beleefd wordt, zoals er in Job staat: "Ik wil niet dat deze in het verderf nederdale."

De mens reist van nature naar het verderf. Maar de Heere zegt - en dat geldt voor Zijn kinderen -: "Ik heb verzoening gevonden." Dat ziet op het werk van de Middelaar, de tweede Persoon. Dat zijn weldaden uit het genadeverbond, die God Zijn volk leert, hetzij bij aanvang of bij voortgang.

Zo hebben wij dan stamelend gesproken. De tijd gaat voorbij. De kinderen zouden wij wel moeten aanbevelen te wandelen in de voetstappen van hun geliefde vader.

Wij mogen wel uitroepen: "Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren." De Heere moge het stamelend gesprokene nog zegenen.

Wij willen nog zingen uit Psalm 42: 5:

*Al de grote waterstromen
zijn, Heer', over mij gegaan,
en mij over 't hoofd gekomen;
maar Gij hebt mij bijgestaan.
's Daags toont Gij mij Uw goedheid
en 's nacht Uw barmhartigheid;
dies zal ik U, Heer', belijden;
Gij hoedt mijn ziel t' allen tijden.*

Ten slotte spreekt **Drs. P. Honkoop Jr.** enkele woorden van dank:

Namens de familie is mij verzocht om een kort woord van dank te spreken tot verschillenden onder ons.

In de eerste plaats, gemeente van Yerseke, het is voor u, evenals voor ons, een zeer zware dag, daar gij uw geliefde leraar moet missen. We hebben van u ondervonden vele blijken van meeleven in de pastorie. Ge hebt uw leraar gewaardeerd, maar ge hebt uw leraar ook gedragen. Gedragen in de gebeden, maar ook gedragen in zijn gebreken. Er zijn banden gevallen in deze gemeente. Banden, die tot in de eeuwigheid zullen voortduren; zielsbetrekkingen. Broeders en zusters zijn geboren, die straks, als het huis des Vaders vol zal zijn en allen zullen binnen gehaald zijn, eeuwig de eer Gods zullen groot maken.

We hopen, dat de Heere, Die rijk is in barmhartigheid, u in de toekomst een andere predikant moge schenken, die onder u in en uit kan gaan, maar ook dat de vrucht nog openbaar moge komen van het ambtelijk werk van mijn vader.

Wij danken u hartelijk!

Kerkenraad van Yerseke, er is ook droefheid bij u door het verscheiden van mijn vader. Wij weten, wij hebben ondervonden, wij zijn er getuige van geweest, dat gij hem gedragen hebt in de gebeden. Maar we weten ook, dat gij hem steun en medewer-

king verleend hebt. Wij denken hierbij ook aan de kerkbouw. Wij weten er van, dat hij in het begin van zijn ziekte getuigen moest, dat hij wel niet wist of hij ooit de voleinding van de bouw zou meemaken, maar nochtans heeft hij door de kracht des geloofs door mogen zetten, ondanks de tegenwerking. En nu zal de tijd niet lang meer duren, dat ge in uw nieuwe gebouw zult mogen opgaan.

Broeders kerkenraad, voor alle stoffelijke en geestelijke weldaden onze hartelijke dank.

Verenigingen, meisjesvereniging, zangvereniging en welke verenigingen er eventueel nog meer mogen zijn, gij hebt ook veel bijgedragen om mijn vader te helpen. Gij hebt hem uw liefde gegeven. Maar wees er verzekerd van, dat het geen éenzijdige liefde was. Het was wederkerig. Hij droeg de jeugd van de gemeente een warm hart toe.

Ik hoop, dat de verenigingen, ook door de bediening van mijn vader in het verleden, de vruchten mogen voortbrengen, die geloof en bekering waardig zijn.

Koster, organist, onze hartelijke dank voor de medewerking, ook in deze ure.

Plaatselijke predikanten, uw meeleven tijdens de ziekte en bij het overlijden van mijn vader hebben wij zeer op prijs gesteld. Wij hopen, dat u dezelfde vruchten voort zult brengen of zult mogen zien op uw werk, die mijn vader heeft mogen zien, en die nog gezien zullen worden.

Burgemeester en wethouders, ook uw college gaf blijk van deelneming. Ook onze hartelijke dank.

Classisgemeenten, kerkenraden uit de classis, maar ook de uitgenodigde kerkenraden uit het gehele land, en ook zijn speciale vrienden, die hij ook in zijn leven heeft mogen hebben.

De belangstelling is zeer groot. Ik weet dat u meegeleden hebt. Ik weet dat u meegebeden hebt. Het was voor ons tot grote steun. Liefde en warme blijken van belangstelling waren er van alle zijden. Ook bij het sterven was er innige deelneming. Maar de Heere zal niet laten varen het werk Zijner handen. De Heere heeft veel weggenomen. We hopen dat de Heere veel er voor in de plaats zal schenken.

Predikanten en studenten: Eén uit uw midden is weggenomen; en één, die het welzijn van de kerk zocht. Het was voor hem een weldaad, als hij mocht vernemen dat er met opening des Geestes gesproken werd, dat de bediening des Geestes gegeven werd. Dan viel de mens er tussen uit en werd God op het hoogst verheerlijkt. Het behage de Heere u te geven, wat hij niet kon missen. Dat was de bediening en gunst Gods in werk en leven.

Curatoren, hij was geen man van schone redevoeringen. Zijn spreken was weinig, maar met zout besprengd. Maar zijn bidden, dat was overvloedig. Soms zijn er moeilijke beslissingen gevallen, en wij weten, dat het aangezicht des Heeren vaak gezocht werd door hem in deze beslissingen. Tot op het laatst van zijn leven toe heeft hij mee mogen leven en uitgezien naar de jongstleden gehouden curatorium-vergadering.

We hopen, dat het college van curatoren veel de nabijheid Gods zal mogen ervaren, zoals deze week, zonder dat mijn vader aanwezig was, ook gebleken is.

Ten slotte de begrafenisdienaar willen wij hartelijk dank zeggen. Veel werk heeft hij

verricht. Rustig, zakelijk, correct. Lof hebben wij voor al zijn goede zorgen.

En dan nog de dokter en de verpleegster. Wij weten dat, in het begin van zijn ziekte, toen bekend werd welke ernstige kwaal het was, de longspecialist zei, dat het onmogelijk was om in te grijpen. Het was een hopeloze zaak. Maar het enige dat gedaan kon worden was helpen en dragen. En wij weten, dat u als dokter en u als verpleegster geprobeerd hebt te doen wat u kon doen.

Tenslotte, mijn vader is heen gegaan. *Er blijft dan een rust over voor het volk van God.* Droefheid is natuurlijk, maar laat het zijn als met Eliza, die wel bedroefd was, maar nochtans hem niet terug wilde hebben, en hem over kon geven en God kon laten regeren.

Wij kunnen met mijn vader niet blijven leven; wij kunnen ook niet met hem sterven. Wij moeten door het leven. Maar de God van Elia leeft nog. Toen Eliza kwam aan de oever van de Jordaan, heeft hij uitgeroepen: *"Waar is de Heere, de God van Elia, ja Dezelve?"*

Dat we hem maar nodig mochten hebben bij aanvang of bij vernieuwing, bekeerd of onbekeerd. De God van Elia, Die alles geschapen heeft tot Zijn eer, Die zelfs van eeuwigheid bepaald heeft wie zalig zullen worden en wie niet, maar Die in die tijd ook de mogelijkheid geschapen heeft, opdat zondaren tot de zaligheid gebracht zouden worden.

We zouden het hierbij willen laten.

Nadat de heer Honkoop met dankgebed heeft geëindigd, verzoekt hij nog te zingen Psalm 103: 9:

*Maar Gods barmhartigheid zal eeuwig duren
hen, die Hem vrezen, en tot elke uren
over kinds-kind blijft Zijn gerechtigheid;
die, die Zijn bond houden zonder afwijken,
die Zijne wille steeds doen desgelijke,
uit 's harten grond met aller vlijtigheid.*

Onder het zingen van dit vers verlaat de familie het kerkgebouw.

De begrafenis te Rijssen

De middag van donderdag 27 juni was reeds ver verstreken, toen de lange rouwstoet, die bij de Noorderkerk stond opgesteld, zich langzaam in beweging zette. Nog enkele ogenblikken en het stoffelijk overschot van deze zo geliefde leraar zou aan de schoot der aarde worden toevertrouwd.

Het was de uitdrukkelijke wens van de overledene, dat de begrafenis in alle stilte zou plaats vinden. Dit is echter niet mogelijk gebleken. Stil en ontroerd staarden de bewoners van Rijssen voor hun huizen en langs de straten hun vroegere leraar na. De Heere gaf ere. Op dit ogenblik werd bewaarheid: "Wie Mij eren, die zal Ik eren, spreekt de Heere." Immers een koningskind werd ten grave gedragen.

Groot was ook de belangstelling op het kerkhof. Tegen zes uur werd de kist door de kerkenraad van Yerseke het kerkhof opgedragen.

Ontroerend was het ogenblik toen de kist op de grafkuil werd neergezet. Nog even stond het stoffelijk overschot van Ds. P. Honkoop in het midden van de velen, die hem beminden. Dan werd de kist onder doodse stilte in de grafkuil neergelaten, naast zijn vrouw, die in 1955 is overleden. Een zwarte doek werd over de geopende groeve gelegd.

De plaatselijke predikant, **Ds. J. van Haaren**, sprak hierna de familie en de kerkenraad van Yerseke toe namens de kerkenraad en de gemeente van Rijssen:

Men heeft mij verzocht namens de kerkenraad en de gemeente van Rijssen enkele woorden te spreken aan de groeve van uw herder en leraar.

Smart en droefheid is er in het hart aan de groeve van hem, die u lief en dierbaar was. De Heere heeft hem weggenomen. Maar wij treuren niet als degene die geen hoop heeft. Hij is niet dood, maar leeft in de eeuwige heerlijkheid.

Hij heeft zijn zielewens verkregen. Hij was een van eeuwigheid gekende, geschonken door de Vader aan Christus om zijn schuld te betalen. Hij was gebonden in het bundelke der levenden, niet omdat hij dit waardig was of verdiend had.

Ds. Honkoop zou naar God nooit gezocht hebben, maar het briesend paard moest sneven. De Heere velde hem neer. *Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde*, getrokken met koorden der liefde en banden der zachtmoedigheid. De Heere stelde hem op de kansel.

Hij was getrouw en velen tot een hand en een voet. We zijn een bidder kwijt, een voorbidder met alle ernst, voor gemeente, voor vrouw en kinderen. Er is een bidder, een zuchter minder.

Er is droefheid wanneer een dierbaar pand van het hart wordt gescheurd. Dat ge het dan ook alleen van Hem zou mogen verwachten.

*Zalig hij, die in dit leven,
Jakobs God ter hulpe heeft;
hij, die door de nood gedreven,
zich tot Hem om troost begeeft;
die zijn hoop, in 't hach'lijkst lot,
vestigt op de Heer', zijn God.*

Die God te kennen is noodzakelijk. Zal het een eeuwige scheiding zijn? Ge zijt een bevoorrechte familie. Een godzalige vader en moeder gehad, die naast elkaar liggen. Zult gij elkaar nog eens weerzien? Dat we ons leerden kennen als verloren zondaren en onze Rechter om genade zouden smeken, uitroepende, *wees mij zondaar genadig*. Staat er naar wie ge ook zijt. Haast en spoed u, want een onbekende God is een verterend vuur en een eeuwige gloed. Dat u in deze uw dag mocht bekennen wat tot uw eeuwige vrede is dienende. Enkelen van u riep Hij om werkzaam te zijn in het Koninkrijk Gods. Gelijk Eliza kunnen we uitroepen: *Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren*.

Hij had een plaats in het hart van Gods volk in Rijssen. Het was zijn lust om heen te wijzen naar Christus. Hij had een afkeer van vrome eigengerechtigte mensen, omdat het waardeloos is voor de eeuwigheid. Zijn liefdewerk was de vrije genade Gods te verkondigen. Hij was met nauwe banden gebonden aan Yerseke en Rijssen. Zijn prediking is niet ijdel geweest. Nu is hij ingegaan in de rust. De strijd is gestreden. Nu heeft hij de kroon der rechtvaardigheid ontvangen. Die kroon legt hij niet op zichzelf, maar op het Lam. *Gij, o Lam Gods, Gij zijt rechtvaardig te ontvangen de lof en de heerlijkheid en de wijsheid en de dankzegging en de eer en de kracht en de sterkte*.

"Mijn knecht, nu is het genoeg, over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten."

Op zijn ziekbed sprak hij van zijn brandend verlangen, wanneer hij mocht heenblikken over graf en dood. Dan hoorden wij hem zeggen, zoals hij dat menigmaal deed:

*"Het zal niet lang meer duren;
mijn Vader telt de uren;
dan stap ik met mijn kruis
naar het eeuwig vaderhuis."*

En nu mag eeuwige blijdschap op zijn hoofd zijn. Zouden we hem misgunnen, hetgeen God hem bereid heeft? Hij heeft geen onbekende zaligheid aangedaan. Nee, hij was een leesbare brief van Christus. Hij is verlost van de zonde, en mag eeuwig Christus dienen, en wandelen in het licht van Gods vriendelijk aangezicht. Zijn blijdschap is tot het toppunt gestegen. Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven. De Geest zegt, dat zij rusten van hun arbeid, en hun werken volgen hen na."

Familie, weduwe, kinderen, er is een ledige plaats in huis en in uw hart; en kerkenraad van Yerseke, ook in uw gemeente.

Weduwe, de Heere sterke u.

Kerkenraad, ge zijt uw herder en leraar kwijt. Uw gemeente is vacant. Ge zijt uw herder kwijt, die zo nauw aan u was verbonden, inzonderheid aan Gods kinderen, door middel van de prediking van Gods Woord. De Heere sterke u. Dat ge achter Hem aan mocht komen. Zeven jaar heeft hij in uw midden verkeer. Hij geve u een aangeboden leven aan de troon der genade. De Heere vervulle de ledige kansel. Het is allen noodzakelijk om in Hem gevonden te worden, in Hem gewassen en gefundeerd te worden. Dan zullen we niet beschaamd worden in eeuwigheid.

Met deze woorden beëindigde Ds. van Haaren zijn rede.

De heer J. Honkoop sprak een dankwoord namens de familie. Het was de uitdrukkelijke wens van de overledene, dat hij in alle stilte begraven wilde worden. De toespraken zijn reeds vanmorgen in Yerseke gehouden. Hier zullen geen verdere sprekers volgen.

Hij dankte Ds. van Haaren, de kerkenraad en de belangstellenden en voor het gebruik van één der zalen van de kerk. Hiermede was de plechtigheid ten einde. Diep onder de indruk verlieten allen de dodenakker.

Eenmaal, wanneer de bazuin des Archangels zal klinken, en Christus in Zijn volle glorie zal verschijnen op de wolken des hemels om te oordelen de levenden en de doden, dan zal ook Pieter Honkoop opstaan uit zijn graf, om dan met ziel én lichaam eeuwig de Heere groot te maken. En met hem de ganse kerk.

DE SCHARE DIE NIEMAND TELLEN KAN

**Predicatie, uitgesproken op zondag 30 juni te Yerseke, over Openb. 7: 13-15
door Ds. A. F. HONKOOP**

Psalm 103: 8 en 9
Lezen Openbaring 7
Psalm 89: 1 en 8
Psalm 138: 4
Psalm 119: 83

"En door Uw welbehagen zal onze hoorn verhoogd worden", zo kunnen we lezen in Psalm 89: 18. En voorwaar, de hoorn van Gods kinderen zal verhoogd worden. Verhoogd tot in aller eeuwen eeuwigheid. En als het bij ogenblikken in het hart van Gods kinderen eens leven gaat wat hun uit genade is bereid geworden, als hun hoop eens verlevendigd mag worden, en het geloof beoefend mag worden, dan zullen ze zo van harte met de dichter kunnen instemmen:

*Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen,
door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.*

Dan mag het wel eens gezien en ook innerlijk ervaren worden hetgeen hun van God is bereid en wat eenmaal hun deel zal zijn. De eerkroon zullen ze dragen en gekroond worden met eer en heerlijkheid. Straks zullen ze staan onder de schare, die niemand tellen kan, en zullen ze God eeuwig mogen grootmaken.

Maar ook zal het voor Gods volk niet verborgen blijven waarin van dit alles de oorzaak ligt. Ze weten dat die buiten hen zelf ligt, want wie zijn zij? Toch niet anders dan dood- en doemschuldige zondaren. Zondaren, die niet anders verdiend hebben dan voor eeuwig verloren te gaan en weg te zinken. Nee, geen eer, maar oneer hebben ze verdiend, en schande zich waardig gemaakt. En toch, ze zingen: "Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen", maar .... "door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen."

O, de oorzaak ligt buiten hen. Die ligt in God en in Gods eeuwig welbehagen. Daarin alleen ligt de grond van hun behoudenis, en daarom alleen zullen ze de eerkroon mogen dragen.

Ja, daarom zal het hun deel zijn om straks eeuwig verlost en bekleed met lange witte klederen Gods lof te vertellen. En het is voor die schare, dat we in dit morgenuur uw aandacht vragen.

De tekstwoorden kunt gij vinden opgetekend in de Openbaring van Johannes 7: 13-15, waar Gods Woord aldus luidt:

En één uit de ouderlingen antwoordde, zeggende tot mij: Dezen, die bekleed zijn met de lange witte klederen, wie zijn zij, en van waar zijn zij gekomen? En ik sprak tot hem: Heere, gij weet het. En hij zeide tot mij: Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams.

Daarom zijn zij voor de troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op de troon zit, zal hen overschaduwten.

We vragen uw aandacht voor *de schare, die niemand tellen kan*, en letten er op:

1. wie ze zijn;
2. vanwaar zij komen;
3. wat zij doen.

1. Wie ze zijn.

Bijzondere openbaringen zijn het deel van de oude apostel Johannes geweest, toen hij om des geloofs wil op Patmos verbannen was. Onder Gods toelating en het woeden van de vijanden was hij gescheiden van zijn geliefde gemeente Eféze. Maar wat de vijand niet kon bereiken, was hem ook nog te scheiden van de gemeenschap met Zijn God. Die gemeenschap heeft hij in ruime mate mogen ervaren.

Ja, hij werd bijzonder ingeleid in de geheimen der Godsopenbaring. En op Gods bevel schrijvende hetgeen hij zag, is ook ons iets openbaar geworden van die dingen, die verborgen waren van voor de grondlegging der wereld. Zo heeft Johannes niet alleen aanschouwd de strijd, welke er door de kerk gestreden moet worden, inzonderheid in het laatst der dagen als de antichrist komen zal, maar ook is hem geopenbaard, welke heerlijke zegepraal, welke eeuwige overwinning Gods kerk is bereid. Hij is verwaardigd over de eeuwen te mogen heen blikken. Hij is als het ware in de toekomstige eeuw gesteld. De gordijnen der eeuwen werden voor hem open geschoven, en hij heeft aanschouwd wat eenmaal volle werkelijkheid zal worden.

En wat heeft Johannes toen gezien?

Een schare, die niemand tellen kan met de palmtakken van overwinning, bekleed zijnde met lange witte klederen, en staande voor de troon en voor het Lam. Hij heeft die schare aanschouwd, verkoren van voor de grondlegging der wereld. Die gemeente, welks namen geschreven zijn in het boek des levens en des Lams. Hij heeft ze allen gezien, want niet één kan er achter blijven, wiens naam in dat boek geschreven staat. Hij heeft hen aanschouwd, die van de Vader verkoren zijn, die door de Zoon gekocht zijn en door de Geest toegebracht zijn. Hij heeft hen gezien, bijeen vergaderd uit alle geslachten, alle talen, alle tongen en alle natiën. Hij heeft hen aanschouwd, hoe zij eenmaal de Heere de lof, de eer en de dankzegging zullen toebrengen.

Hij zag hen staande voor de troon, wat zeggen wil, dat zij daar altijd bezig zullen zijn. Eeuwig zal het hun deel zijn om God, hun Koning, groot te maken. Hij mocht hen aanschouwen, zoals zij gelost, zoals zij gekomen waren uit de grote verdrukking. Nu was het hun deel om die rust te mogen smaken, die voor Gods kerk is bereid.

Voor die schare vragen wij een ogenblik uw aandacht.

Aangaande die schare lezen we een tweetal vragen in de woorden van onze tekst. Eerst wordt er gevraagd wie zij zijn, en vervolgens vanwaar zij komen.

Want één uit de ouderlingen antwoordde, zeggende tot mij: *Dezen, die bekleed zijn met witte klederen, wie zijn ze en vanwaar zijn ze gekomen?*

Wie zijn ze? Het is voorwaar een vraag van grote betekenis. Wij moesten allen wel nieuwsgierig zijn naar het antwoord. Wie zijn dat, die er toe verwaardigd worden om eeuwig bij de Heere te zijn. Wie zijn het, die eeuwig voor Gods troon zullen zijn? Wie zullen ingaan in het nieuwe Jeruzalem, ingaan door die paalen en wandelen mogen op die straten van goud? Wie zijn ze? Wie buiten God en de heilige engelen bezitten die heiligheid, bezitten die reinheid en volmaaktheid om eeuwig bij God te kunnen zijn?

Het lijkt haast ondenkbaar dat dit mensen kunnen zijn. Want wat is de mens. Zo klein, zo gering, zo nietig en zo onwaardig. O, wat is de mens. Minder dan niet en ijdelheid. Volkeren zijn geacht minder dan een druppel aan de emmer en een stofje aan de weegschaal. En daarenboven wil mensenkinderen zeggen, gevallen zondaren te zijn. Het betekent zonen en dochteren van Adam te zijn. Als mensenkind zijn we bedorven

door de zonden, onreinen, goddelozen en schuldigen aan Gods heilig recht.

Hoe kan dat dan? Hoe kan er dan gemeenschap zijn van dat heilige, dat vlekkeloze en dat reine Opperwezen met gevallen zondaren?

O, zeker eenmaal was dat mogelijk, eenmaal in de staat der rechtheid. Toen waren we met Gods beeld begiftigd. Toen stonden we in zulk een heerlijke staat. Toen was het mogelijk bij God te wonen en met Hem te kunnen verkeren. Toen was het mogelijk te verkeren in de Goddelijke gemeenschap. Maar door de zonden is dit alles verbroken. Wij hebben God verlaten. Wij zijn verbannen van Gods heilig aangezicht. En de toegang is terecht voor eeuwig toegemuurd. Het kan niet, dat God nog gemeenschap hebben kan met hetgeen onrein en bedorven is. Het is eeuwig onmogelijk, dat mensenkinderen, die bij God zulk een schuld hebben, die door de smet van de zonden zo bedorven zijn, die in eeuwigheid geen goed meer kunnen voortbrengen, bij God verkeren zouden.

En dan daarbij, *vanwaar zijn ze gekomen?* Kan dat van die aarde zijn, die om de zonde vervloekt is? Waar alles de doodsgeur ademt. Vanwaar zijn ze dan gekomen, die grote schare, die voor de troon van God staat? Zijn het mogelijk gevallen engelen, die weer zijn opgericht. Nee, want voor gevallen engelen is er in der eeuwigheid geen mogelijkheid meer om zalig te worden.

Wie het zijn?

Het zijn mensenkinderen. Het zijn zonen en dochters van Adam. Het zijn ellendigen, het zijn verloren zondaren.

*Gij hebt ellendigen dat land,
bereid door Uwe sterke hand,
o Israëls Ontfermer.*

Voor zulken, die zich de eeuwige dood en ondergang hebben waardig gemaakt. En vanwaar zijn ze dan gekomen?

Weliswaar van het aardrijk, dat in het boze ligt, dat om der zonde wil vervloekt is. Maar we gaan verder terug. Wilt ge weten, vanwaar die gemeente gekomen is?

Zij is gekomen uit de eeuwigheid. Zij is voortgekomen uit het gerommel van Gods ingewand. Vanwaar zijn ze gekomen? Ze zijn gekomen uit dat eeuwig welbehagen. Ze zijn er om de vrije gunst, welke de Heere bewogen heeft.

O, mensenkinderen, welk een eeuwig wonder toch. Een wonder, dat niet te bevatten is, en in woorden niet te bespreken is. Kinderen der mensen, en dan bekleed met zulk een eer, met zulk een heerlijkheid, met zulk een onbevattelijke waardigheid.

Maar mogelijk zult ge willen vragen: Dan zijn het toch wel de edelsten en toch wel de besten? Dan zijn het toch wel de rijksten en mogelijk de wijsten uit de kinderen der mensen?

Integendeel, het zijn niet vele rijken, het zijn niet vele edelen. Maar het is het dwaaste, het verachtste, het is hetgeen niets is, hetwelk bij de Heere uitverkoren en dierbaar is. In zichzelf waren ze gelijk aan al de anderen. Niet het minste onderscheid. Maar de oorzaak van hun behoudenis ligt buiten hen, ligt in God en in Gods eeuwig welbehagen.

Ziet dan eens: onder die schare is Rachab, welke is opgehaald uit, de grootste zedeloosheid.

Daar zien we Manasse, maar nu als zondaar gezaligd. Daar zien we een moordenaar, die aan het kruis riep: *Gedenk mijner, als Gij in het Paradijs gekomen zijt.*

Daar zien we Saulus, die moord en dreiging blies. Zie nu eens hoe rein en vlekkeloos zij zijn. Zie nu eens, hoe ze van de zonden gewassen zijn. Aanschouw eens, hoe er

niet de minste zonde en de minste smet op die schare gevonden kan worden. Ze zijn bekleed met de lange klederen, maar die klederen zijn wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn ze voor de troon en dienen Heem dag en nacht in Zijn tempel.

2. We gaan er op letten in de tweede plaats, wanneer we er bij stil gaan staan: *Vanwaar zij komen.*

Als antwoord op de vraag in onze tekst: "Deze, die bekleed zijn met de lange witte klederen, wie zijn ze, en van waar zijn ze gekomen? lezen we: "Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen."

Uit de grote verdrukking dus. Sommigen zijn van mening geweest, dat de apostel hier niet de gehele schare zag, die eenmaal de heerlijkheid zal beërven, maar slechts een gedeelte, en dam diegenen, die hier op aarde een bijzonder lijden hebben gehad.

We kunnen evenwel die gedachte niet delen, en met velen van onze rechtzinnige vaders zijn we van mening dat Johannes wel de gehele schare zag, en dat het van toepassing is op de gehele kerk en die ganse gemeente, die zalig wordt, dat ze uit de grote verdrukking komen. Maar dan niet uit die verdrukking, die elk mens en ieder hier op aarde en in dit tranendal zal leren kennen, maar uit de bijzondere en grote verdrukking, waar alleen Gods kinderen van weten.

Immers, ieder mens heeft op aarde zijn strijd. We weten allen wat verdriet, ellende, moeite en tegenspoed is. De gevolgen van de zonden blijven niemand gespaard. Allerhande ellende en de dood zijn we door de zonde onderworpen. Wat is er een geweest, rouw en geklag in deze wereld. Het wordt bewaarheid wat Mozes zei, dat het uitnemendste moeite en verdriet is.

En nooit zullen we zonder wederbarende genade er uit komen zoals die grote schare. Nee, als we onverzoend sterven en voor eigen rekening staan, dan wordt het een wegzinken in onbeschrijfelijke ellende. Dan zal ons deel met de goddelozen zijn, waarvan Datheen zegt:

*Zij blijven in eeuwig verdriet,
zonder verlost te wezen.*

Nee, al kent ieder verdrukking, maar alleen voor Gods uitverkorenen is het weggelegd er eenmaal uit te komen. Voor hen zal de verdrukking een einde nemen, *zullen droefenis en zuchting wegvlieden, en zal eeuwige blijdschap op hun hoofden wezen.* Evenwel, terwijl Gods kinderen nog hier in de wereld zijn, zal verdrukking hun deel zijn. Ja, het schijnt soms wel of Gods volk van de ellende, die in de wereld is, een dubbel deel krijgt te dragen. De Heere Jezus heeft Zelf gezegd: In de wereld zult gij verdrukking hebben, en Gods Woord spreekt van vele verdrukkingen, waardoor ze moeten ingaan.

Het zijn verdrukkingen, die uit- en inwendig zijn. Wat het uitwendige betreft, kan hier gewezen worden op de spot, smaad en hoon, die menigmaal hun deel zijn. De Meester heeft Zelf gezegd: *Ze hebben Mij gehaat en zouden ze u niet haten, en een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer.* Dikwijls zijn het ook zulke onbegrijpelijke en smartelijke wegen, die de kinderen Sions moeten gaan. Het heeft God behaagd om door de verdrukking Zijn kerk naar de heerlijkheid te leiden. Hier in het leven wordt ze toebereid voor de aanstaande heerlijkheid. Maar hoe dikwijls kan het oogmerk Gods voor Zijn volk verborgen zijn. Denk hier slechts aan Asafs klachten in Psalm 73. Echter toen de Heere hem liet zien waarvoor dit alles moest dienen, waarom nu juist zijn tegenspoed zo groot, en zijn bestraffing er alle morgen was, ging hij uitroepen:

*En mij hiertoe door U bereid,
opnemen in Uw heerlijkheid.*

Gods volk kent echter ook een inwendige verdrukking, en dit is een verdrukking die alleen Gods ware Sionieten leren kennen. Een inwendige en geestelijke verdrukking. Een verdrukking, die gepaard gaat met droefheid en zielesmart.

Zodra een zondaar uit de dood tot het leven is gebracht, als het zijn deel is geworden door de waarachtige wedergeboorte met de Heere Christus verenigd te zijn, vanaf dat ogenblik zal de verdrukking ook een aanvang nemen. Ze zullen het voorwerp worden van de pijlen van de vorst der duisternis. Ja, vanaf die stonde zullen ze die weg gaan bewandelen, waarvan de Heere zegt, *dat hij hen er in leiden zal met smeking en geweën.*

O, welk een smart en droefheid zullen ze ervaren, wanneer ze in gaan leven dat ze zonder God in de wereld staan, en dat ze tegen een heilig Wezen gezondigd hebben. Dit wordt zo'n smartelijke verdrukking, en hun nachten brengen ze door met klagen. O, wat een smart, te zien door de zonde bezoedeld en onrein te zijn, zodat er geen gemeenschap met een heilig God kan zijn. Ze gaan verstaan wat het is om het beeld Gods kwijt te zijn, en door de zonde verdorven te zijn. Dat ze op de wereld staan met zoveel schuld en ongerechtigheid, dat God ze van voor Zijn aangezicht verstoten moet.

O, wel is waar zal er een betrekking op God zijn, en zullen ze het uitroepen, dat ze die God niet meer missen kunnen en zonder die God niet meer leven kunnen, maar onder dit alles zal het hun ook ontdekt worden, dat het onmogelijk is dat God met zulken nog gemeenschap zou hebben.

En gedreven door hun Godsgemis gaan ze een weg zoeken, waardoor ze tot God nog zouden kunnen wederkeren. Ze gaan het zoeken in hun eigen werk en door hun eigen gerechtigheden. Alles gaan ze er op zetten om gewassen en gereinigd te worden, want om met God te verkeren en in Zijn gemeenschap te delen moeten ze rein zijn. En het zoekende in de weg van het verbroken werkverbond, gaan ze het proberen in hun eigen kracht en door eigen betrachtingen.

Ogenschijnlijk wordt ook deze weg in onze tekst gewezen, en geeft de tekst hier grond voor, want we lezen dat zij hun klederen hebben wit gemaakt. Maar denk dan toch niet dat het een werk is, dat de gezaligden in eigen kracht volbracht hebben. Ze hebben hun klederen wit gemaakt, maar door het waarachtig geloof, en niet door eigen middelen, maar door het middel dat van God daartoe gegeven is.

O, in onze eigen kracht en met eigen middelen zal het zo eeuwig onmogelijk zijn. Die onreine zondaar, wiens ziel naar God dorst, en waar de Goddelijke gemeenschap moet ervaren, dat hoewel er alles op gezet wordt en alles toe wordt aangewend, dat hij steeds onreiner wordt. Hij gaat zich steeds meer zien als een goddeloze, die voor God niet bestaan kan. Bij al dat eigen werk wordt hij al onreiner, al gruwelijker en wordt het al onmogelijker. Ze gaan met al hun eigen werk schipbreuk lijden, en moeten ten slotte, aan het einde van eigen kracht en middelen, voor God in het stof neervallen te midden van hun schande en goddeloosheid. O, het is voor hen kwijt en eeuwig onmogelijk.

Misschien zijn zulken hier in ons midden, die moeten zeggen: Het zal voor mij niet zijn om met die schare straks voor God te staan, nee, dat kan niet voor zo'n goddeloze en bedorvene.

Mogelijk zijn er in ons midden, die moeten zeggen: Nu heb ik alles geprobeerd, en het einde is, dat ik in het stof en in de schande lig, en er geen woorden voor vinden kan om uit te drukken hoe onrein en verdorven ik ben. Ja, die moeten toestemmen het verdiend te hebben en waardig te zijn om er eeuwig buiten te vallen, en als ze het straks moeten horen: *Werp ze uit in de buitenste duisternis*, het dan eeuwig recht is.

Welnu, als dan alles gefaald heeft, als ge met alles schipbreuk hebt geleden, en als ge

erkennen moet, dat ge de dood verdiend hebt, dan hebben we voor u nog een middel, waardoor u rein kunt worden. Maar dat middel is zo wonderlijk, zo onbegrijpelijk, zo boven en tegen ons verstand.

Dat middel is bloed. En juist dat is zo tegenstrijdig en kan ons verstand niet begrijpen. Bloed maakt toch juist onrein, het bezoedelt, maakt smetten en vlekken, en hoe kan bloed dan rein maken? Maar, we bedoelen geen mensenbloed, geen bloed van stieren en bokken, maar het bloed des kruises en des Lams. Het is dat bloed, dat op Golgótha is gestort, en waarvan Johannes schrijft, dat het bloed van Jezus, de Zone Gods, ons reinigt van al onze zonden. In uzelf is het kwijt, dan kan het niet, maar heft het hoofd nu eens omhoog. Zie eens op de Man van smarten, en op Zijn gezegende wonden, en op dat bloed des kruises.

Het is dat bloed, waarin Gods volk gewassen wordt, en waarom ze vergiffenis ontvangen voor al hun zonden. O, als dat bloed aan onze ziel eens ontdekt mag worden, wat zal het ons dan dierbaar en gepast worden. Het leek zo tegenstrijdig, maar als door het geloof eens gezien mag worden welk een offer door Jezus is gebracht, en welk een waardigheid er ligt in dat bloed des kruises, wat zal onze ziel er dan naar uitgaan, en ons hart er naar hunkeren om daarin gewassen te worden. Wat zal de wassing in dat bloed ons dan onmisbaar en noodzakelijk worden.

Ja, hoe meer wordt ingeleefd van onze zonden en ongerechtigheid, van onze gruwel en onreinheid, des te meer zullen dan de uitgangen der ziel zijn naar dat bloed des kruises en naar dat Lam, door Wie dat bloed is gestort.

En nu is het waar, dat al Gods volk, van de kleinste tot de grootste, eenmaal, gewassen in dat bloed, voor de troon van God zullen staan, maar wat is het een voorrecht om het hier op aarde door het geloof te mogen verstaan een gewassene te zijn.

Gods bekommerde volk is dat bloed ontdekt, en het is hun dierbaar geworden, ze hebben er de waardigheid van aanschouwd, maar met dat alles kunnen ze niet zeggen er in gewassen te zijn. Ze kunnen niet zeggen, zoals Johannes in Openb. 1: 5: *En ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed.*

O, wat mag het een voorrecht zijn, om met al onze zonden, goddeloosheid, ongerechtigheid, vuilheid en onreinheid in dat bloed te worden ingedompeld en daarin volkomen gewassen te worden. Om te mogen ondergaan in die Bloedjordan en rein en vlekkeloos te mogen opkomen in de Heere Jezus Christus. O, om het te mogen weten alzo in Christus voor God rechtvaardig te zijn, en een erfgenaam des eeuwigen levens.

Nee, dat wil niet zeggen dat er dan geen verdrukkingen meer zijn, want het blijft verdrukking tot aan het einde toe. We moeten kort zijn, maar Gods kerk kan hier op aarde die onreinheid maar niet te boven komen. Steeds weer zullen hun klederen bezoedeld zijn, en altijd weer zullen we moeten ervaren, welk een bederf in ons hart woont. Het is de begeerte om zonder zonde te leven en het goede te doen, maar het wordt ervaren dat het kwade nabij ligt. Rein en volmaakt te zijn zal hier op aarde niet zijn. Wel zijn hier wel eens de ogenblikken, als we de reinigende en verzegelende kracht van dat bloed ervaren mogen, dat we het hoofd eens mogen opheffen, maar er zijn ook zoveel tijden, dat we beschaamd moeten zijn, omdat ons kled bezodeld en niet rein is. Maar juist onder dit alles kunnen Gods kinderen zo gaan hunkeren naar de heerlijkheid, die bereid is. Zullen ze er zo naar uit gaan zien om eenmaal volkomen van alle zonden verlost te zijn.

Dat doet hen uitroepen: *O Heere, wanneer komt die dag, dat ik toch bij U zal wezen, en zien Uw aanschijn geprezen?* Wat kan er een hunkeren zijn om van zichzelf verlost te zijn. Maar eenmaal zal dit hun deel mogen zijn, dan zullen ze staan voor de troon en voor het Lam. Dan zullen de klederen wit gemaakt zijn om nooit meer bezoedeld te

worden. Nooit zullen er dan nog vlekken of rimpels zijn, ze zullen rein en smetteloos, en alzo voor de troon van God zijn.

We zullen het nu voorbij gaan om nog te spreken van andere verdrukkingen, die hier in de wereld het deel van Gods kinderen zullen zijn.

3. We gaan naar onze derde gedachte als we er nog een ogenblik bij willen stilstaan, **wat die schare daar zal doen.**

Wat zij doen. Wij lezen in het tiende vers hoe die schare, bijeengebracht uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen, uitroept met grote stem: "De zaligheid zij onze God, Die op de troon zit, en het Lam." Ja, met de duizenden der engelen zullen zij instemmen: "De lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eer, en de kracht, en de sterkte zij onze God in alle eeuwigheid. Amen."

Zo zullen ze dus staan voor de troon. Dit wijst er op dat ze verkeren zullen in Gods onmiddellijke gemeenschap en tegenwoordigheid, terwijl de Heere het licht van Zijn aanschijn over hen zal doen lichten. Daar zal de Heere het Voorwerp van hun lof zijn en zullen ze Hem eeuwig grootmaken. Naar Gods beeld vernieuwd, zullen ze, ontwaakt, Gods lof mogen ontvouwen.

God zullen ze er dienen. Het zal daar geen niets doen zijn, geen leeg en doelloos verkeren. Altijd zullen ze er bezig zijn en ex God dienen. Het strijdt hier niet tegen, dat geschreven staat: "Er blijft dan een rust over voor het volk van God." Dat rusten ziet er op hoe ze zich in God verlustigen en verblijden zullen en Hem eeuwig de eer en aanbidding zullen toebrengen.

Zoals God rustte op de zevende dag na het scheppingswerk, wat wil zeggen dat Hij Zich in Zijn werk verlustigde, zo zal bet de rust van Gods volk zijn zich in God te verblijden.

*Maar zullen de vromen verblijd,
Heer! Uwe Naam zingen altijd,
en haar in U verblijden;
zij werden van harten verheugd,
en zullen voor God maken vreugd',
juichende 't allen tijde.*

Hoe terecht heeft de dichter het hier uitgedrukt. In de hemelse heerlijkheid zal die verlostte schare niets anders dan God en Zijn eer zoeken en bedoelen. Het woord "dienen" wijst daar op. Dienen wil zeggen: ons volkomen en met alle vermogen te geven in de dienst van een ander, en zo zal Gods volk dan in alles God mogen verheerlijken en grootmaken.

Ach, wat wordt dat hier reeds het uitzien van Gods kinderen en de begeerte van hun leven, maar het volbrengen is hier niet. Maar dan zal het volmaakt zijn. Hier zal het met gebrek en met duizend struikelingen zijn, maar eenmaal zal alle gebrek wegvallen en zal het volmaakt zijn. Dan zal het waar worden:

*'k Zal dan, ontwaakt, uw lof ontvouwen;
U in gerechtigheid aanschouwen,
verzadigd met Uw Godd'lijk beeld.*

Dan zullen we in onszelf niets meer zijn, volkomen van onszelf verlost, en God zal alles en in allen zijn. We zullen Hem grootmaken, zonder onderbreking, *want dag en nacht zullen we Hem dienen in Zijn tempel.*

Dag en nacht. Ogenschijnlijk weer een tegenstrijdigheid, want aldaar zal toch geen nacht meer zijn. Daar zullen ze het licht van de zon niet meer van node hebben. En

hier lezen we van dag en nacht te dienen in Zijn tempel. Het wil zeggen, dat het altijd door zal gaan en er nooit enige onderbreking zal zijn. Hier op aarde zijn het maar eens ogenblikken, gouden uren, die zo kort maar duren, soms maar stonden dat we God zoeken en bedoelen, dat we zuiver en rein Gods eer op het oog hebben en God de eer gunnen. Maar straks is het onafgebroken en nooit enige onderbreking meer.

Dag en nacht zullen we Hem dienen in Zijn tempel.

Gelijk hier op aarde dag en nacht door de priesters de Heere is gediend en zij altijd in de tempeldienst stonden voor het aangezicht Gods, zo zal dat volk, die priesters Gode zijn, Hem dag en nacht dienen. Johannes schrijft in Openb. 1: "Die ons gewassen heeft in Zijn bloed, en ons gemaakt heeft tot koningen en priesters, Gode en Zijn Vader."

"En Die op de troon zit, zal hen overschaduwen." O, welk een beschutting mag dan het deel van Gods kerk zijn. Een beschutting, nog veiliger dan van Israël toen zij gingen onder de wolk- en vuurkolom. Heerlijker dan het oude bondsvolk, zal de Heere hen overschaduwen. Eeuwig zullen ze veilig zijn, omdat het Lam hen overschaduwet. Daar is geen vijand meer, die dreigen kan; daar zal de zon niet steken, daar kan de hellemacht hen niet meer benauwen, daar heeft de stok van de drijver opgehouden. Daar is nooit enige vrees, nooit enige bekommering en nooit enige verschrikking meer.

Hij, Die op de troon zit, de Koning der koningen, de Heere der heren, zal hen eeuwig overschaduwen. Hij zal Zijn tent over die verlostten spannen en het zal waar zijn:

*Hun blijdschap zal dan onbepaald,
door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
ten hoogsten toppunt stijgen.*

"Zij zullen niet meer hongeren en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteynen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen."

O, welk een heerlijkheid is voor Gods volk toch weggelegd, en is het wonder, dat ze er van zingen gaan:

*Gij zult mijn kruis eindigen hier,
want goedertier
zijt Gij gestadig.*

Welnu, we willen er mee instemmen uit de 138^e Psalm, het 4e vers:

*Als ik door angst en tegenspoed
ben in kleinmoed,
Gij mij verkwikket;
ook tegen mijn wreedste vijand
Uw rechterhand
mij hulp toeschikket.
Gij zult mijn kruis eindigen hier,
want goedertier
zijt Gij gestadig;
Het werk Uwer handen zult Gij
volvoeren vrij,
o Heer', genadig.*

Toepassing.

Welk een veelbewogen week ligt achter ons. Voor ons als familie, maar ook voor u, gemeente van Yerseke. Uw herder en leraar zijt ge kwijt. U bent schapen zonder herder geworden, en we weten welke grote plaats vader in uw midden heeft mogen innemen.

Zelf oud geworden zijnde, wist hij de rechte woorden te vinden om met de ouden te kunnen spreken, en zelf ondervindende hoe de aardse tabernakel meer en meer werd afgebroken, heeft hij uit die ervaring de ouden er op kunnen wijzen dat hun dagen ten einde zouden lopen.

Met welk een ernst kon hij vermanen en er bij u op aandringen de Heere te zoeken terwijl Hij nog te vinden is. Dit alles is nu voorbij. Zijn woord en stem zullen door u niet meer gehoord worden, maar mocht het in uw hart nog eens naleven.

Hij is heengegaan, maar denkt er nog eens aan terug hoe dikwijls hij u gewaarschuwd heeft, en hoe menigmaal vermaand, dat uw dagen hier zullen ophouden. Dat u straks sterven moet en God ontmoeten.

En ook u, die nog in de kracht van uw leven staat, is het zo vele keren door hem toegeroepen, dat ge u haasten en spoeden zou om uws levens wil.

O, hoe gunnend was hij in zijn prediking, hoe vol van liefde en medelijden voor een medereiziger naar de eeuwigheid. Denkt eens terug hoe dikwijls hij van de kansel heeft getuigd: Het kon voor mij nog, voor de grootste der zondaren, nu kan het ook voor u nog. Hoe menigmaal mocht hij zeggen met Paulus: "Scheep eens moed uit mijn behoudenis!"

Zelf zo krachtdadig getrokken zijnde uit de zonde en de ongerechtigheid, heeft hij er niemand van uitgesloten. Wat mocht zijn evangelieprediking ruim zijn, en zijn verkondiging dat het nu nog mogelijk was voor de grootste der zondaren. Dat ge nu nooit te goddeloos en nooit te diep gevallen kon zijn. Ach, moet dit alles voor u nu zo voorbijgaan? Eenmaal komt de Heere er op terug.

Hij heeft hier gestaan als een boodschapper des hemels en als een gezant van Zijn Koning. In getrouwheid heeft hij het werk mogen verrichten en hij heeft nu het loon van een getrouwe dienstknecht mogen ontvangen.

Gemeente van Yerseke, er is een profeet geweest in het midden van u. Wat heeft het bij u nagelaten? Zijn er vruchten van geloof en bekering?

Ook de jeugd willen we er op wijzen dat vader voor de jeugd een vader en verzorger is geweest.

Kinderen, jullie weet welke grote plaats je in zijn hart had. O, wat heeft hij veel geworsteld of Gods verbond in uw midden nog bevestigd mocht worden. We zijn er zeker van, dat in uw midden doopsbedieningen zijn gehouden, die voor velen onvergetelijk zullen zijn.

Kinderen, uw herder is heengegaan. Zoudt ge hem niet willen volgen en ook zo gelukkig willen zijn? Vraagt en bidt er dan om. We herinneren ons hoe hij eens tot een kind zei: "Vraag er om en vergeet het nooit; doe het altijd en elke dag."

En weet je wat de Heere dan beloofd heeft? Dat als je bidden wilt, de Heere ook geven wil; als je vragen wilt, de Heere dan ook schenken wil; en als je kloppen wilt, dat de Heere dan ook openen wil.

O, is de jeugd niet de beste tijd? Zoek de wereld niet, om straks met de wereld onder te gaan, maar zoek de Heere alleen. De weg, welke er toe leidt om bij die schare te staan, welke niemand tellen kan, is een weg van tranen en gebeden, welnu, dat die weg dan door u bewandeld moge worden.

Vervolgens inzonderheid nog een woord voor Gods kinderen.

U bent aan hem verbonden geweest met onverbreekelijke banden, en al is vader nu heen gegaan, maar de liefde zal gebleven zijn. Veel bent u kwijt geraakt, want u hebt een leraar gehad, zo er weinig gevonden worden. Nee, niet uit mensenverheerlijking, maar in een ootmoedige erkenning van de genade, welke God aan hem geschonken had, durven we zeggen, een leraar zo er maar één was. Eén met zoveel ervaring en zoveel praktijk van het geestelijk leven. En zie, dit alles heeft nu opgehouden, maar Eén is er die blijft, namelijk de grote Leraar der gerechtigheid, de Heere Jezus Christus. Wie Hem heeft, heeft alles. Vader heeft getracht u te bouwen op die enige grond, en dat enige fundament. Is het in zijn prediking niet duidelijk tot uitdrukking gekomen, dat hij niets wist dan Jezus Christus, en Die gekruisigd? Hij predikte de behoudenis in Jezus alleen.

U zult veel van hem vergeten en meer en meer zullen zijn woorden op de achtergrond raken, maar mocht dat u van uw overleden leraar in herinnering blijven, dat alles wat buiten Jezus is geen waarde heeft voor de eeuwigheid. O, mocht het u een spoorslag zijn om buiten Jezus geen leven te zoeken en buiten Christus niet gebouwd te willen worden. Mocht dat nog eens de vrucht zijn van zijn prediking, in uw midden, dat er velen gevonden mochten worden, gegrond en gefundeerd in die enige rotssteen Christus, Wiens werk alleen volkomen is.

O, wat was het zijn lust en wat lag daarin zijn vermaak om alleen Jezus maar uit te dragen. Mocht het zo ook in uw hart eens waar gaan worden, niets meer te weten dan Jezus Christus en Die gekruisigd. De Heere Zelf mocht de naprediker zijn van alles wat door hem gesproken is.

Volk van God, we hebben getracht u iets te zeggen van die heerlijkheid die aanstaande is. Hier op aarde zal het verdrukking zijn; die zult u hier niet te boven komen. Maar straks zal de verdrukking ten einde zijn. Laat dat u tot vertroosting zijn. Ja, wel verdrukking, maar één die zeer haast voorbij gaat.

Dan zal het waar worden: *Een schare welke niemand tellen kan, bekleed zijnde met lange witte klederen.* Onze klederen zijn dan wit gemaakt in het bloed des Lams.

O volk, eenmaal zal die gehele gemeente bijeen zijn. Hier mag er wel eens gemeenschap der heiligen zijn, maar dan zullen we allen tezamen zijn, en niet één zal er zijn achter gebleven. Allen tezamen zullen we God dan groot maken en er mee instemmen: *De lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eer, en de kracht, en de sterkte zijn onze God in alle eeuwigheid. Amen.*

MAAR WAT HEBBEN DEZE SCHAPEN GEDAAN

Ds. A. F. HONKOOP

L. S.

Bij het uitgeven van deze preek wil ik graag vooraf een enkele opmerking maken.

Het is voorwaar niet de lust tot sensatie die mij heeft doen besluiten deze preek het licht te doen zien. En ook niet omdat de zaak waarover wordt gehandeld reeds niet van vele zijden toegelicht en besproken is.

Middellijk is het aandringen van vele zijden en bijzonder uit mijn eigen gemeente, waar ik op 18 juni 1978¹ deze preek heb gedaan, de aanleiding geweest. Toch heb ik veel gearzeld, enerzijds met de gedachte dat anderen meer bekwaam waren dan ik en anderzijds bevreesd tot het verwekken van een onheilige strijd.

De oorzaak dat ik echter thans deze preek voor publicatie gegeven heb ligt in het feit dat juist datgene waar het om gaat en wat juist van de grootste betekenis is niet wordt gehoord. Dit heeft mijn hart met droefheid vervuld en mij gedrongen tot deze uitgave.²

Nee, 't is zeer zeker niet de lust of begeerte om te oordelen of te veroordelen maar wel om op te wekken tot verootmoediging en een weerkeren tot de Heere.

Daartoe mocht de Heere dit alles nog willen gebruiken. 't Is liefde tot Zijn eer en Naam, en hoewel ik tot eigen oneer er bij moet zeggen daar zo weinig van te beoefenen, en uit liefde voor de gemeenten die mij hiertoe deed besluiten.

Uw heilzoekende dienaar in Christus,
A. F. Honkoop

---

¹ Er ontstonden in 1978 en later in 1992-1993 kleine epidemieën van polio

² Uitgave: HOEKMAN'S BOEKHANDEL - UITGEVERIJ

Maar wat hebben deze schapen gedaan?

Zingen: Psalm 125: 1 en 2

Lezen: 2 Samuël 24

Zingen: Psalm 91: 1 en 5

Gebed des Heeren: 4

Psalm 6: 9

In Amos 3: 6 worden we voor de vraag geplaatst: "Zal er een kwaad in de stad zijn, dat de HEERE niet doet?" En uit opvoeding en belijdenis zullen we dit volmondig toestemmen. We leren en we belijden immers, dat God in alles regeert, dat niets bij geval geschiedt, maar dat alle dingen ons van Zijn hand toekomen. Maar nu de praktijk, nu de beleving daarvan.

Er liggen een paar weken achter ons, die zulke grote beroeringen hebben gebracht. Weken, die voor veel ouders ook bijzondere zorg hebben gebracht, door een ziekte, die op sommige plaatsen geconstateerd werd.

En volmondig stemmen we toe: een ernstige en verschrikkelijke ziekte voor degenen, die er door getroffen werden. Door dat alles deden zich vele vragen voor. Laten we het maar eerlijk zeggen. Mogen we wel of niet gebruik maken van de middelen, die ons en onze kinderen beschermen kunnen. Er werden soms heftige discussies gevoerd. En dat alles werd uitgebuit door degenen, welke buiten zijn.

O, de vorst der duisternis was gereed en hij had vele instrumenten; velen, die tot zijn dienst bereid zijn, om op allerlei wijze die kleine groep van mensen, waarvan men openlijk durft te zeggen, dat zij in deze maatschappij niet meer thuis horen, om die te benauwen en in de engte te drijven.

Geheel ons land is er als het ware door geroerd geworden. Ja, het was nieuws, actueel nieuws, dat door de media kon worden doorgegeven. We zijn er zo mee bezig geweest, maar helaas, wat niét werd gehoord, wat niét werd waargenomen, om ermee als schuldigen onder God te buigen. Is er dan een kwaad in de stad, dat de Heere niet doet?

O, met dat alles komen we niet daar terecht om eens te erkennen: De Heere is rechtvaardig en elk een van Zijn oordelen is recht. Zou dat niet de weg zijn? Zou dat niet het doel zijn, dat de Heere er mogelijk nog mee beoogt? Zou Hij Zijn volk, zou Hij Zijn Sion nog wakker willen schudden? Want weet, dat alle beroeringen, die er in de wereld zijn, hetzij groot of klein, alles wat er geschiedt, er is om dat volk van God, omdat Sion bij God zo veel waarde heeft. Dat dat volk dan nog onder God leerde buigen en zich voor Gods aangezicht nog mocht vernederen. Dat we eens komen mochten, waar ook David was.

En het is daarvoor, dat we in dit morgenuur uw aandacht vragen. De tekstwoorden kunt u vinden in het u voorgelezen Schriftgedeelte: 2 Samuël 24: 17, het middelste gedeelte, waar Gods Woord aldus luidt:

"Zie ik, ik heb gezondigd en ik, ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze schapen gedaan?"

We willen met u stilstaan bij:

Gods schrikkelijke plaag onder Israël. Wij letten dan op een drietal gedachten:

1. De oorzaak van die plaag
2. De schuldige onder die plaag
3. Het offer tot verzoening van die plaag

1. De oorzaak van die plaag

De tijd, waarin ons teksthoofdstuk ons verplaatst was voor Israël een droeve en een schrikkelijke tijd. Een tijd van smart en rouw. Er ging immers een engel des verderfs door het land, die het volk sloeg met zo'n verschrikkelijke en zo'n vreselijke ziekte, namelijk de pest. Laten we niet trachten u te schilderen wat dit onder Israël geweest is. We kunnen het ons wel enigszins indenken. Welk een druk moet er op dat volk hebben gelegen. Welk een bange vreze moet er niet in het hart zijn geweest. Welke droeve jammerklachten moeten er zijn opgegaan.

Maar waar we wel de nadruk op willen leggen, dat is dit, dat het God was, Die dit kwaad onder hen zond. God, Die immers te gebieden heeft over dood en leven, over ziekte én gezondheid. Van Hem belijden we toch in Zondag 10 van onze Heidelbergse Catechismus, *dat er niets bij geval geschiedt, maar dat alle dingen: voor- en tegenspoed, ziekte en gezondheid, vruchtbare en onvruchtbare jaren niet bij geval, maar van Zijn Vaderlijke hand ons toekomen.*

Maar hoe dikwijls wordt dat vergeten. We zien menigmaal op de omstandigheden, we zien wel op de hand, die slaat, maar we zien niet op de oorzaak ervan.

We zien niet, dat God in alles Zijn raad uitvoert. Ja, ook nu nog, ook onder ons, er is geen kwaad, dat de Heere niet doet, er is geen ziekte en er is geen beproeving, die door God niet gezonden wordt. En wat was er nu de oorzaak van? We lezen in vers 1: "En de toom des Heeren voer voort te ontsteken tegen Israël". Waarom dan? Was het dan dat volk niet meer, dat de Heere liefde en dat Hij Zich had afgezonderd?

O, vraagt u waarom? Om hun zonden en hun afwijkingen, om hun vergeten van de Heere. Ze waren immers zo rijk bewelddadigd, maar ook zo snood en zo ondankbaar. God had geen onrecht gedaan als Hij dat hele volk van voor Zijn aangezicht verdeld had.

En ook nu nog zijn de zonden en ons verlaten van de Heere de oorzaak van alle ellende en van alle verdriet, van alle moeite en van alle tegenspoed.

*Wij, wij hebben God op het hoogst misdaan,
wij zijn van het heilspoor afgegaan,
wij en onze vaders tevens, enz. (versregels uit Psalm 106: 4).*

Zeker, wij kunnen over alles heen leven. Toch is het te vrezen dat hetgeen we nu ervaren nog maar ver gerommel van de bui is die op komt zetten. En wat zal het zijn als God, Wiens toom is opgewekt, over de zonden bezoeking zal doen. De Heere waarschuwt nog, voordat de donder zal gaan losbreken en de plasregens zullen gaan nederdalen. God komt ons nog tegen met Zijn roepstemmen en met Zijn vermaningen. Hij buigt Zich nog in liefde tot ons neer en waarschuwt ons nog opdat we tot Hem zouden weerkeren met boete en berouw. Opdat we ons vernederen zouden voor Zijn heilig aangezicht.

O, de oorzaak van het kwaad dat er geschiedt, is nooit ver te zoeken. Van de bittere gevolgen die ons overkomen, ligt de oorzaak in de zonde. We hebben God verlaten, met God reeds gebroken in het paradijs en allerwege ziet men de droeve openbaringen daarvan. We vergeten zo dikwijls wat er zo duidelijk staat in het doopformulier, *dat wij en onze kinderen ons allerhande ellende, om onze zonden onderworpen hebben.* We zien en ervaren de gevolgen van de zonde, maar wij zien zo weinig van de oorzaak.

Dan is nodig, dat God er ons Zelf bij stilzet, dat Hij ons de schellen van de ogen rukt en Hij het duister op doet klaren. Dan is het nodig, dat de Heere in de verheerlijking van Zijn genade ons de ware wijsheid schenkt. Dan zal het in ons leven zo anders

worden. Dan zien we niet alleen de gevolgen, maar dan zien we ook de oorzaak. Dan zijn het de zonden, waardoor Gods toom is opgewekt. Dan zijn het de ongerechtigheden, waardoor Gods gramschap ontstoken is.

We lezen in dit eerste vers: "God porde David aan".

Hoe moeten we dit nu toch verstaan, en welke verklaring moeten we daaraan geven. Port God dan aan tot zonde? En weet u wat dan zo opmerkelijk is? In 1 Kronieken 21: 1 staat precies het tegengestelde. Daar kunnen we lezen: "En de satan porde David aan". Hoe moeten we dit dan verklaren?

Toch is dat niet zo moeilijk. God is altijd de eerste oorzaak. God liet toe, dat de satan David aanporde. God hield Zijn hand terug en liet toe dat David zijn hoogmoed naar buiten ging openbaren. Want er was immers onder Israël een tijd van rust geweest. Alle vijanden waren onderworpen. David nam toe in grootheid en in heerlijkheid. En juist dán zijn de gevaren zo groot.

Als het volk rust, en ingezonken is en denkt op de lauweren te kunnen rusten. Dan gaat het gebed verflauwen en het aankleven aan de troon der genade. Dan wordt waargenomen wat ook in onze tijd zo duidelijk is. Er wordt zo weinig waargenomen van de waarachtige vreze Gods. Onder het geestelijke Israël zijn de wijze maagden mét de dwaze maagden in slaap gevallen. Maar één rust er niet! Het is de vorst der duisternis. En hoe menigmaal is het reeds gelukt om dan te vervoeren tot hoogmoed.

Zo is het met David gegaan en hij liet het volk tellen. Hij wilde weten hoe groot of zijn macht reeds was en hoe hoog hij reeds verheven was. Het is zo gunstig niet als die wortel van hoogmoed zich doet gelden, als we ons gaan verheffen tegen de Heere, als dat wandelen in ootmoed, in kleinheid en in zelfvernederig verre van ons is. Is het niet een algemeen beeld, aan de ene zijde doodheid en dorheid, en aan de andere zijde hoogmoed en zelfverheffing. God duldt het niet!

Wat hoog is zal vernederd worden. Als dat eigen koningschap zich doet gelden, zoals ook bij David het geval is, dan heeft God wel middelen om ons van de troon af te brengen. Al moeten we dan voor heel de wereld te schande worden, maar God zal Zijn volk dan niet sparen. Want weet, dat diezelfde wereld, die ons nu zo de hand toesteeft, die ons zo ten dienste wil zijn, die met allerlei middelen aan komt dragen en ons zo graag helpen wil, die zal straks zeggen: Waar was nu hun geloofsovertuiging of waar is het nu uit gebleken, dat het waarlijk ernst is geweest?

Wees er op berekend, dat diezelfde spot, die u nu misschien reeds innerlijk foltert, het straks in het openbaar zal doen. We hebben het laatste woord nog niet gehoord, en het zal er mee eindigen. Niet alleen dat wij zullen bespot worden maar dat God zal bespot worden en dat Zijn naam zal gekrenkt worden. En mocht ons dát eens tot een smart worden, tot een innerlijke zielssmart! Mocht ons dát eens in het stof doen buigen en in ware verootmoediging brengen. Mocht het ons eens gaan zoals het David is gegaan. Daar gaan we bij stilstaan in ons 2e punt.

2. De schuldige onder die plaag

"En Davids hart sloeg hem, nadat hij het volk geteld had; en David zeide tot den HEERE: Ik heb zéér gezondigd in hetgeen ik gedaan heb maar nu, o HEERE, neem toch de misdaad Uws knechts weg, want ik heb zeer zottelijk gedaan."

David is ontwaakt uit zijn roes van zelfverheffing, van zelfgenoegzaamheid, van ingenomenheid met zichzelf. Dat heeft God gedaan. God liet hem nog niet doorhollen in de weg, die hij was ingeslagen. En wat zou het een voorrecht zijn, als dat ook ons deel nog mocht worden. Als God ons nog eens deed ontwaken uit onze roes van zelfverheffing, van ingenomenheid met onszelf, ons niet liet doorhollen in de weg, die

we bewandelen. Dan is alles kwijt, dan zal alles verloren zijn.

Er is een volk waar God niet van af kan! Dat was de oorzaak dat God David niet overgaf! En er is nóg een volk, dat de Heere niet over zal geven, met wie Hij Zijn verbond niet te niet zal doen. O, de oorzaak daarvan lag niet in David, maar de oorzaak daarvan lag in God. In Zijn eeuwige liefde, in Zijn vrijmachtig welbehagen en in dat vast gestaafde Verbond. Daarom werd David stilgezet, werd hij innerlijk tot inkeer gebracht. En nu kunnen Gods kinderen wel eens een ogenblik aan zichzelf worden overgegeven, maar ze zullen nooit verlaten worden.

O David, zijn hart sloeg hem. Dat wil zeggen: hij zag wat hij gedaan had, hij kwam tot zichzelf. En als God komt en ons verlichten gaat, als Hij ons verschijnt in het licht van Zijn heiligheid en van Zijn gerechtigheid, dan zal ons hart ons gaan slaan vanwege onze trotse hovaardij.

"Ik heb zeer gezondigd in hetgeen ik gedaan heb". Dat zei David niet tot mensen, maar het ging persoonlijk tussen God en zijn ziel. Met mensen kunnen we er urenlang over spreken en als het daar bij blijft, dan zijn we niet waar we terecht moeten komen. David zei dit tegen de Heere, tegen de God tegen Wie hij gezondigd had. Die God, Die een rechtvaardig Rechter is.

O, welgelukzalig die met zijn zonden tot God leert vluchten. Als wij in verootmoediging buigen mogen, dan is het die God, Die gezegd heeft: "Als Mijn volk een welgevallen heeft aan de straffen van Mijn ongerechtigheid, dan zal Ik aan Mijn verbond gedenken. Die zondaarsgestalte is de Heere zo aangenaam. Ik heb zeer gezondigd in hetgeen ik gedaan heb. Als we dit mogen uitwenen voor het aangezicht des Heeren, dan is bij God nog vergeving.

"Op deze zal Ik zien, op de gebrokene van hart en op de verslagene van geest en die voor Mijn Woord beeft." Hij gaat tot God, Die wel rechtvaardig is en de schuldige geenszins onschuldig kan houden, maar Die ook barmhartig en genadig is.

En dan vraagt David niet om wegneming van de straf, hij zocht niet om van de straf ontslagen te worden, want die straf was rechtvaardig. Het is altijd een teken van het ware leven als we de straf aanvaarden kunnen, als we met de dichter zeggen in Psalm 51:

*"Ik Erken mijn schuld, die U tot straf bewoog,
Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig".*

O, Gods volk komt daar terecht, dat ze de straffen kunnen billijken. Maar waar David wel om vraagt, dat is wegneming van zijn misdaad. Zo noemt hij zijn zonde. Nee, hij verkleint ze niet, maar ziet ze in de ware gedaante. En als het licht des hemels in het hart gaat schijnen, dan zien we de zonden zoals ze zijn, zien we wat we misdreven hebben. Dan zal er smart en droefheid zijn, want dan liggen er misdaden tussen God en tussen onze ziel en de vrede zal er door worden weggenomen.

En ziet, dat komt de profeet Gad tot David en hij wordt voor de keus gesteld: "Zal u een honger van zeven jaren in uw land komen? Of wilt gij drie maanden vlieden voor het aangezicht uwer vijanden, dat die u vervolgen? Of dat er drie dagen pestilentie in uw land zij?"

O, voor welk een keus werd David hier geplaatst. God moet straffen, want Hij kan de schuldige geenszins onschuldig laten. En als wij u nu eens de keuze zouden laten, wat moet dan ons antwoord zijn? Welk bescheid moeten we dan weerbrennen? Of moeten we ons verharden?

Maar wie zich verhardt zal schielijk verbroken worden. Moeten we het ontkennen dat we tegen God gezondigd hebben? O, er is een betere weg, namelijk de schuld te

eigenen en te belijden tegen de Heere overtreden te hebben. David wist het niet en zei: "Mij is zeer bange". En toch, één ding wist hij wel: "Laat ons toch in de hand des HEEREN vallen!" Hij zocht bij de mensen geen ontkoming en had van de mensen geen verwachting.

Hij was weliswaar zeer bang, maar het bracht hem op de goede plaats. Hij mocht in Gods hand vallen, erkennend en belijdend, dat het eeuwig rechtvaardig en dat het eeuwig goed was, zoals God met hem zou handelen.

Welk een voorrecht om in Gods hand te mogen vallen, bekennde, dat de Heere rechtvaardig is en dat elk van Zijn oordelen oprecht is. "Laat ons toch in de hand des Heeren vallen".

Nee, niet in mensenhanden. Mensen, die ons bespotten en mensen die ons honen. Zie slechts wat allerwege wordt waargenomen. Laat ons in de hand des Heeren vallen, want Zijn barmhartigheden zijn vele. Dat zijn de barmhartigheden, die God in Christus, aan de Zijnen betonen wil. Nu, toen gaf God hem pestilentie van de morgen af tot de gezette tijd toe.

Onthoudt het, Gods barmhartigheid heft Zijn rechtvaardigheid niet op. Israël werd geslagen.

Maar toch had het nog een voorrecht. Want in die schuldige koning kreeg Israël nu een priester, die voor het aangezicht Gods stond. In David, die gezondigd had, kreeg dat volk nu een voorbidder.

O, we lezen hier in vers 17: "En David, als hij de engel zag, die het volk sloeg, sprak tot den HEERE en zeide: Zie ik, ik heb gezondigd, en ik, ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze schapen gedaan?"

Zijn hart was verbroken, innerlijk verootmoedigd. Ik. Dat is zuiver persoonlijk. Denkt hier niet aan een buurman. Denkt hier niet aan een ander. Het gaat juist om dat persoonlijke: *ik heb gezondigd, ik heb onrecht gedaan*. Maar als David dan ook de slachtoffers ziet, als hij op zijn volk ziet, waar hij met barmhartigheid over bewogen was, dan roept hij het uit: "Heere, sla mij dan maar, want wat hebben deze schapen gedaan?! O, sla mij dan maar, die het zo diep verzondigd heeft."

O, als we zo toch eens buigen mochten voor het aangezicht des Heeren. Als we zo toch eens bukken mochten en de hemeltrouwen bestormen mochten, dan kan het niet uitblijven of de hemelen zullen opengaan. Dan zal God opstaan met goedgunstige gedachten.

David mocht voorbidder zijn. Maar dan is er een andere Voorbidder, Die voor het aangezicht Gods staat, Christus Jezus, Die Zijn verdiensten vóórdraagt. Hij wilde de Schuldige zijn voor al Zijn volk en voor al de Zijnen. Hij heeft de ongerechtigheden gedragen, is de weg naar het vloekhout gegaan, daarmee als het ware uitsprekende: "Reken het Mij toe." Hij is met zoveel ontferming over Zijn Sion bewogen geweest.

David trok zich het lot van Zijn volk aan. Hij was nu weer herder. En Jezus Christus, is die grote Herder Israëls.

Wat hebben deze schapen gedaan?! In Hem is het oordeel uitgewoed. En zo kan het waar worden waar de Kerk van zingen mag:

*"Het oordeel keert vol majesteit,
haast weder tot gerechtigheid,
al wie oprecht is van gemoed,
die merkt het op en keurt het goed."*

We gaan er bij stilstaan in ons 3e punt.

Maar we zingen eerst uit het Gebed des Heeren vers 4:

*Uw wil geschied', Uw wil alleen,
 Als in den hemel, hier beneên;
 Uw wil is altoos wijs en goed;
 't Is majesteit, al wat Gij doet;
 Dat ieder stil daarin berust',
 En Uw bevelen doe met lust.*

3. Het offer tot verzoening van die plaag

We kunnen nog lezen hoe God opnieuw tot David kwam en hem bevel geeft: "Ga op, richt den HEERE een altaar op, op de dorsvloer van Arauna, den Jebusiet". Want zonder offerande is er geen vergeving mogelijk. Gods recht eist voldoening! Er moest een offer gebracht worden. David moest dit brengen en hij heeft geen bezwaar om deze weg ook te bewandelen. Hij was weer schaap, dat naar de stem van de Herder hoort. En waar de engel des verderfs had geslagen, moet nu het altaar worden opgericht. Het werd een blijvende plaats om de offers te brengen. O, dat alles is zo leerzaam.

Ook nu is er nóg een tabernakel, waarin de schuldige in mag gaan. Nu is er nog een Offer, gedurig voor Gods aangezicht. Het offer had deze betekenis, dat de offeraar erkende des doods schuldig te zijn. Maar dan werd het offer gebracht in de plaats van de schuldige.

Wat ligt hier niet in besloten. Wij, des doods schuldig, maar een offer ervoor in de plaats, het offer van Golgotha. En weet toch, daar moeten we heen met de zonde en met de ongerechtigheid. Daar moeten we heenvluchten ook met alles wat ons benauwt. Ik, ik heb gezondigd, zo riep David het uit. En weet u wat hij toen niet deed? Hij is niet aan het werk gegaan om uit Gods hand te blijven. Daar werken wij mee en naar twee kanten. De één zoekt uit Gods hand te blijven door de middelen aan te grijpen, welke geboden worden. En de ander zoekt uit Gods hand te blijven door zichzelf te verheffen, door zich te verschansen in het bolwerk van zijn godsdienst, z'n belijdenis en door zich te beroemen op zijn rechtzinnigheid en door het veroordelen van anderen. Het is ook verkeerd, in beide wordt de praktijk der Godzaligheid gemist. Er is maar één weg, die we bewandelen kunnen: *Laat ons in de hand des Heeren vallen*. Wat zouden we bevoorrecht zijn en wat zou het ons vrijmaken van zo onnoemelijk veel zorg.

Immers waar we in de hand des Heeren vallen, daar kan God ons geen kwaad meer doen. En dan het wonderlijke, waar wij vallen mogen, waar wij bukken en waar wij buigen mogen, waar wij zeggen kunnen: "Ik, ik heb onrecht gehandeld," dan is de Heere die God, Die Zijn liefdehart gaat openstellen en een schuldige toe gaat roepen: "Bij Mij is er plaats!" Dan mogen we bij Hem schuilen, met al onze zorg en met al ons zielsverdriet.

Bij vernieuwing wordt het dan waar: "Rondom Jeruzalem zijn bergen"; also is de Heere rondom Zijn volk van nu aan tot in der eeuwigheid. Dan is Hij een rondas en beukelaar. O, als wij de straffen maar waardig worden, dan gaat de Heere ons toeroepen: "Gij zult niet vrezen voor den schrik des nachts, voor den pijl, die des daags vliegt; Voor de pestilentie, die in de donkerheid wandelt; voor het verderf, dat op den middag verwoest." (Psalm 91: 5 en 6). Dan zijn we zo veilig onder de vleugelen des Almachtigen.

O, zouden we u die weg dan niet wijzen. Die weg van verootmoediging voor de Heere. Er is geen plaats voor zelfverheffing, het is geen tijd om ons te beroemen in

onze rechtzinnigheid. Het is een tijd, dat ons maar één ding past, dat is buigen voor de Heere en erkennen, dat we tegen God gezondigd hebben, dat Zijn doen en Zijn vonnis gans rechtvaardig is. En waar wij de schuldige worden, daar kunnen we ook voorbidder voor een ander zijn. Wat komt alles dan in geheel ander licht te staan. O, dan gaat er iets leven van: "Wat hebben die schapen gedaan!"

Dan stijgt het gebed op: Heere, wil nog sparen, wilt U Uzelf nog ontfermen, Heere, mocht die plage nog ophouden.

Er staat hier zo opmerkelijk: "Alzo werd de HEERE den lande verbeden en is deze plaag over Israël opgehouden."

Weet u wat het zeggen wil, als het morgen of als het avond is, als er weer nieuwe berichten zijn: Daar een slachtoffer en daar één getroffen, om dan de pijn in eigen hart te krijgen: "Ik, ik heb gezondigd, maar wat hebben deze schapen gedaan!"

Geve God ons dan die genade onder Hem te mogen buigen. Moge die God, Die groot is in barmhartigheid en Die zo rijk is in ontferming het ook ons nog geven, om also verbeden te worden, opdat de plaag zou ophouden. Amen.

LEVENSOVERZICHT P. HONKOOP SR.

Pieter Honkoop wordt op 8 december 1891 geboren te Stolwijk. Zijn ouders, Jacobus Honkoop en Pietertje Both, runnen daar een boerenbedrijf. In zijn kinderjaren bezoekt Piet de openbare school. Uit de Bijbel wordt daar niet verteld. Thuis is dat evenmin het geval. Hoewel hij na de lagere school graag verder wil leren, gaat dat niet door.

Piet is opgeruimd van karakter, gemakkelijk in de omgang en leidt een vrolijk leven. Als zijn vader in 1908 op 47-jarige leeftijd overlijdt, neemt hij samen met zijn moeder en zijn broer de taken van zijn vader over. Als dit echter spaak loopt, moet het bedrijf worden verkocht en moet er naar ander werk worden omgezien. Al spoedig kan Piet op een tuinderij terecht.

Bekering

In die tijd ontstaat er bij hem meer en meer het besef dat hij eenmaal zal moeten sterven en God ontmoeten, om rekenschap af te leggen van zijn rentmeesterschap. Deze indrukken raakt hij maar niet kwijt. Anderzijds kan hij ook de wereld niet loslaten. Hij is een vrolijke klant en weet iedereen te vermaken. Er kan geen feestje zijn of hij is erbij. Niet dat hij zich aan drank te buiten gaat of in grove zonden valt, maar hij houdt van gezelligheid. Komt hij na afloop echter thuis, dan gaat hij op de knieën om God om bekering te smeken. En de Heere hoort! Hij verheerlijkt Zijn eigen werk in het leven van Honkoop.

Tijdens de herdenkingsdienst ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum vertelt hij daar iets over: 'Mijn vader was een Amoret. 'k Heb nooit gezien dat de man gebeden heeft. Mijn moeder was een Hethietische. En mijn jonge leven der jeugd bracht ik door in zondigheid, in dwaasheid, in onzedigheid, in onverschilligheid. Spotten en dansen, dat was mijn leven en ideaal. Totdat het Goddelijk halt mij werd toegeroepen. Een hemellicht omscheen mij en ik zonk op de aarde neer. Daar was een indruk van de Goddelijke majesteit, gerechtigheid en eeuwigheid, waarvoor - een ieder zal het vatten - ik niet kon bestaan. Zulk een, mijns gelijke in mijn gewaarwording, had ik op aarde niet. Zulk een monster, laat ik het maar eerlijk zeggen. O, de zonde, de zonde, de zonde, die moet beweend worden. En wat heb ik wat beweend en die zal door een ieder beweend worden, wanneer maar iets gekend wordt van het godonterend karakter der zonde. (...) God heeft me toen geleerd dat mijn boosheid was opgeklommen tot God en dat mijn schuld van de aarde tot aan de hemel reikte. (...) Ik had met Gods gerechtigheid gespot. O, voor mij was het kwijt, voor eeuwig kwijt, voor eeuwig verloren. Ik ben menigmaal om de hals van de koeien in het land gevallen en dan benijdde ik die beesten. Die hadden geen ziel te verliezen voor de eeuwigheid. Dan is dood, dood. Hoe zou ik dan voor God bestaan. En ik schatte mij geheel verloren; 'k mocht van geen vertroosting horen. *Wanneer mijn ziel aan God gedacht, dan loosd' ik niet dan klacht op klacht.*

En mijne hoorders, 't is ook waar, door de liefde Gods in mijn hart uitgestort (wat ik toen niet besepte) heb ik wat uitgeroepen: *O God, niets is rechtvaardiger dan mijn verdoemenis!* Maar dat ik eeuwig van dat liefdeshart Gods gescheiden moest zijn! Want God was nu het Voorwerp van mijn liefde. En uit de diepte der ellende slaakte ik de kreet: Zal ik nou nog ooit tot God kunnen bekeerd worden? Zou er voor zulk een, voor zulk een onwaardige, zou daar nog ooit redding voor gevonden worden?

Mijn hoorders, 't was alsof een licht van de hemel daalde, waarin ik dat zoete kruis op Golgotha aanschouwen mocht. Toen leefde het in het diepste van mijn ziel: *Zie, het*

Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.'

Als militair is Honkoop enige tijd gelegerd in Den Helder. Ook daar laat de Heere Zich niet onbetuigd: Ach, duid het mij niet euvel, als ik u verhaal, hoe ik voor veertig jaar me nog zie staan op de duinen van Den Helder, toen God me beloofde dat Hij niet rusten zou voor Hij die zaak voleindigd had.

Ik was drieëntwintig jaar en toen ik vierentwintig en een half jaar mocht zijn, scheurde de hemel en werd ik met Sion gelost in gerechtigheid en mocht ik het Kindeke Jezus door het geloof omarmen en omhelzen. Ja, toen mocht ik als een Thomas de vingers leggen in de tekenen Zijner nagelen en mocht ik zeggen: *Mijn Heere en mijn God!*"

Student P. Honkoop.

Tijdens zijn werk als biggensnijder ontmoet hij in Ouderkerk aan den IJssel zijn latere vrouw, Johanna Cornelia Trouborst. Zij is op 21 juli 1898 geboren te Ouderkerk aan den IJssel. Op 18 september 1919 treden ze met elkaar in het huwelijk. De tekst die ds. J. Overduin uit Moerkapelle hen meegeeft, is Lukas 24:29a: 'En zij dwongen Hem, zeggende: Blijf met ons.'

Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van zeven kinderen. Van zijn vrouw mag Honkoop weten dat zij het nieuwe leven deelachtig is.

Al spoedig breiden de werkzaamheden van Honkoop zich uit en raakt hij verzeild in de varkenshandel. Daarnaast is hij betrokken bij de vorming van een kerkelijke gemeente in Nieuwerkerk aan den IJssel. Op 11 juli 1920 wordt hij in Moerkapelle gekozen tot ouderling voor het 'station' Nieuwerkerk.

Ook in Gouda, waar hij zich in de loop van 1924 met zijn gezin vestigt, dient Honkoop in het ambt van ouderling. Daarnaast krijgt hij er namens de SGP zitting in de gemeenteraad.

Toch wordt er uiteindelijk ander werk op zijn schouders gelegd. Immers, de Heere heeft tot hem gesproken: 'Weid Mijn schapen.' Na in 1927 nog te zijn afgewezen wordt hij in 1929 toegelaten tot het volgen van de lessen aan de Theologische School te Rotterdam.

Predikant Den Haag

In 1933 wordt hij beroepbaar gesteld en neemt hij het beroep aan naar Den Haag. Op 29 augustus wordt hij daar door ds. G.H. Kersten in het ambt bevestigd.

In Den Haag is ds. Honkoop nauw betrokken bij de aankoop van de Bethlehemkerk. Zijn handelsgeest werkt daarbij nadrukkelijk in het voordeel van de kerkelijke gemeente! Naast de moeilijke oorlogsjaren is het in Den Haag ook in kerkelijk opzicht niet gemakkelijk.

Zelf zegt hij daarvan: 'Veertien jaar diende ik de gemeente Den Haag. U zult eigenaardig opzien, maar het was voor mij een gezegende plaats. Voor mij een nuttige plaats. Want daar ben ik gekneed geworden als het bakkersdeeg. Daar zijn de golven en baren over mij heengegaan. Daar ben ik soms op het diepst veracht om mijn preken, daar ben ik beklad en belasterd aangaande mijn leven. Daar heb ik drie jaar gewerkt met een getorpedeerd schip. Tien kerkenraadsleden liepen in één jaar weg. Maar toen heeft God wonderen gedaan. Hij heeft verlost uit die benarde toestand. Daar heb ik ook geleerd Christus te prediken als de enige grond. Daar heb ik ook geleerd mijn verwachting niet te stellen op de heuvelen en op de bergen, op mensenkinderen, maar op Christus alleen.'

In het voorjaar van 1947, als ds. Lamain nog maar net naar Grand Rapids is vertrokken, gaat ds. Honkoop tijdens een weekdienst in Rijssen voor. Hij vraagt de

kerkenraad welke preek ze het liefst willen horen: een gewone preek of een 'Oranjepreek, dit in verband met de geboorte van prinses Marijke. De kerkenraad kiest voor het laatste. Ds. Honkoop preekt die avond over Psalm 115:12a: 'De HEERE is onzer gedachtig geweest.' De preek maakt diepe indruk op de hoorders. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Haagse predikant tijdens de eerstvolgende kerkenraadsvergadering op tweetal wordt gezet. Voor de leden is de keuze niet moeilijk: met grote meerderheid van stemmen wordt ds. Honkoop gekozen. In de Haagse pastorie wordt het beroep uit 'het verre Rijssen' met gemengde gevoelens ontvangen. Voor de predikant, die zich nauw aan Den Haag verbonden voelt, is het ook niet gemakkelijk. 'Ik weet niet, wat ik er mee aan moet; er zit wat achter', zegt hij tegen zijn vrouw en kinderen.

Als de kerkenraad van Rijssen in die tijd op bezoek komt om te vragen hoe het ermee staat, is de stemming aan tafel bedrukt. Voor ds. Honkoop liggen de zaken dan echter al anders: De Heere wijst hem de weg naar Rijssen! Hij heeft maar te volgen. Nog diezelfde dag neemt hij het beroep aan.

Afscheid Den Haag en intrede Rijssen

Op 5 augustus 1947 neemt hij met de woorden uit Handelingen 20:32 afscheid van Den Haag: 'En nu, broeders, ik beveel u Gode en het woord Zijner genade, Die machtig is u op te bouwen en u een erfdeel te geven onder al de geheiligden.' Tijdens deze dienst merkt hij onder meer op dat de weg naar Rijssen Gods weg is. 'Schoon velen tijdens mijn beroeping hun wens te kennen gaven dat ik langer zou mogen blijven, aan die hartewens was niet te voldoen, hoeveel tranen ook zijn gestort. De wille Gods had ik maar te volgen, hoe zwaar het mij ook viel, als ik slechts dacht van de geliefde gemeente te moeten scheiden. Het behaagde de Heere met kracht in mijn ziel af te dalen en Zijn heilig voornemen bekend te maken met Psalm 87: Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen, die Mij kennen. Dit baarde zulk een verwondering in mijn ziel, dat ik maar uitriep: O, God, Gij mij gebruiken tot uitbreiding en opbouw van Uw Koninkrijk? Mij, de minste, verachtste, onwaardigste? Mij, wiens kroon en eer in het stof liggen? Gedachtig aan het woord van Salomo klom mijn bede op tot het aangezicht mijns Vaders: Dewijl ik een kleine jongen ben, een man zonder kracht, och, dat Gij, o eeuwige Wijsheid, een weinig wijsheid uit U verlenen mocht, om zulk een groot volk te regeren. En de belofte van mee te zullen trekken, deed mijn ziel gerust zijn.'

Wie is tot deze dingen bekwaam?

Op 13 augustus wordt ds. Honkoop in Rijssen bevestigd. Ds. A. Verhagen uit Kampen gaat daarbij voor. De volgende dag doet hij zijn intrede. Tijdens de intrededienst is de Walkerk tot de laatste plaats bezet.

In zijn voorafsprak richt de nieuwe predikant zich op zijn eigen wijze tot de gemeente: 'Mijn hoorders, door bestel van onze grote Heere en Zender, Wiens macht en recht het is tot de een te zeggen: *Ga, en tot de ander: Kom*, ben ik door beroeping gezonden van mijn voorgaande gemeente te Den Haag tot u, gemeente van Rijssen. Bij de intrede in dit huis des Heeren wil ik u, gemeente van Rijssen, allereerst groeten. Riep Petrus eenmaal uit: 'Zilver en goud heb ik niet, maar hetgeen ik heb, dat geef ik u in den Naam van Jezus Christus', zo geef ik u mijn hartelijke wens: Vrede zij dezen huize. Vrede zij den broederen en liefde met geloof, van God den Vader en den Heere Jezus Christus. De genade zij met al degenen die onzen Heere Jezus Christus liefhebben in onverderfelijkheid.'

Ziende op zichzelf is het voor hem haast onmogelijk om de arbeid in Rijssen aan te

vangen. 'Wanneer ik hier zulk een schare van mensen voor mij zie, wier verzorging en opzicht mij worden toebetrouwd en ik daarbij veel overdenk mijn onbekwaamheid en onbedrevenheid in de geestelijke krijg, daarbij overdenkende mijn armoe, ledigheid, dwaasheid en dat ik geen man ben wel ter taal, doch slechts een arme, plompe Galileeër, moet ik met Paulus uitroepen: Wie is tot deze dingen bekwaam? (...)

Maar ook anderzijds is het waar dat, van het ogenblik af dat ik de beroeping moest aannemen, de gemeente van Rijssen mij op het hart gebonden werd en ik heb uitgeroepen: 'Heere, dewijl ik maar een kleine jongen ben, geef mij dan wijsheid om dit grote volk te leiden en te regeren.' En wanneer de Heere mij vroeg: 'Moet dan Mijn aangezicht met u mede optrekken om u gerust te stellen?', was mijn antwoord als met Mozes: *Indien Uw aangezicht niet medegaan zal, doe mij van hier niet optrekken.* Doch toen de Heere mij beloofde: *Ik zal al Mijn goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan en zal den Naam des HEEREN uitroepen voor uw aangezicht; maar Ik zal genadig zijn wien Ik zal genadig zijn, en Ik zal Mij ontfermen wiens Ik Mij ontfermen zal,* boog mijn ziel weg in het stof en bleef geen geest meer overig in mij, wegens de grootheid en heerlijkheid Gods.'

Als tekst voor zijn intrede neemt ds. Honkoop 1 Petrus 5:10: 'De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestig, versterke en fundere ulieden.' Achtereenvolgens staat hij stil bij:

1. De rijkdom van Gods genade;
2. De verheerlijking van Gods genade;
3. De beoefening van Gods genade.

Aan het einde van de dienst wordt ds. Honkoop toegesproken door ouderling G. J. van der Stouw, ouderling J. van Beveren uit Den Haag, ds. L. Rijksen, ds. H. Ligtenberg sr., ds. L. Brasser, Nederlands hervormd predikant te Rijssen, burgemeester W. Zeeuw en ds. A. Verhagen.

Prediking, Jezus Christus en Dien gekruisigd

Zondag aan zondag gaat ds. Honkoop in de gemeente voor en kan men horen waar het hem ten diepste om gaat: Jezus Christus en Dien gekruisigd. Een andere boodschap heeft hij niet. Van gemoedelijkheid moet hij niets hebben. Anderzijds is hij in de prediking ook ruim. Zo kan hij in één preek bijvoorbeeld zeggen: 'Wij buigen voor de Heere? Nooit! We vechten ons liever dood dan dat we het de Heere gewonnen geven.' En: 'Ach lieve mensen, je hoeft alleen maar te buigen voor de Heere en je bent er.'

Af en toe vertelt hij ook iets uit zijn eigen leven: 'O, ge kunt uw leven wel verslingeren in de wereld. Ik heb drieëntwintig jaar de spot gedreven en de mensen laten lachen dat ze van hun stoel op de grond nederzakten. Maar toen de zonde mij zonde werd, heb ik anderhalf jaar lang honderden malen gelopen van Kijkduin naar Den Helder, en heb ik in die anderhalf jaar meer geweend dan in die drieëntwintig jaar gelachen.' Vaak beëindigt hij zijn preek met de woorden: *Gode tot eer en onze ziel tot zaligheid.*

Omdat ds. Honkoop als veekoopman af en toe een fors stemgeluid moest produceren, blijft hem dat als predikant parten spelen. Op een morgen gaat hij op bezoek bij enkele mensen die aan de Dannenberg wonen. Terwijl hij nog buiten is, hoort hij dat ze binnen naar een preek zitten te luisteren. De stem van de voorganger komt hem echter niet bekend voor. Nog voordat hij de mensen heeft gegroet, vraagt hij bij binnenkomst: 'Wie is dat toch, die daar zo verschrikkelijk schreeuwt?' Met de nodige

schroom wordt hem geantwoord: 'Dat bent u, dominee.'

Of dit voorval heeft geholpen, is niet bekend. Overigens probeert ook zijn vrouw hem aanwijzingen te geven. Als ze van mening is dat hij wat rustiger aan moet doen en wat zachter moet spreken, veegt ze haar gezicht af met een flinke zakdoek. Haar man begrijpt dan dat hij wat moet inbinden.

Soms roept zijn manier van spreken ook vragen op. Zo gaat hij op zekere zondag in Oudemirdum voor. Aan het eind van de morgendienst vergeet hij mee te delen dat er de volgende zondag een extra collecte gehouden zal worden voor een bepaald doel. In de deuropening van de consistoriekamer schiet hem dat te binnen. Ogenblikkelijk keert hij zich om en zegt: 'Gemeente, ik heb vergeten op te geven waarvoor de volgende zondag gecollecteerd zal worden.' Nadat hij het doel heeft genoemd, zegt hij erbij: 'Geef maar veel, want die lieve Jezus betaalt goed uit.'

De volgende dag wordt daar in Rijssen over gesproken en wordt ds. Honkoop verdacht van 'roomse praktijken'.

Voor exegese een drie

Een van de collega-predikanten in Rijssen is ds. W. van Tuyl, predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk. Omdat hij al veel over ds. Honkoop heeft gehoord, wil hij hem zelf ook wel eens horen en zet hij zich onder zijn gehoor. Als hem na afloop van de dienst wordt gevraagd wat hij van de preek en de predikant heeft gevonden, antwoordt hij: 'Voor exegese krijgt hij een drie, maar voor zijn Christusverkondiging een tien plus.'

Hoewel die opmerking wel enigszins te begrijpen is, betekent dit niet dat ds. Honkoop geen werk maakt van zijn preken. Integendeel, wekelijks is hij een aantal uren in de studeerkamer te vinden. Naast de schets die hij van iedere preek maakt, schrijft hij vrijwel alle preken ook helemaal uit. In Den Haag is hij daar al mee begonnen, mede om kritiek op het gesprokene duidelijk te kunnen weerleggen.

Omdat de voorbereiding van de preken veel tijd vergt, er vaak rouw- en trouwdiensten zijn en ook de consulentgemeenten de nodige aandacht vragen, schiet het pastoraat er wel eens wat bij in. Enkele kerkenraadsleden zijn van plan het daar eens met hem over te hebben. Zij zijn van mening dat de dominee wel wat vaker in de gemeente te vinden mag zijn.

Als ze bij de pastorie aanbellen en naar de dominee vragen, antwoordt mevrouw Honkoop dat haar man in de tuin is. Als de broeders achterom gaan, is ds. Honkoop echter nergens te bekennen. Hij is naar zijn kas gegaan. Daar treffen ze hem aan, echter geheel anders dan ze verwachten. Als ze namelijk een blik naar binnen werpen, zien ze hem daar op zijn knieën liggen en horen ze hoe hij de noden en zorgen in de gemeente aan de Heere opdraagt en worstelt om het behoud van zielen. Een gesprek met hem is niet meer aan de orde!

Worstelingen aan de genadetroon

Soms gebeuren er ook opmerkelijke dingen in de gemeente en wordt ds. Honkoop er van Godswege bij bepaald dat personen voor wie hij bidt, gered of genezen zullen worden. Zo valt er op zekere dag een man van een ladder. Zwaargewond wordt hij thuisgebracht. De doktoren vrezen dat hij niet meer zal ontwaken. Als ds. Honkoop in het gebed om het behoud van deze man worstelt, voelt hij dat zijn woorden hoger gaan dan het plafond. In zijn hart mag hij weten dat God zijn gebed verhoort en dat deze man weer beter zal worden. Omdat hij niet twijfelt aan Gods belofte, stuurt hij zijn zoon *Piet, de latere predikant*, naar de betreffende familie met de mededeling dat hij die dag geen tijd meer heeft om langs te komen, maar dat Gerrit - zo heet die man -

weer bij zal komen uit coma. Tegen alle menselijke verwachtingen in gebeurt dit ook. Zes weken later ontwaakt de man! De doktoren staan voor een raadsel, maar ds. Honkoop weet wel Wie voor uitkomst heeft gezorgd.

Een ander voorbeeld betreft een moeder die door de gevreesde ziekte is aangetast. Volgens de doktoren is er niets meer aan te doen en zal de vrouw zeker overlijden. Als de dominee met deze zaak voor Gods aangezicht worstelt, krijgt hij ruimte bij de Heere vandaan. Hij is zo zeker van zijn zaak dat hij tegen enkele kerkenraadsleden zegt: 'Deze vrouw zal genezen óf tot bekering komen.' Van het eerste is iedereen getuige. Na haar ziekte heeft ze nog vele jaren geleefd.

Meeleven met de militairen

Als predikant leeft ds. Honkoop intens mee met de militairen in Indië. Regelmatig schrijft hij hun ook een brief. Deze brieven zijn hartelijk van toon en inhoud. Zo schrijft hij op 30 maart 1949:

"Zeer geachte vrienden,

Veel jongens uit Rijssen vertrokken met de Johan de Witt naar Indië.

Het doet mij genoegen je weer eens te kunnen schrijven. En dit temeer, nu ik enkele weken niets heb mogen verrichten, omdat mijn lichaam in overspannen toestand verkeerde. Ik vind het echter vervelend dat ik er zo weinig van jullie ken. Naar onbekenden schrijven is dood en naar; toch zal ik trachten er wat van te maken. De zoon van Baan uit de Molenstraat hoopt, zodra hij wat aangesterkt is, naar Holland terug te keren. Wat zijn dan Gods goedertierenheden groot over jullie. Je mag je nog in een goede gezondheid verheugen. Of brengen jullie het er zo goed af dat je geen kwaad of ramp verdient? Wat zal ik zeggen?

Zeker, ik hoop dat je een deugdzaam leven leidt en je niet laat verleiden door verkeerde kameraden of mollige meisjes, in de mening verkerend dat vader en moeder het niet zien en je meisje er geen leed over draagt. Dat is waar, maar al zien zij het niet, God ziet en weet het wel. Zijn ogen zien in de verborgen plaatsen en doorwandelen de ganse aarde. Hij is geen ledig aanschouwer van het kwade en vroeg of laat zul je er leed over dragen. Is het niet nu, dan in de dag der eeuwigheid. Ziet eens naar Jozef, die - wanneer hij verzocht werd - door genade en dadelijke vreze Gods weigerde zulks een kwaad te doen tegen God, zijn heer, zijn meesteres, zichzelf, zijn ziel en zijn lichaam. En heeft God het niet beloond? Het ging wel door de gevangenis, maar spoedig reed hij op het witte paard van overwinning. Zijn kleed en mantel moest hij achterlaten, doch hij hield een goed geweten over en bovendien gaf de Heere hem een zijden kleed.

In Indië schijnt het op godsdienstig gebied ook misleidend te zijn. Zo hoorde ik dat men belijdenis des geloofs kan afleggen in en zodoende lidmaat wordt van de Noodgemeente. Bij terugkeer naar Holland ontvangt men dan een noodattestatie. Jongens, wat wil je daar mee doen? Men kan er slechts de kachel mee aanmaken, meer waarde heeft zij niet, althans niet voor de Gereformeerde Gemeenten. Deze aanvaarden geen attestaties van andere kerkformaties en in het allerminst van de Noodgemeente, die ik als een onding beschouw. Immers de drie belijdenisvragen, welke ik zelf gelezen heb, rieken naar een algemene verzoeningsleer.

Begrijpt goed, jongens, dat de kerk geen duiventil is. Men kan niet nu eens hier dan weer daar een poosje hokken. Heb je belijdenis gedaan in de Noodgemeente, dan heb je de Gereformeerde Gemeenten verlaten. Je kunt niet anders terugkeren dan na schuldbelijdenis te hebben afgelegd voor de Kerkeraad.

Jongens, weest gewaarschuwd, gaat niet mee met alle wind van leer. Leest hieromtrent eens wat Paulus schreef aan zijn geliefde Timótheüs in 2 Tim. 3:14-17. Er zijn geen redenen die je drijven, want je isolement zal niet altijd duren. Het schijnt soms wel, maar denkt dan maar weer eens aan Jozef. Schijnbaar was hij van God en de schenker verlaten en vergeten, maar Eén was er Die hem niet vergat. Toen het hopeloos was en als afgedaan geleek, juist toen kwam de Heere op te staan.

Jongens, niet al te moedeloos. Jozef, n.l. Christus, leeft nog en zal eeuwig leven. God regeert! Zolang Jezus leeft en regeert, is er hoop. Zeker, ons land en volk zijn niet waard om verlost te worden, maar zo God in 't recht zou treden, dan zou niemand kunnen bestaan. We zouden allen in de hel worden geworpen. Maar Hij kan het nog doen om Zijns Zelfs en om der uitverkoornen wil. Hij wil er echter van den huize Jakobs om gevraagd zijn. Daarom, buigt je knieën en valt voor Hem neer. Vraagt, of Hij de gevangenis van Jakob wil wenden. Misschien wordt dan het vaandel des vredes nog wel eerder opgeheven dan men kan verwachten. Ach, ik hoor in al je noden, omstandigheden en teleurstellingen de Heere tot je roepen:

*Och, had naar Mijn raad
Zich Mijn volk gedragen!
Och, had Isrels zaad
Op Mijn effen paan
Ijv'rig willen gaan,
Naar Mijn welbehagen!*

Op alle wegen, in moerassen, op zeeën en in vuren roept de Heere je toe: *En wendt u naar Mij toe en wordt behouden, o alle gij einden der aarde, want Ik ben God en niemand meer.* Hij is het, Die je niet alleen bewaren kan voor het muitgevaar en je veilig kan doen gaan op glibberige wegen, maar ook kan verlossen uit de doodsstaat in Adam en kan doen treden in het dierbaar huwelijksverbond met Christus. Driewerf gelukzalig mag je zijn. Wat je dan ook wedervaart en overkomt, je bent veilig in Gods handen. Als je Christus vindt, vind je het leven en je zult een welgevallen van de Heere trekken. De wereld en de vuile schoot van Delila hebben ook geen waarde meer. Weg ermeel! De smaadheid van Christus is meer waard dan de schatten van Egypte. Als je het in de zonden nu niet meer kunt houden en ze zijn je de dood geworden, ach, laat mij dat dan ook eens weten.

Ik en Sion zouden er verheugd over zijn. Neen, het behoeven geen grote dingen te zijn, want: *Op deze zal Ik zien, op de verbrokene van hart, de verslagene van geest en die, die voor Mijn Woord beeft, zegt de Heere.*

Ach, de jeugd ligt me altijd zo na aan het hart. Het is de mooiste leeftijd om bekeerd te worden. Daar zou ik je veel van kunnen vertellen. Denkt niet dat je zonden te groot, te veel of te schandelijk zijn of dat ze niet vergeven kunnen worden. Al hadt gij al de zonden van Adams nakroost saámgebonden, het bloed van Christus wist alle zonden uit. Ik zou zeggen evenals David in Psalm 51: *Schep nu eens moed uit mijn behoudenis.* Wat was ik voor een mens?

Toen ik 18 jaar oud was, had ik werkelijk nog nooit geweten dat een mens bekeerd moest worden. Tot mijn 23e jaar toe had ik nooit in de Bijbel gelezen, behalve één keer, maar toen heb ik hem weggeworpen. Doch ziet, het behaagde God mij op die leeftijd als een brandhout uit het vuur te rukken. Kort daarna openbaarde Hij Zijn Zoon aan mij. Hiertoe stelde God de mobilisatie van 1914 dienstbaar. Drie jaar ben ik soldaat geweest, waarvan ik er twee heb doorgebracht onder het roomse gedoe in Brabant. Hoe het mij daar is gegaan? Best! Leest Psalm 3:3 maar, dat was ook mijn leven toen.

Jongens, met God kan men overal zijn. In Holland, in Indië, op zeeën en in vuren van beproeving, ja zelfs in de hel, gelijk Jona in de afgrond nederdaalde en ook daar was de Heere. Maar ik kan wel aan de gang blijven en dat gaat nu eenmaal niet. Tot een volgende keer. Laat je ontvallen wat wil, maar laat Jezus je nooit ontvallen. Dat het je ga als de Kanaänese vrouw, immers die bleef aan de voeten van Jezus liggen tot Hij Zich in genade over haar zou ontfermen. Tot ziens zullen we hopen en zijt allen Gode bevolen.'

Ontdaan van de vreze des doods, J. H. Altink

Tijdens de ambtsperiode van ds. Honkoop worden verschillende kinderen des Heeren uit dit leven weggenomen. Een van hen is oud-ouderling J. H. Altink. Hij overlijdt op 22 augustus 1949, op de leeftijd van 73 jaar. Van 1919 tot 1948 heeft hij de gemeente in het ambt gediend, eerst enkele periodes als diaken, daarna als ouderling.

Jan Hendrik Altink ('Boers Jan') wordt op 22 september 1875 geboren te Rijssen. In het dagelijkse leven is hij werkzaam op 'n Stoom. Op 21 november 1896 trouwt hij met Gerritdina Bruins. Van de twaalf kinderen die hun worden geschonken, worden er maar zes levend geboren. Daarnaast wordt een van de kinderen, Hendrika, maar drie weken oud.

In het gewone leven neemt Altink het aanvankelijk niet zo nauw. Zo treffen drie kerkenraadsleden hem eens dronken aan in de goot. Als een van hen opmerkt: 'Zèèt den 'Boers Jan' daor toch es lig'n, is de reactie van diaken A. Koedijk ('Manzes Bram'): 'Hèè kan daor wal lig'n en wat e dut is nit gèèd, maer het is een oetverkoor'n vat, loaw um maer naor thoes hen breng n.'

De Heere heeft hem namelijk bepaald bij 2 Samuël 6:22c: 'Met dezelve zal ik verheerlijkt worden.' Hoewel de roepstemmen hem niet ontbreken en zijn geweten vaak spreekt, kan Altink het dikwijls niet laten een borreltje te drinken. Zo bidt hij op zekere dag: Heere, laat me deze avond nog vrij. Kort daarop spreekt de Heere echter tot hem vanuit Efeze 2:1-6: 'En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden, in welke gij eertijds gewandeld hebt, naar de eeuw dezer wereld, naar den overste van de macht der lucht, van den geest, die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid; onder dewelke ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vleses, doende den wil des vleses en der gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen. Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden), en heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jezus.'

In geestelijk opzicht werkt de Heere hierna in korte tijd met hem door. Terwijl anderen van Gods volk meermalen jaloers op hem zijn vanwege zijn heldere bekering, is hij zelf vaak aan vele twijfelingen onderhevig. Eens gebeurt het dat de satan hem wijsmaakt dat hij de zonde tegen de Heilige Geest heeft bedreven. Om die reden vreest hij nooit meer bekeerd te kunnen worden. Terwijl hij in die toestand verkeert, komt ouderling G. Voortman ('Voortmans Goait') bij hem op bezoek. Omdat de Heere hem bekendgemaakt heeft dat Altink in de strikken van de satan zit, zegt hij: 'Heeft de satan je wijsgemaakt dat je gezondigd hebt tegen de Heilige Geest?' Als Altink daarop bevestigend antwoordt, merkt Voortman op: 'Die aanvechtingen zijn van de duivel!' Daarop breken de banden en moet de duivel wijken.

Als Altinks familie aan het eind van zijn leven een nieuwe kiel (katoenen jasje) voor hem wil kopen, merkt hij op: 'Doe dat maar niet, want ik zal hier niet lang meer zijn.' Kort daarop neemt de Heere hem uit dit leven weg.

In 'De Saambinder' van 8 september 1949 wordt bij zijn overlijden en begrafenis stilgestaan. 'Op maandagavond 22 Augustus overleed te Rijssen Jan Altink, rustend ouderling van de Ger. Gemeente Walstraat. Altink, die de leeftijd van 73 jaren bereikte, heeft meer dan 30 jaren de gemeente in het ambt mogen dienen. De laatste anderhalf jaar was hij rustend ouderling. Na verschillende weken ziek te zijn geweest, waarvoor hij in een ziekenhuis moest worden opgenomen, heeft hij zijn laatste dagen nog in het huis van een zijner kinderen mogen doorbrengen, totdat hij, ontdaan van de vreze des doods en ten volle bevredigd met Gods weg, ontslapen is.

De begrafenis had plaats op Vrijdag 26 augustus. Ds. Honkoop sprak in het sterfhuis naar aanleiding van 2 Cor. 5:1 tot 10 en zeide daarbij onder meer: Nu zegt de Apostel: Wij weten dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben. Hoe weten wij dat? Dat weten wij alleen wanneer hier in dit leven die heerlijkheid Gods geopenbaard wordt in het uur der minne. Waar wij niet aan behoeven te twijfelen, of dat was ook het deel van uw overleden vader, die menigmaal in duister verkeerde vanwege zijn doodsstaat in Adam, maar die ook een oog buiten zichzelf op dat Lam en op dat Offer had verkregen. En zie, dat mocht nu de grondslag zijn van deze man en die heerlijkheid, die hier in beginsel wordt gekend, mag hij nu in zijn volle mate genieten. Want hij is niet ingegaan omdat hij bemind was bij het volk, hij is niet ingegaan omdat hij lange jaren dienstbaar was in de kerk, hij is ingegaan op de vaste grondslag die daar is in Christus. Ook aan het graf sprak Ds. Honkoop nog over de zaligheid die er is door het bloed des Lams, waaraan, naar wij geloven mogen, de overledene deel had. En liet tenslotte zingen Psalm 68:2:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen.'*

Jan Pas

Een van Gods kinderen in de gemeente is Johan Willem Hendrik (Jan) Pas. Hij is ongetrouwd en woont aan de Baankamp 12. Zijn gezichtsvermogen is beperkt. In zijn woning wordt met enige regelmaat gezelschap gehouden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is hij nauw betrokken bij *de opvang van Joden*. Op zijn boerderij houdt hij er een aantal verborgen. Waarschijnlijk heeft hij ook de beschikking over wapens en munitie. Omdat zijn neef, Jan Pas (een zoon van Willem Pas), een functie bij de ondergrondse heeft, doet deze regelmatig een beroep op hem.

In kerkelijk opzicht behoort Pas tot de Eskerk. Om verschillende redenen gaat hij in de jaren vijftig echter over naar de Walkerk. In geestelijk opzicht is Pas niet vreemd van het leven der genade. Door verschillende personen wordt hij als een 'ge oefend christen' aangemerkt. In de omgang met anderen is hij echter niet altijd even gemakkelijk. Vooral als het om geestelijke zaken gaat, is hij niet direct overreed. Bepaalde zaken wil hij liever eerst laten overwinteren en overzomereren.

Kort voor zijn overlijden raakt hij echter zelf in grote geestelijke nood. Het is een en al duisternis om hem heen en hij vreest nog als een huichelaar openbaar te zullen komen. Op de vraag van een familielid of het dan niet waar is geweest wat hij vroeger over Gods werk in zijn leven heeft verteld, antwoordt hij: 'Ja, dat is allemaal waar geweest, maar nu ben ik alles kwijt en sta ik er buiten. Ik ben zo vaak ontrouw geweest.' Als hem vervolgens wordt gevraagd of de Heere ook ontrouw kan zijn aan Zijn eigen belofte, dat Hij Zijn kinderen nooit zal begeven of verlaten, klinkt het uit zijn mond: 'Nee, dat kan niet!'

En dan breken de banden. Een van zijn vrienden, ouderling M. Poortman, zegt de volgende dag tegen het zojuist bedoelde familielid: 'Wat er met je oom is gebeurd,

weet ik niet, maar we hebben gisteravond weer van hart tot hart en met innerlijke blijdschap over Gods werk mogen spreken. Het was met groot genoegen, na zoveel kille en koude maanden in geestelijk opzicht.'

Tijdens een van de avondmaalsbedieningen gebeurt het, dat Pas aarzelend en enigszins tastend naar voren komt. Als ds. P. Honkoop hem ziet naderen, zegt hij: 'Broeder Pas, kom maar aan. Het zal niet lang meer duren, nog maar weinige uren en we zijn in 't Vaderhuis.'

Op 11 juli 1953 legt ds. P. Honkoop de eerste steen van de Noorderkerk.

Omdat de gemeente al verschillende jaren een forse groei laat zien, raakt de Walkerk te klein. Zondag aan zondag zit het kerkgebouw overvol. Iedere vierkante meter wordt benut om zitplaatsen te creëren. Aanvankelijk probeert men het zitplaatsentekort op te lossen door de uitgeschoven klapbankjes te gebruiken en in de hoeken van de kerk een aantal stoelen te plaatsen. Als ook daar alle ruimte is benut, nemen de kinderen plaats in het 'doophuuske, de ruimte voor en om de preekstoel. Daar zitten ze gewoon op de grond.

De kerkenraad is ervan overtuigd dat er wat moet gebeuren. Omdat de leden dezelfde mening zijn toegedaan, worden er plannen ontwikkeld om een nieuwe kerk te bouwen. Over één ding is men het in ieder geval eens: het moet een kerk worden met minimaal 2000 zitplaatsen. Om de bouw te kunnen financieren stelt ds. Honkoop voor elk belijdend lid te vragen er iedere week twee kwartjes voor af te staan. Dit idee wordt overgenomen en ook daadwerkelijk uitgevoerd. Heden ten dage weten ouderen in de gemeente zich nog goed te herinneren dat er elke week vrijwilligers langs de deuren gingen om geld op te halen voor de nieuwe kerk. Omdat de nieuwe kerk veel ruimte vraagt, valt het niet mee een geschikte locatie te vinden. Aanvankelijk is het de bedoeling om op de plaats waar nu De Hofstee staat van een aantal particulieren een stuk tuin te kopen. Dit gaat echter niet door. Ook het plan om aan het zogenaamde Molenpad, gelegen tussen de Blinde Banisweg en de Bleekstraat, een kerk te bouwen gaat niet door. Uiteindelijk valt de keuze op een perceel grond aan de Molenstal.

De bouw van de kerk zelf gaat ook niet helemaal van een leien dakje. Het grootste probleem is dat de aannemer tijdens de bouw in ernstige financiële en personele problemen raakt. Gelukkig is de Rijssense firma Roelofs en Haase bereid de helpende hand te bieden.

Op 19 mei 1955, Hemelvaartsdag, komt men voor de laatste keer in de oude Walkerk bijeen. Onder het zingen van Psalm 103:11 wordt de kanselbijbel gesloten.

De volgende dag wordt de nieuwe kerk officieel in gebruik genomen. Ds. Honkoop opent de kanselbijbel en bedient vervolgens het Woord uit Psalm 132:7-8. Na de dienst worden de gebruikelijke toespraken gehouden en bedankt ds. Honkoop allen die aan de bouw hebben meegeholpen. In het bijzonder bedankt hij burgemeester W. Zeeuw voor het cadeau van de burgerlijke gemeente: het uurwerk in de toren met de verlichting. Volgens het verslag in 'De Saambinder' wonen 'niet minder dan 3200 mensen de dienst bij, hoewel de kerk normaal aan 2400 personen plaats biedt'.

Hermannus Ligtenberg; later predikant

De verhouding tussen ds. Honkoop en de kerkenraad is zonder meer goed te noemen. Vooral in de persoon van ouderling H. Haase ('Mans van 'n Haazen') heeft de predikant een steunpilaar. Zeker in moeilijke gevallen heeft hij hem graag naast zich. Een andere ouderling met wie hij veel optrekt, is H. Ligtenberg.

Hermannus Ligtenberg ('Stoet'n Mans') wordt op 17 september 1917 geboren te

Rijssen. Zijn ouders, Gerrit Ligtenberg en Alberdina Timpers, wonen op een boerderij aan de Haar. Een broer van zijn vader geniet later bekendheid als ds. H. Ligtenberg sr. 's Zondags zet het ouderlijk gezin zich in de Walkerk onder het Woord. Als kind gaat Mans vaak met zijn buurman, ouderling Hendrikus Ligtenberg ('de Toeteboer'), mee, die een slepersbedrijf heeft. Omdat hij als knechtje allerlei hand- en spandiensten verricht, ontstaat er een hechte band met hem. Opmerkelijk is dat ouderling Ligtenberg in die tijd te geloven krijgt dat Mans later een ander knechtje zal worden, namelijk een dienstknecht des Heeren.

Als Mans op veertienjarige leeftijd van school komt, koopt zijn vader een paard voor hem en knapt hij bij boeren in de omgeving allerlei klusjes op. Daarnaast werkt hij mee op het landbouwbedrijf van zijn vader. Later verricht hij ook ander loonwerk en is hij met paard en wagen actief als melkrijder. Zijn vrouw verzorgt dan de administratie.

In het najaar van 1939 vindt er bij Ligtenberg een radicale omwenteling plaats. Als hij op 2 september, een dag nadat de Duitse troepen Polen zijn binnengevallen, hoort: 'Het is oorlog', slaat dat bij hem naar binnen. Opeens beseft hij dat het oorlog is vanwege zijn zonden! De woorden van Psalm 51:2 worden werkelijkheid voor hem:

*Ik heb gedaan, wat kwaad was in Uw oog;
dies ben ik, HEER, Uw gramschap dubbel waardig.*

Later zegt hij daarvan: 'Toen werd het bij mij van binnen ook oorlog.' De Heere overtuigt hem van zonde, gerechtigheid en oordeel. Meermalen zoekt hij in die tijd de eenzaamheid op, om zijn knieën voor de Heere te buigen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakt hij via zijn broers betrokken bij het verzet. In het najaar van 1944 wordt hij bij een grote razzia opgepakt en naar Zwolle overgebracht. Omdat hij als melkrijder echter niet gemist kan worden, wordt hij al spoedig vrijgelaten.

Op 27 september 1945 treedt Ligtenberg in het huwelijk met Hendrika Voortman. Zij is op 3 maart 1921 geboren te Rijssen en is een gekende des Heeren. Tijdens de kerkelijke huwelijksbevestiging spreekt Mans' oom, ds. H. Ligtenberg sr., over Psalm 37:3: 'Vertrouw op den HEERE en doe het goede; bewoon de aarde en voed u met getrouwheid.' Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van een dochter. Als Ligtenberg in 1947 in het ziekenhuis te Almelo moet worden opgenomen, leeft het in zijn binnenste: 'Want wie is hij, die met zijn hart borg worde om tot Mij te genaken? spreekt de HEERE. En gij zult Mij tot een volk zijn, en Ik zal u tot een God zijn.' Voor zichzelf heeft hij het in het ziekenhuis dan ook erg gemakkelijk. Als hij kort daarop een operatie in Amsterdam moet ondergaan en deze vooraf betaald moet worden, komt hij f 35,- tekort. Omdat de Heere hem echter beloofd heeft overal voor te zorgen, wil hij niemand om hulp vragen. Onderweg naar het ziekenhuis stopt een goede kennis hem onverwachts f 50,- in zijn jaszak. Daarmee kan de operatie worden betaald én blijft er nog een bedrag over voor de terugreis. 'De Heere weet ook wel dat jij met de trein terug moet, zegt hij tegen zijn vrouw. Hoewel de operatie op zich goed slaagt, blijft Ligtenberg z'n leven lang wel last houden van zenuwtrekkingen.

Onder de prediking van ds. P. Hopkoop komt er een tijd in zijn leven dat hem alle hoop ontvalt en hij meer en meer ontdekt wordt aan zijn schuld en gemis. Totdat het ogenblik aanbreekt dat hij Gods recht mag toevallen en Gods deugden liever krijgt dan zijn eigen zaligheid. Als hij denkt voor eeuwig verloren te zullen gaan, wordt hem vanuit Job 33:24b een weg geopend in de Middelaar: 'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.' Meer en meer mag hij daarna de Persoon en het werk van Christus leren kennen. In de verdere leidingen mag hij ook

de Persoon van de Heilige Geest leren kennen en wordt hem de verzoening met een Drie-enig God geschonken. Met alle ontvangen weldaden blijft hij echter laag bij de grond.

Op 1 januari 1949 wordt Ligtenberg samen met A.J. Averink en J. Koster bevestigd tot diaken. Ds. Honkoop spreekt hen daarbij vaderlijk toe: 'Jongens, ik hoop dat je tot in lengte van dagen mag spelen op de straten van Jeruzalem. Maar denk erom, de stenen zullen wel eens om je oren vliegen. Maar dat geeft niet, want je hebt een goede Baas. En Die betaalt goed uit!'

Een half jaar later volgt zijn bevestiging tot ouderling. Vooral in die tijd heeft hij vaak vriendschappelijke contacten met de predikant.

In '*Dienaar in eenvoudigheid*' geeft *L. Vogelaar* daar enkele voorbeelden van. 'Elke morgen rond een uur of Student H. Ligtenberg. zes kwam ds. Honkoop langs tijdens zijn ochtendwandeling. Op een keer zag hij dat men op de boerderij van zijn ouderling al bedrijvig in de weer was. 'Dika, wat is er aan de hand?' vroeg ds. Honkoop. 'De vaars moet kalven, maar het gaat niet. Ik heb de veearts al gebeld, zei mevrouw Ligtenberg. 'Bel maar af', vond de pastor. Hij trok zijn jasje uit, stroopte de mouwen van zijn overhemd op en haalde het kalf. 'Zo, 25 gulden verdiend', sprak hij vergenoegd. (...)

Als de pastor 's avonds in huize Ligtenberg melk kwam halen, legde hij gemoedelijk zijn benen op tafel en praatte een poosje. Op een avond vertelde mevrouw Ligtenberg hem dat er een koe ziek was, nadat de veearts het beest op een te laat moment een spuit gegeven had. Ds. Honkoop bracht de melk naar huis, maar was even later weer terug op het boerderijtje. Hij ging in de stal bij de koe zitten. Rond middernacht kwam het beest eindelijk overeind. 'Ziezo, nu ga ik naar huis, zei de predikant.'

Als ds. Honkoop op doordeweekse dagen elders moet preken, gaat Ligtenberg vaak met hem mee. Onderweg wordt er dan van hart tot hart met elkaar gesproken. Ook wordt Ligtenberg met enige regelmaat uitgenodigd om 's avonds in de pastorie te komen, als er een predikant of student op bezoek is.

Werkzaamheden met het predikambt

Hoewel Ligtenberg reeds in 1947 werkzaamheden heeft met het predikambt, heeft hij zich daar niet voor over. Op den duur kan hij er echter niet meer onderuit. 'Ik bleef er maar mee zitten. Uiteindelijk heb ik het aan de kerkenraad verteld. Zij vonden dat ik naar het Curatorium toe moest. Maar ik had er geen zin in. Toch ben ik gegaan; ik móest wel.' Als hij vervolgens door het Curatorium wordt afgewezen, is dat voor hem het bewijs dat hij geen dominee hoeft te worden! Toch laat de roeping tot het predikambt hem niet los. Hoe meer hij zich er echter tegen verzet, hoe zwaarder de Heere hem tegenkomt met Zijn kastijdingen. In 1955 wordt hun dochter ernstig ziek. Als ds. Honkoop in die tijd met zijn zoon, ds. A.F. Honkoop, een keer op bezoek komt, wijst hij Ligtenberg erop, dat hij zijn verzet moet opgeven. 'Je wagen eraan, je koe en je paard. Moet er nu nog meer aan? Dit is het ergste, bedenk dat maar.' Voordat ze weggaan, doet ds. A.F. Honkoop een gebed en dan moet Ligtenberg zich gewonnen geven. In de zomer van 1956 wordt hij samen met W.C.J. Bosschaart toegelaten tot de studie aan de Theologische School te Rotterdam.

Tijdens zijn studie verblijft Ligtenberg vier jaar lang elke schoolweek van maandag tot woensdag bij de weduwe W. van Bale-van Dijk te Rotterdam. In Rijssen krijgt ij iedere donderdagmorgen privé-les exegese van ds. M. Blok. Dat valt niet altijd mee. Tot ontsteltenis van Ligtenberg verscheurt ds. Blok voor zijn ogen eens een preek van hem over het tarwegraan. 'Je hebt een mooi preekje gemaakt, maar er ontbreekt iets aan wat heel belangrijk is, aldus ds. Blok. 'Ik heb hem expres verscheurd, want anders

was je er zo op verder gegaan.' Met zijn actie wil ds. Blok voorkomen dat student Ligtenberg met zijn preken 'de grote man' wordt. Overigens plakt ds. Blok de verscheurde preek later weer netjes aan elkaar.

Als student Ligtenberg in 1960 beroepbaar wordt gesteld, wijst de Heere hem de weg naar Oudemirdum. Op 20 september wordt hij daar door ds. M. Blok bevestigd tot predikant. Op het Friese platteland met zijn vele agrariërs voelt hij zich al spoedig thuis. Omdat hij erg op dieren is gesteld, helpt hij bij verschillende boeren wel eens mee om het vee te verweiden. Tekenend is dat een hervormde inwoner van Oudemirdum na zijn vertrek tegen een Rijssenaar zegt dat hij het héél erg vindt dat Oudemirdum de dominee moet missen.

In 1965 leidt de weg naar Genemuiden, waar hij vanwege zijn eenvoud en hartelijkheid erg geliefd is. Daarnaast blijft zijn prediking niet ongezegend en horen verschillende van Gods volk vanaf de kansel verklaren wat er in de binnenkamer is geschied.

In 1971 doet ds. Ligtenberg zijn intrede in de gemeente van Terwolde-De Vecht. Vanwege zijn boerenafkomst past hij daar uitstekend. Moet er bij de burens een koe kalven, dan is hij graag van de partij.

In 1978 verbindt hij zich aan zijn laatste gemeente, Middelharnis. 'Ds. Ligtenberg was iemand die in waarheid zichzelf verloochende, zo wordt er later over hem opgemerkt. 'Door genade beoogde hij Gods eer en cijferde hij zichzelf weg. Hij had een afhankelijk, nabij leven in de binnenkamer. Daarbij kwam dat hij een innemend, oprecht karakter had. Met de onsterfelijke zielen van zijn hoorders was hij zeer bewogen. In zijn preken was hij gunnend, maar oprecht en eerlijk. De diverse standen in het geestelijk leven verklaarde hij helder. Zelf had hij grote weldaden beleefd, maar in de persoonlijke omgang en de prediking wist hij ook met de kleinsten in de genade om te gaan en hun leiding en onderwijs te geven. (...) Ds. Ligtenberg preekte vanuit de kinderlijke vrijheid en sprak in het gebed vaak als een kind tot zijn Vader.'

Terug naar Rijssen

In de loop van de jaren tachtig krijgt ds. Ligtenberg met zijn gezondheid te kampen en komen de verschijnselen van de ziekte van Alzheimer steeds meer openbaar. In 1984 ziet hij zich dan ook genoodzaakt emeritaat aan te vragen. Op 8 juni wordt hem dit op de meest eervolle wijze verleend.

Na zijn emeritaat vestigt hij zich weer in Rijssen. Vanuit zijn geboorteplaats gaat hij nog enkele jaren in de vacante gemeenten voor. Op 4 oktober 1987 houdt hij in Enter zijn laatste preek.

Zijn laatste kerkelijke arbeid vindt plaats op 5 oktober 1988, als hij bij de bevestiging van kandidaat C.A. van Dieren deelneemt aan de handoplegging.

Na een periode van afnemende krachten neemt de Heere hem op 12 oktober 1992 tot Zich, op de leeftijd van 75 jaar. Vijf dagen later wordt hij in Rijssen begraven. De rouwdienst wordt geleid door ds. J.W. Verweij. Deze spreekt daarbij over Mattheüs 25:34: 'Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die tot Zijn rechterhand zijn: Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld.'

In het 'Kerkelijk Jaarboek' van 1993 wordt ds. H. Ligtenberg door ouderling J.M.A. Diepeveen uit Enter herdacht. Deze schrijft onder meer: 'Na een leven van veel strijd en moeite kwam op maandagavond 12 oktober 1992 een einde aan zijn aardse loopbaan. Op die avond mocht hij overgaan van de strijdende Kerk in de triomferende

Kerk, waar het lichaam der zonde en des doods mocht worden afgelegd. Daar kwam geen dominee binnen, maar een arme gewassen zondaar, door het bloed des Lams. (...) Hij mocht ingaan in dat oord, waar niemand meer zeggen zal: Ik ben ziek; want het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben.'

Een Amerikaanse auto voor ds. Honkoop

In 1946, in zijn Haagse tijd, heeft ds. Honkoop van de gemeente een auto gekregen, een Wolseley. Bij zijn vertrek naar Rijssen verhuist deze auto mee, zij het dat de kerkenraad van Rijssen de helft van de aankoopprijs aan de gemeente Den Haag vergoedt. Als de auto na enkele jaren versleten is, wordt er op voorstel van de kerkenraad een collecte voor een nieuwe auto gehouden. Deze collecte brengt maar liefst f 10.000,- op. Dankzij de medewerking van garagehouder Pas uit de Haarstraat, lid van de gemeente, lukt het om op korte termijn een Amerikaanse auto te kopen. Dat het een lichtgroene Kaiser Fraser is en hij bijna niet over het stuur kan kijken, deert ds. Honkoop niet. Overigens wordt dat laatste probleem opgelost door op de bestuurdersstoel een dik kussen te leggen.

Als het niet echt noodzakelijk is, gebruikt ds. Honkoop de auto 's zondags niet. Gaat hij 's zondags echter in een naburige gemeente voor, dan neemt hij de auto wel. Als gemeenten daar tegenop zijn, komt hij niet!

In Enschede ligt de kwestie van het autogebruik op zondag moeilijk. Als ds. Honkoop op zekere zondag na een half uur wandelen met ouderling J. Arends bij de kerk aankomt, zegt hij: 'Ze zouden je hier dood laten lopen.' De volgende keer bedenkt hij echter een list. Als ze onderweg naar de kerk langs een aantal winkels komen, blijft hij opeens bij een etalage staan en wijst hij naar een van de uitgestalde artikelen. 'Kijk, zo'n dingetje zou ik eigenlijk best wel willen hebben, klinkt het uit zijn mond. Ouderling Arends weet even niet wat hij moet zeggen. Ds. Honkoop wel: 'Eigenlijk is het niks gedaan, dat lopen. 't Is onverantwoord. Er zijn onderweg zoveel verleidingen. Je kunt beter met de auto gaan!'

Doordeweeks gaat ds. Honkoop vaak in Almelo, Enschede en Enter voor. Hoewel het om betrekkelijk kleine gemeenten gaat, is hij van mening dat ze zo snel mogelijk zelfstandig moeten worden. Als hij dit aan de classis Kampen voorlegt, worden zijn plannen breed gesteund. In 1949 worden genoemde gemeenten dan ook zelfstandig: Op 20 april Almelo, op 21 april Enschede en op 27 april Enter. In alle gevallen gaat ds. Honkoop daarbij voor. Ook neemt hij op 22 april 1952 in Enschede een nieuw kerkgebouw in gebruik. Op 16 december van hetzelfde jaar doet hij dat ook in Almelo.

Droefheid in de pastorie

Het jaar 1955 is nog maar enkele weken oud, als mevrouw Honkoop ernstig ziek wordt. In haar leven heeft de Heere kennelijk Zijn genade verheerlijkt. In een brief aan haar zussen in Gouda legt ze haar hart wel eens bloot. Hoewel ze nog wel eens terugverlangt naar Den Haag, heeft ze over de Heere niet te klagen. 'Verder gaat alles hier z'n oude gangetje. 'k Heb daar (het vertrek uit Den Haag) soms veel verdriet over, maar mag daarentegen soms heel veel troost ontvangen onder de preken en kan het dan heel gemakkelijk overgeven. Hij zal mij leiden door Zijn raad enz. Psalm 73:12. Soms zit ik er erg ónder, maar ik heb ook wel eens tijden, dat ik mag geloven, dat alle beloften in Gods Woord niet tégen mij, maar vóór mij zijn. *Die nimmer mij heeft afgewezen, noch mijn gebed gehoor ontzeid.* Dan heb ik geen woorden om te zeggen wat de Heere toch wel wezen wil voor Zijn arme volk. Dan moet ik het maar bewonderen. De moeilijkheden zijn toch zo dikwijls de wegen om ons bij de Heere te

brengen. *En hoe donker dan Gods weg moog' wezen, Hij ziet in gunst op die Hem vrezen.* Die grote Voorbidder bidt altijd voor ons, ook als wij het niet kunnen en in donker zijn. Wij vallen er helemaal buiten hoor.'

Mevrouw Honkoop heeft van jongs af aan al met haar gezondheid getobd. Begin 1955 komen er nieuwe klachten bij en treden er verlamningsverschijnselen op. Het begint in haar voet en de kwaal breidt zich steeds verder uit. Kort daarop wordt ze in Almelo in het ziekenhuis opgenomen. Daar wordt ze trouw door haar man bezocht. Vaak zelfs nog na het vervullen van een weekbeurt. Bij het naar huis gaan vraagt hij dan voor de hele zaal een zegen voor de nacht.

Hoewel er verschillende specialisten worden bijgehaald, is de ziekte niet te stuiten en lijdt mevrouw Honkoop veel pijn. Als een van de kinderen haar zo ziet lijden, snijdt hem dat door de ziel. In zijn hart denkt hij: De Heere Jezus heeft Zijn Kerk toch gekocht? Er staat toch geschreven: Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen? Waarom moet moeder dan zo'n pijnlijke, smartelijke weg gaan? Het lijkt wel of z'n moeder zijn gedachten kan lezen, want ze zegt: 'Jongen, zul je niet hard van de Heere denken? Als ik mijn armen nog kon gebruiken, zou ik daar op de muur schrijven: De Heere is goed, eeuwig goed!' Door een longontsteking worden haar laatste krachten gesloopt.

Als haar man enkele dagen voor haar overlijden vraagt of ze pijn heeft, antwoordt zij: 'Nee, maar ik verlang zo om ontbonden te zijn.' Na negen maanden in Almelo te zijn verpleegd, overlijdt mevrouw Honkoop op 25 november 1955, op de leeftijd van 57 jaar.

Op 29 november vindt de begrafenis plaats. Vele honderden mensen zijn daarbij aanwezig. Vooraf wordt in de Noorderkerk een rouwdienst gehouden. Ds. L. Rijksen uit Middelburg spreekt daarbij over Genesis 23:2a: 'En Sara stierf te Kirjath-Arba, dat is Hebron, in het land Kanaan.'

In een persoonlijk woord tot ds. Honkoop wijst hij op het grote voorrecht dat zijn vrouw ten deel is gevallen. 'Welk een bemoediging moet het voor u zijn, dat gij haar niet voor het laatst gezien zult hebben. Gij zult bij de indrukken van datgene wat haar nu geschonken is haar dat heil niet misgunnen.' Op de oude begraafplaats aan de Lentfersweg wordt er gesproken door ouderling G.J. van der Stouw en ds. J.W. Kersten. Namens de familie spreekt ds. A.F. Honkoop een dankwoord.

Als laatste krijgt ds. P. Honkoop zelf het woord. 'Zalig zijnde doden die in den Heere sterven', zo klinkt het uit zijn mond. Zichzelf aansprekend, zegt hij: 'En gij mijn ziel, zwijg Gode, omdat Hij het heeft gedaan. De HEERE heeft gegeven, de HEERE heeft genomen, de Naam des HEEREN zij geloofd. Amen, ja amen.'

Diep onder de indruk verlaat de schare daarna de begraafplaats.

Het ambtelijke werk van ds. Honkoop gaat door. Zo houdt hij de dag na de begrafenis van zijn vrouw dankdag in Hoedekenskerke. Ook de eerste huwelijken die hij hierna moet bevestigen zijn niet gemakkelijk. Maar de Heere ondersteunt. Als Hij hem laat zien dat zijn vrouw nu de bruid is van de grote Bruidegom, mag hij haar afstaan.

Het huishouden wordt de eerste tijd gedaan door zijn dochter Pie, die met haar gezin een paar maanden komt inwonen. Er wordt echter naar een blijvende oplossing gezocht. Een oude bekende uit Den Haag, Lena Vroegindeweyj, wordt gevraagd om als huishoudster te komen dienen. Als zij daarin toestemt, krijgt alles weer zijn gewone gang. Zelf heeft de predikant het te druk om zich met het huishouden te bemoeien.

Naar Yerseke

Hoewel ds. Honkoop zich in Rijssen thuisvoelt, weet hij dat zijn arbeid daar ten einde loopt. Met ouderling J. Koster heeft hij hierover al eens vertrouwelijk gesproken. Als Koster tijdens de bouw van de Noorderkerk opmerkt dat de bouw al aardig opschiet, antwoordt ds. Honkoop: 'Je moet er maar niet over praten, maar als die kerk klaar is, is mijn werk hier ook klaar.' Koster begrijpt het antwoord, maar zwijgt erover. Ook hij weet dat er banden gevallen zijn met Yerseke.

In Yerseke heeft men ds. Honkoop leren kennen na het plotselinge overlijden van ds. F.J. Dieleman, op 7 februari 1955. Begin januari heeft ds. Dieleman een beroep aangenomen naar Moerkapelle. Op zondag 6 februari houdt hij voor de laatste keer in zijn eigen gemeente een voorbereidingspreek voor de bediening van het Heilig Avondmaal. Een dag later woont hij in Rotterdam een vergadering van het Curatorium bij, waarna hij in Utrecht en Soest enkele gemeenteleden wil bezoeken. Ds. Honkoop rijdt een eind met hem mee, maar stapt onderweg uit om met de trein verder te reizen. Op weg naar Soest wordt ds. Dieleman in Den Dolder door een passerende trein gegrepen. Een spoorwegbeambte heeft verzuimd de spoorbomen neer te laten. Ds. Dieleman overlijdt ter plaatse, op de leeftijd van 41 jaar.

Omdat de kerkenraad van Yerseke eraan hecht dat de bediening van het Heilig Avondmaal doorgaat, wordt ds. Honkoop gevraagd die zondag in de gemeente voor te gaan. Vrijmoedig mag hij deze taak op zich nemen en te midden van alle droefheid wordt er die dag een band gelegd met Yerseke. Hoewel hij kort daarop een beroep uit Yerseke ontvangt, kan hij dat vanwege de ernstige ziekte van zijn vrouw niet aannemen.

Op 1 maart 1956 wordt hij er voor de tweede keer beroepen. Als de uitslag van de stemming telefonisch wordt doorgegeven, is ds. Honkoop niet thuis. Hij preekt die avond in Wierden. Als zijn zoon bij zijn thuiskomst meedeelt dat er is gebeld, antwoordt ds. Honkoop: 'Ik weet het al, Yerseke heeft mij beroepen. De Heere heeft het me op de preekstoel in Wierden al gezegd. En ik ga ook. Ik moet naar Yerseke toe.'

Na bijna negen jaar in Rijssen te hebben gearbeid, neemt hij op 21 mei 1956, Tweede Pinksterdag, afscheid van de gemeente. In een volledig gevulde Noorderkerk bedient hij het Woord uit Johannes 14:16: 'En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.'

Aan het einde van de dienst zegt hij tot de kerkenraad: 'Wij betrouwen de gemeente aan u toe en dragen haar aan u over. Dat gij mocht leven bij de grond, want die de minste is bij zichzelf, is de meeste bij God. Geeft de teugels in handen van Jezus, laat Hij uw leidsman zijn. In mij verliest ge maar een mensenkind, maar ge houdt God over.' Tevens bedankt ds. Honkoop de kerkenraad voor het gouden horloge, dat hem als aandenken is geschonken.

Namens kerkenraad en gemeente spreekt ouderling G.J. van der Stouw enkele woorden ten afscheid: 'Geliefde leraar, gaat dan heen in vrede. De vrede is tot hiertoe in ons midden gebleven en moge blijven. En als uw tijd gekomen zal zijn om deze aarde te verlaten, moge God u ook doen sterven in vrede, om in te gaan in de rust, die overblijft voor het volk van God.'

Op 30 mei wordt ds. Honkoop in Yerseke bevestigd. Zijn zoon, ds. A.F. Honkoop te Goes, gaat in deze dienst voor. Op 4 september 1957, als zijn vader in het huwelijk treedt met Lena Vroegindeweyj, gaat hij eveneens voor.

In Yerseke werd ds. Honkoop geconfronteerd met een kleine groep mensen die onder leiding van ouderling J. Waverijn tot de uitgetreden gemeenten waren overgegaan. De manier waarop dit plaats had gevonden vond totaal geen respect. Ds. Honkoop zei, dat

deze gemeente niet zou blijven bestaan. Dit is de waarheid gebleken. Na een controverse binnen de kleine kerkenraad bleef Waverijn alleen over en ging de gemeente na zijn dood teniet. Waverijn heeft een kostbaar geschriftje nagelaten over zijn voorgeslacht: NAGEDACHTENIS aan het leven en sterven van CORNELIS MEYAARD en zijn vrouw JANNETJE MIERAS, die wreed vermoord is, en van hun kinderen en huisgenote. Beschreven volgens de nagelaten bescheiden door hun kleinzoon J. Waverijn. Uitgave 1977.

Op 29 augustus 1958 herdenkt ds. Honkoop zijn 25-jarig ambtsjubileum en mag hij in verwondering terugzien op de weg die de Heere met hem heeft gehouden.

Vijf dagen later wordt er een herdenkingsdienst gehouden, waarbij hij het Woord bedient uit Psalm 71:17-18a: 'O God, Gij hebt mij geleerd van mijn jeugd aan, en tot nog toe verkondig ik Uw wonderen. Daarom ook, terwijl de ouderdom en grijsheid daar is, verlaat mij niet, o God.'

Tijdens deze dienst gaat hij onder meer in op zijn eigen ouderdom en grijsheid. 'Geliefden, het gaat mij niet anders hoor. De lichaamskrachten nemen af. De vermoeidheid is een gedurige kwaal en het geheugen wordt steeds minder. Het is net een mandje waar je water in giet: het is van binnen wel nat, maar het water is eruit. En zo gaat het van dag tot dag. De lasten en moeiten die ik vroeger niet duidde, ach, het doet mij niet alleen gebogen gaan, maar soms op het leger nederliggen. En geestelijk? Ach, wat zal ik zeggen, geliefden? Ik ben de zonden soms zo beu. Wie zal mij verlossen van het lichaam der zonde en des doods? Dan roep ik tot God, door de Heere Jezus Christus en dan zeg ik:

*Het zal niet lang meer duren,
Mijn Vader telt de uren.
Dan stap ik met mijn kruis,
Naar 't eeuwig Vaderhuis.*

Het is waar, hoe ouder, hoe armer. Hoe ouder, hoe ellendiger. Hoe ouder, hoe dwazer. Hoe ouder, hoe ongelukkiger. Ik heb in Vlissingen in het ziekenhuis gelegen en ik heb nog nooit mijn ongeluk zó voor God uitgeweend als daar. Niet wat de staat betreft, maar wat het leven der heiligmaking betreft. Ach, was er toch geen Jezus, aan Wien ik mijzelf bij ogenblikken kwijt kon, was er toch geen Jezus, op Wiens borst ik mij mocht nederzetten en mij voor tijd en eeuwigheid toebetrouwen, was er toch geen Jezus, in Wiens zalige gemeenschap ik delen mocht, was er toch geen Jezus, door Wien ik bij tijden mocht worden afgekust, dan zou het leven mij te veel zijn.'

Naar Huis

In Yerseke is ds. Honkoop nauw betrokken bij de bouw van een nieuwe kerk. Zijn ervaringen uit Rijssen en Den Haag komen daarbij goed van pas. De ingebruikname van het nieuwe bedehuis maakt hij echter niet meer mee. In 1962 krijgt hij last van benauwdheid en na verloop van tijd blijken zijn longen te zijn aangetast.

Op zijn ziek- en sterfbed mag er bij ogenblikken een verlangen zijn om heen te gaan. Tegen zijn zoon zegt hij: 'Ik heb alles wat er ooit in mijn leven is gebeurd weer teruggekregen. Ik heb me zelfs afgevraagd of het scheepje nu nog in het zicht van de haven zou vergaan. De Heere sprak tot mij uit Hebréeën 12:4: 'Gij hebt nog tot den bloede toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde.' En toen is er helemaal niets overgebleven van mij en van m'n preken en van alles wat er ooit is geweest. Alles van mij was weg en kwijt. Ik ben nog nooit zo arm geweest, zo aan de dijk gezet. Maar toen is de Heere gekomen. Hij is begonnen in de stilte van die nooit begonnen eeuwigheid, waar het begin ligt van de zaligheid van Gods Kerk.

Bij vernieuwing ben ik ingeleid in het verbond, dat van geen wankelen weet. Op alles wat de Heere in mijn leven heeft gedaan, is opnieuw het stempel Gods gezet. En ik heb ook vooruit mogen zien. Ik ga naar Huis.'

Enkele dagen voor zijn overlijden zegt hij tegen zijn dochter: 'Ik heb de hemelklokken horen luiden, omdat er een zondaar werd binnengebracht en ik heb de engelen weer horen zingen. Ze zongen: *Och, of wij Uw geboón volbrachten*. Er was grote vreugde, omdat een zondaar binnen mocht komen. Ik heb de glazen stad gezien en de gouden straten. Heel m'n leven heb ik tegen de zonde moeten strijden. En nu ben ik géén dominee meer. Ik ben alleen maar een arme zondaar.'

Op 23 juni 1963 mag ds. Honkoop zijn reisstaf neerleggen, op de leeftijd van 71 jaar.

Vier dagen later vindt de begrafenis plaats.

Tijdens de rouwdienst spreekt ds. A.F. Honkoop over 2 Koningen 2:12m: 'Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiteren!'

In Yerseke wordt er verder gesproken door ds. W. Suyker, ds. W. Hage, kandidaat A.W. Verhoef en ouderling M. Boogert.

Als laatste spreekt zoon Piet, de latere predikant, enkele woorden van dank namens de familie.

Na de rouwdienst vertrekt men naar Rijssen, waar ds. Honkoop zal worden begraven. Hoewel het zijn wens is geweest dat dit in stilte zou gebeuren, is de werkelijkheid anders. Vanaf de Noorderkerk vertrekt men naar de oude begraafplaats aan de Lentfersweg. Langs de route staan velen ontroerd te kijken. Het is voor iedereen wel duidelijk dat er een Koningskind wordt begraven.

Aan het geopende graf spreekt ds. J. van Haaren enkele woorden namens kerkenraad en gemeente van Rijssen: 'Hij was met nauwe banden gebonden aan Yerseke en Rijssen. Zijn prediking is niet ijdel geweest. Nu is hij ingegaan in de rust. De strijd is gestreden. Nu heeft hij de kroon der rechtvaardigheid ontvangen. (...) Hij is verlost van de zonde en mag eeuwig Christus dienen en wandelen in het licht van Gods vriendelijk aangezicht. Zijn blijdschap is tot het toppunt gestegen. Zalig zijn de doden die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.'

Met enkele dankwoorden van Jac. Honkoop wordt de droeve plechtigheid beëindigd. *Ds. Honkoop is verlost. God heeft hem welgedaan!*

Voor een groot deel vergenomen uit:

ELK VERHAALT ZIJN WEG EN ZAKEN. DE GESCHIEDENIS VAN DE 'KLEÁNE KOARKE' TE RIJSSSEN. 1836-2011

*Loof, loof den HEER, mijn ziel, met alle krachten;
Verhef Zijn Naam, zo groot, zo heilig t' achten;
Och, of nu al wat in mij is, Hem prees!
Loof, loof, mijn ziel, den Hoorder der gebeden;
Vergeet nooit één van Zijn weldadigheden;
Vergeet ze niet; 't is God, Die z' u beweest.*

DE EERSTELINGEN DES GEESTES

Predikatie over Romeinen 8: 23a

Door Ds. P. HONKkoop

Psalm 25: 2 en 4

Lezen Rom. 8: 18-30

Psalm 51: 2 en 6

Psalm 119: 24

De tekstwoorden voor deze ure vindt men opgetekend in Romeinen 8: 23a:

En niet alleen dit, maar ook wij zelf, die de eerstelingen des Geestes hebben ...

Het had ons goed gedacht in deze ure een ogenblik te spreken over de eerstelingen des Geestes, waardoor

1. de levende zondaar overtuigd wordt;
2. de gezegende Christus verheerlijkt wordt;
3. de grote belofte vervuld wordt;
4. de verdrukte kerk getroost wordt.

Ten eerste spreken wij dus over ***de eerstelingen des Geestes, waardoor de levende zondaar overtuigd wordt.***

Bij vernieuwing mochten wij weer gedenken aan het onuitsprekelijke feit, dat op de doorluchte Pinksterdag, nadat de Heere Jezus ten hemel was opgevaren, de gezegende Heilige Geest is uitgestort.

Die uitstorting des Heiligen Geestes is maar eenmaal geschied, gelijk als Christus ook maar eenmaal geboren is. De vrucht van de uitstorting des Geestes heeft de kerk Gods vrijgemaakt uit de banden der wet, waarin zij onder de oude bedeling gekluisterd was, geliefden, al was ook onder de bediening van het Oude Testament de werking des Geestes; want zonder de werking des Geestes is geen levendmaking uit de doden, noch enige gemeenschap aan Jezus Christus.

Doch een betere bediening is 's Heeren volk geschonken toen de Heilige Geest niet alleen Zijn werkingen in Zijn volk verheerlijkte, maar bovendien in Zijn Persoon in Zijn kerk kwam wonen. Jesaja's profetie heeft van die uitstorting des Geestes zo heerlijk gesproken: "Want Ik zal water gieten op de dorstige, en stromen op het droge; Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten, en Mijn zegen op uw nakomelingen" (Jes. 44: 3). "En zij zullen uitspruiten tussen in het gras, als de wilgen aan de waterbeken. Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren, en die zal zich noemen met de naam Jakobs, en gene zal met zijn hand schrijven: Ik ben des Heeren, en zich toenoemen met de naam Israëls" (vs. 4 en 5).

Dus de eerstelingen werden gegeven onder het Oude Verbond, en de gehele oogst onder de nieuwe bedeling. Van die eerstelingen zouden wij dus kunnen spreken als ziende op de bediening des Geestes onder het Oude Verbond, in de dienst der schaduwen en der offeranden, toen de eerste druppelen vielen onder de bediening van Mozes, waarop de plasregen des Geestes is gevolgd op de doorluchte Pinksterdag, toen vervuld werd: "Drupt gij hemelen van boven, en dat de wolken vloeien van gerechtigheid."

Maar Paulus, hier sprekende van de eerstelingen des Geestes, heeft toch niet het oog op die bediening onder het Oude Verbond, in onderscheiding van het Nieuwe Verbond, maar Paulus ziet op de gave en op de vrucht des Heiligen Geestes, die de uitverkorenen Gods deelachtig worden als de eerstelingen van de eeuwige heerlijkheid, die zij ook eenmaal zullen beërven, eerst naar de ziel, en daarna ook naar het lichaam.

Natuurlijk vraagt ge: *Welke gaven en welke vruchten des Geestes beoogt dan toch de apostel Paulus?*

Wel, mijn hoorders, ten eerste *die grote gave der levendmaking*.

Want is er geen levendmaking, dan blijven wij midden in de dood. Wij behoeven u toch niet meer voor te stellen wat in het paradijs is gebeurd; hoe wij de band des levens hebben doorgesneden. Nu blijft er niet anders over dan de dood, en leeft de mens midden in de dood. De gehele wereld en de engelenschare zijn tezamen niet bij machte om de dode zondaar levend te maken.

Maar de dierbare Heilige Geest, de derde Persoon van het Goddelijke Wezen, Die uitgaat van de Vader en de Zoon, zal hem in het uur der minne uit de dood doen opstaan. Dan heet het: "Ontwaakt, gij die slaapt, en staat op uit de doden." Door Zijn onwederstandelijke kracht rukt Hij de Zijnen als brandhout uit het vuur. Al waart ge bijna de duivel gelijk geworden, als een Saulus van Tarsen, die het bloed der heiligen door de straten deed stromen, of als ik het zo eens mag zeggen: als het beest Manasse; maar als God komt, is het met uw brutaliteit afgedaan. Dan zult u wel capituleren. Dan wilt u de wapens van vijandschap wel neerleggen.

Dat ziet ge op de Pinksterdag; toen de Geest Gods afdaalde, vielen zij bij duizenden op het veld temeer en het was één kreet ten hemel: "Wat moeten wij doen opdat wij zalig worden?"

Dat is geen misschientje hoor! Daar bent u zelf bij. Geloof gerust, als God aan het werk gaat, zal het tranen kosten. Hij zal dat volk doen kennen hun zondige bedrijven, en het Godonterend karakter derzelve. Zij zullen weten tegen Wie zij gezondigd hebben. Maar ook anderzijds hebben zij het voorrecht om in een verzoende betrekking met God te komen.

Want vanaf het uur der minne, al is de ziel zich dat niet bewust, komt zij in een verzoende betrekking met God. Want het is de Heilige Geest, Die afdaalt in het hart van de zondaar, en Die de zondaar in gemeenschap brengt met God. Kortom gezegd: dan wordt het geloof in zijn vermogen aan zulk één toegekend. Daarom is het, dat God in Christus gemeenschap kan hebben met de zondaar. Want zouden wij in de wedergeboorte in geen verzoende betrekking met God gebracht worden, dan zou God voor de Zijnen een God van toom zijn; dan zouden zij geen ogenblik kunnen bestaan. Maar van dat uur af aanschouwt de lieve Vader, Die het recht vertegenwoordigt, de arme zondaar in het kruisbloed van Christus.

Maar dat moet hij nu gaan leren. Wat hij eigenlijk in het geloofsvermogen bezit, moet hij door de oefeningen van het geloof de heilige wetenschap van bekomen.

Het is dus de Heilige Geest, Die de zondaar bearbeidt, opdat er plaats zou gemaakt worden voor de openbaring van de gezegende Christus. Immers, die Geest overtuigt de levendgemaakte zondaar van zijn zonden. Dat is een vrucht van de vereniging met Christus; dat Christus gestalte in ons verkregen heeft.

Maar dat valt voor de zondaar niet mee. Want hoewel hij driewerf welgelukzalig is in grond en wezen, moet hij zelf de wetenschap daarvan missen.

Toen Paulus onbekeerd was en in zijn vijandschap daarhenen ging, dacht hij werkelijk Gode een dienst te doen; toen dacht hij werkelijk van God bekeerd te zijn, en hij was

een onverzoenlijke vijand en hater van God. Hij lag midden in de dood. Maar toen God van de hemel tot hem sprak, en hij een afdruk kreeg van de Goddelijke majesteit, gerechtigheid en heiligheid, viel Paulus als dood op de aarde neer.

De vrucht van de levendmaking is altijd: *een arme zondaar*. Dezulken worden overtuigd van hun zonden, van hun goddeloze en zedeloze bedrijven, zodat de straatstenen tegen hen getuigen. Als zij iets mogen kennen van het Godonterend karakter der zonde, en zij verstaan dat zij gezondigd hebben tegen dat goeddoende Wezen, dan durven zij van schaamte de ogen tot God niet op te slaan.

- Als dat volk verwaardigd wordt door de Heilige Geest overtuigd te worden van *zonde*, dan zullen zij hun bedstede doornatten met hun tranen.
- Die Geest zal hen overtuigen van de *Goddelijke gerechtigheid*. En als men dan iets beseffen mag van die gerechtigheid - gelijk een Saulus van Tarsen - van die majesteit, van die verhevenheid van het Goddelijke Wezen, van die vlekkeloze heiligheid, hoe zou men dan zulk een zondaar, als enkel schuld en zonde, voor dat vlekkeloze Wezen kunnen bestaan? Is het wonder, dat ze dan met de tollenaar uitkrijten: "O God, wees mij arme zondaar genadig!"?
- Die Geest zal hen overtuigen van dat *ontzaggelijke oordeel*, dat hen te wachten staat. En daar mag de zondaar met de moordenaar, vanwege zijn ongerechtigheid, God GóD laten, zijn verdoemenis billijken en God rechtvaardigen. "En wij toch rechtvaardig in dit ontzaglijke oordeel, maar Deze heeft niet onbehoorlijks gedaan."
- Dat volk wordt overtuigd van *zijn naamloze ellende*. Dan wordt het waar wat Hellenbroek zegt, dat er naast de duivel geen ongelukkiger schepsel is dan de natuurlijke mens. Zij zijn God kwijt. Er ligt een kloof en breuk tussen God en hun ziel, die door geen sterveling te helen is. En als zij naar de rampzaligheid zouden gaan, zouden zij daar nog eeuwig God vrij verklaren. Maar zij kunnen van dat liefdehart Gods niet scheiden. Dat doet hun vlees verteren en aan de posten blijven hangen.
- Het is een volk, dat overtuigd wordt van *zijn dodelijke onmacht*. Och, hoe lief hebben wij in het paradijs gestaan, toen wij ons mochten drukken aan de boezem Gods als het ons lustte. En nu gaan wij als lijfslaven van de hel over de wereld. Dan roept de ziel uit: "Hoe word ik nog ooit tot God bekeerd?" Zij zullen iets kennen van hun walgelijkheid; dat zij melaats zijn van de hoofdschedel af tot de voetzool toe. Daar is geen heling aan hen. Dan kunt u het toch wel indenken, dat ze niet weten waar ze zich moeten bergen van schande en schaamte.
- Ja, die Geest overtuigt hen van hun *verdoemelijkheid*. Want vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.
- Zij worden overtuigd van *Gods recht*. Zij hebben voor voldoening te zorgen, die geen tranen, geen gebeden, geen gerechtigheden, geen deugden, geen godzaligheid kunnen aanbrengen. Dat zullen zij leren, hoor! God laat Zich niet bevredigen door de mens. God laat Zich ook niet bewegen door de mens. God is van Zichzelf bewogen.

En waar het nu voor eeuwig kwijt is, zouden zij dan met David niet moeten uitkrijten:

'k Schatte mij geheel verloren;

'k mocht van geen vertroosting horen;

als mijn ziel aan God gedacht,

loosd' ik niet dan klacht op klacht.

Maar dan is het toch ook waar, dat die Geest niet overtuigt om in de ellende te laten omkomen, en de zondaar in zijn wanhoop te gronde te doen gaan. Dan is het diezelfde Geest, Die dat volk *tot die dierbare Christus komt te leiden*; tot die Christus komt te voeren. Want de ellendestaat wordt alleen gekend en beweend om plaats te maken voor de heerlijke openbaring van Hem, in Wie toch alleen de zaligheid is.

2. Dat brengt mij tot mijn tweede gedachte, ***wanneer ik spreek over de eerstelingen des Geestes, waardoor de gezegende Christus verheerlijkt wordt.***

Die overtuiging dient ons, om met onze krankheid te worden gedreven tot Hem, Die de grote Medicus, de grote Medicijnmeester is,

*Die onze krankheden kent en liefderijk geneest,
ja Die van 't verderf uw leven wil verschonen,
met goedheid en barmhartigheên u kronen;
Die in de nood uw Redder is geweest.*

O, die overtuiging door de Heilige Geest dient, *opdat Christus gekend zou worden als die enige Naam, in welke men zalig worden kan.*

O geliefden, daar is geen andere Naam onder de hemel ooit gegeven, door Welke men zalig worden kan. Daarom: Missen wij Jezus, dan missen wij alles.

Er zijn mensen, die zo vroom zijn dat er geen lachje af kan, en dat alles om God te bevredigen. Maar het is een walg voor Hem. U moet eens kijken naar Martha, hoe zij diende. Zij was een lief kind van God. Inderdaad, want de Heere had haar lief, en Hij had Zijn liefde in haar hart uitgestort. Maar ziet haar eens verkeerd werken. Zij wilde alles aanbrengen. Tenslotte sprak Jezus: "Martha, Martha, gij bekommert en verontrust u over vele dingen, maar één ding is nodig; Maar Maria heeft het goede deel uitgekozen, hetwelk van haar niet zal weggenomen worden" (Lukas 10: 41-42).

Martha was een deugdzaam mens, nietwaar, en dan nog nooit een bokje gekregen, dat ze slachten kon ....

En daar zat Maria als een arme zondares. Wat deed die? Niets, die liet zich zaligen. Zij zag door het geloof op Jezus. Zij had niets te doen dan de zaligheid maar te ontvangen. Zalig wordt men met de armen over elkaar of men wordt het nooit. Als u zelf wat wilt aanbrengen is dat een kruisigen van Jezus. Jezus heeft Zelf alles aangebracht. *Het is volbracht.*

Het is een stuk werk, dat af is. Houdt er dan ook uw onheilige handen uit. Laat Jezus werken. Zijn Naam is groot. Zijn Naam is als een olie, die uitgestort wordt. Ja, Hij is het geheel en al van onze zaligheid. Wij brengen niets mee en wij brengen niets aan. Hij heeft alles aangebracht, en Hij brengt alles mee, bij de aanvang en bij de voortgang.

Gods Geest gaat Hem ontdekken, *dat Hij de volkomen Zaligmaker is*, Die met één offerande in eeuwigheid heeft voldaan voor al degenen, die geheiligd worden.

Om te ontdekken die enige verlossing, die in Christus Jezus is, in Zijn gerechtigheid, in Zijn bloedwonden, in Zijn offerande, in Zijn voldoening op Golgótha. O, het is die Geest er om te doen om Hem te ontdekken, dat Hij zo volkomen zalig maakt en zulk een algenoegzame Zaligmaker is. Als u maar ledige zakken hebt, zullen de deuren van Jozefs schuren wel open gaan. Die zit tot aan de nok vol, en hoe meer u er uit krijgt, hoe voller hij wordt. Het is een kledingmagazijn, waar Christus als met de kledingstukken van Zijn gerechtigheid op Zijn schouder staat om ze u aan te trekken. Maar

dan moet u een naakte zondaar zijn: anders hebt u geen kleren nodig.

Och, het is die Geest er om te doen *iets van Hem bekend te maken in Zijn dierbaarheid*.

O, die dierbare Heere Jezus in Zijn bloedgerechtigheid, waarvan de bruid uitriep: "Hij is blank en rood." Blank vanwege Zijn heiligheid en rood vanwege Zijn bloedgerechtigheid. Ja: "Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk." O, zulk Eén, geliefden, zulk Eén is nu mijn Liefste; dat is nu mijn Vriend. En dan mag u de rest. Maar het heeft geen waarde, hoor, denkt er om.

Het is de Heilige Geest, *Die Christus bekend maakt in Zijn gepastheid*.

Hoe moeten wij nog ooit met God verzoend worden? Het is alles schuld, het is alles zonde, het is alles dood, het is alles verderf. Maar ziet, bij Jezus is bloed voor onze zonden. In Hem is een pandbrief voor onze schuld. Daar is een rijkdom voor onze armoede en een kleed voor onze naaktheid, opdat onze schande niet zou geopenbaard worden. Als het bekommerde volk zo iets van die Christus mag leren kennen, wat kan er dan ook door hen een zoetheid in gesmaakt worden. Als dat volk eens verwaardigd mag worden in Zijn armen gedrukt en vertroeteld te worden, dan zeggen zij wel: "Zijn linkerhand zij onder mijn hoofd en Zijn rechterhand omhelze mij" (Hoogl. 8: 3). Ja: "Hij kuste mij met de kussingen van zijn mond, van Zijn liefde." Dan mogen zij Hem wel eens kussen met de kussingen van het geloof. O, wat een eeuwig wonder, als zij zo het hoofd aan de borst van Jezus mogen leggen.

U moet niet denken, dat men gerechtvaardigd moet zijn, hoor, om veel van de Heere Jezus te ontmoeten en om eens lieflijk aan Zijn hals te hangen en door Hem gekust te mogen worden. Denkt maar aan Ruth op de velden van Boaz. Zij at met Boaz, zij sprak met Boaz, zij leefde met Boaz en tenslotte lag zij bij Boaz.

Dat volk mag wel eens gevoerd worden in de wijnkelder en in het wijnhuis, en daar drinken tot dronken wordens toe, net als de broeders van Jozef, die dronken waren met hem; dronken van liefde, dronken van blijdschap, dronken van vreugde.

O geliefden, wat een eeuwig wonder: met Jezus te mogen spreken van hart tot hart, want gená is op Zijn lippen uitgestort; zich aan Jezus' voeten te mogen nederleggen om Goddelijke lessen van Hem te ontvangen, ja, door Hem geliefd en getrouwd te worden.

Dat is de weldadigheid uwer jeugd, dat is de liefde van de ondertrouw. En dan is het ook waar: hoe meer ze van Christus krijgen, hoe meer ze aan zichzelf sterven; hoe meer ze de gehele zaligheid buiten zich in Christus leren zoeken en vinden, hoe beminnelijker Jezus voor hen worden zal. Ja, dan wordt Hij zelfs onmisbaar voor hen. Want naarmate ons alles in onszelf ontvalt, naarmate de ziel nadert tot de dingen, die doden, naarmate wordt ook Christus ons noodzakelijk.

Want, eerst leert men Christus kennen in Zijn liefde, in Zijn beminnelijkheid, in Zijn dierbaarheid, in Zijn schoonheid. Want Hij ziet er uit als de dageraad, schoon gelijk de zon en zuiver gelijk de maan.

Gods kinderen leren Hem kennen in Zijn gepastheid, in Zijn algenoegzaamheid, maar ten einde ook in Zijn noodzakelijkheid.

Och, het is net als in de natuur. Een jongen en een meisje kunnen lang met elkaar verkeren, elkaar houw en trouw beloven, elkaar drukken aan het hart, maar er is in dat alles toch geen bevrediging voor zij ten huwelijk mogen gaan en tot het leven der gemeenschap.

Ziet, zo is het ook in het leven der genade. Twee dingen trekken daartoe. Dat is ten

eerste de liefde, die al sterker wordt. Want hoe meer Christus Zich uitlaat, hoe meer wij van Hem mogen kennen, hoe meer we Hem lief krijgen. We kunnen zonder Hem niet meer zijn; we kunnen zonder Hem niet leven en niet sterven. De tweede zaak is de noodzakelijkheid.

Och, het gestaltelijke leven is kostelijk en aangenaam. Maar de grondslag ligt in Christus. Er zijn kenmerken en eigenschappen van het leven. Niet graag zou ik u die willen betwisten of die willen ontkennen. Maar het is Christus niet. De vrucht is de boom niet. De uitlating van Zijn liefde is de Persoon niet.

U hebt voor voldoening te zorgen, zegt de Heere. De Heere is niet bevredigd, al had u duizend maal aan Jezus' borst gelegen. "Betaalt wat gij schuldig zijt." En zegt mij, hoe zullen wij betalen, waar wij geen kwadrantpenning hebben? Als God met ons richten gaat, weten wij op duizend vragen nog niet één antwoord te geven. Hoe zullen wij dan voor miljoenen zorgen?

Voelt gij nu niet, geliefden, dat er een noodzaak is om Christus te leren kennen? Hij heeft voldaan en Hij heeft betaald. Hebt ge Jezus, dan hebt ge in Jezus de kwitanties van Zijn voldoening. Daarom, geliefden, op Jezus aan!

Jakobs zonen moesten naar Jozef gaan, en anders liet de Heere hen sterven van de honger. Zo gaat het in geestelijke zin ook, nietwaar Ruth moest naar de dorsvloer heen; anders bleef voor haar niet over. De oogsttijd was voor haar voorbij. Had ze Boaz, dan had ze ook zijn schuren; dan had ze alles.

Maria Magdalena moest naar het ledige graf en Jakob moest naar de Jabbok des doods, om daar een Ezau te ontmoeten en het blinkende zwaard der gerechtigheid. Kortom gezegd: de ganse kerk moet naar de dood in Adam; moet sterven, opdat Christus Zich kan openbaren en wij ook Christus zouden mogen gewinnen.

Ik zal met het oog op de uitgebreidheid van de stof kort zijn.

Die Geest verzekert ook Zijn volk van hun erfdeel.

Want elke geloofsoefening, ook bij de bekommerde kerk, verwekt een *standelijke* verzekering, die echter dikwijls weer zeer haast verloren gaat door de aanvallen van de vorst der duisternis, het machtige ongeloof en de zonde. Maar nu is er een meerdere verzekering en een betere verzekering. Wij noemen dit de *statelijke* verzekering, wanneer de Heilige Geest de eerstelingen eens wil vermeerderen. Als ik dat eens kort zeggen mag, wanneer dus Sion door recht verlost wordt, en God een afgesneden zaak doet op de aarde; wanneer het recht Gods in ons verheerlijkt wordt, en de ziel verwaardigd wordt om de heilige deugden Gods liever te krijgen dan eigen leven, en de Goddelijke rechtvaardigheid mag omhelzen. Want van tweeën één: in de rechtvaardigmaking moet God er aan of wij moeten er aan.

Dan buigt de ziel zo diep voor dat Goddelijke, heilige, rechtvaardige Wezen, dat zij niet verdragen kan dat God Zijn recht zou schenden en geen God meer zou zijn. Dan aanvaardt zulk één Zijn verdoemenis, om God Gód te laten. En waar wij God Gód mogen laten, en Zijn recht liever krijgen dan onze behoudenis, daar zullen wij door God als Rechter worden vrijgesproken, als Christus voor ons intreedt met Zijn gerechtigde eis en de waardij Zijns bloeds, die Hij de Vader voorstelt. Dan heet het: "Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale; Ik heb verzoening gevonden."

Om kort te zijn: *dan wordt dat volk gerechtvaardigd door het geloof.*

Dan worden zij bedekt en gekleed met het bloedkleed der gerechtigheid. Dan worden zij, als het God behaagt, de Vader in Christus' tooi als voorgesteld, als een reine maagd, zodat het ingewand des Vaders rommelen gaat en Hij Zijn genade aan hen openbaart, Zijn Vaderlijke liefde en Zijn Vaderlijke toegenegenheid in hen uitstort.

En als het dan nog eens Pinksteren worden mag, *en die Geest als de derde Persoon in het Goddelijke Wezen ons geopenbaard wordt als Persoon, dan is Hij het ook, Die als een Onderpand in ons hart ontvangen wordt.* Dan is Hij het, Die getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn. Dan leren wij roepen: "Abba, lieve Vader."

Dan is het die Geest, Die ons opvoert tot in de eeuwigheid, tot de diepe oorsprong van dat eeuwige verbond. Dan wordt het aanschouwd hoe de Vader in Zijn eeuwige gedachten de ganse wereld, maar ook de ganse zaligheid heeft uitgedacht; hoe Christus het op Zich nam om volkomen voor Zijn kerk te betalen, maar hoe ook de Heilige Geest het op Zich nam om dat werk, dat Christus zou volbrengen, toe te passen in de harten van de Zijnen, tot hun zaligheid.

Dan leert men die drie Goddelijke Personen onderscheiden kennen, in de huishouding Gods. Dan weet men niet meer Wie men de meeste eer zal brengen en Wie men het meest zal liefhebben: de Vader als de diepe Oorsprong, Christus, Die alles volbracht heeft, of de Heilige Geest, Die alles toepast. Dan mag men de armen des geloofs slaan om de drie-enige Verbondsgod. Dan mag het heten: "Mijn Verbondsgod, mijn Jehovah."

Kortom gezegd, dan mogen zij de Heere Jezus kennen als hun Borg en Middelaar, en mogen zij door God gerechtvaardigd zijn.

Maar dezelfde Heilige Geest heiligt ook Zijn volk.

"Want gij zijt afgewassen, gij zijt geheiligd in de Naam van Jezus Christus en door de Geest onzes Gods." In Hem zijn wij geheiligd en worden wij ook de Vader voorgesteld als een reine maagd, zonder vlek en zonder rimpel

Maar al is dat nu voor al Gods kinderen voorwerpelijk waar in Christus van eeuwigheid en op Golgótha, zo is het ook onderwerpelijk van node om geheiligd te worden, dewijl zij toch in de val in Adam gans misvormd en onrein zijn. Die heiligmaking begint bij de wedergeboorte, bij de levendmaking, en na de rechtvaardigmaking wordt het werk der heiligmaking voortgezet, maar dan niet meer om hen te doen sterven aan de wet. Dat is het deel van het bekommerde volk. Zij sterven door de heiligmaking dagelijks aan de wet, totdat zij eindelijk gerechtvaardigd mogen worden.

Maar gerechtvaardigd zijnde, sterven zij niet meer aan de wet, en toch gaat het werk der heiligmaking voort. Want Paulus zegt: "Ik ben door de wet der wet gestorven." Dat wil zegen: Ik ben door de wet aan de wet gestorven en nu in Christus vrij. Maar zij sterven na de rechtvaardigmaking aan de verdoemelijke overblijfselen des vleses. Daar komen ze hier nooit van af. Die verdoemelijke overblijfselen des vleses gaan mee naar het graf. U moet van de mens niet te veel verwachten, hoor.

Denkt maar eens aan Jona, die toch ook durfde te zeggen: "Ik vrees God. Ik ben een Hebreëër. Werpt mij maar overboord." Maar diezelfde Jona moest ook nog sterven aan zijn eigenwijze en aan zijn eigenzinnige wil, in die walvis. Jona moest ook nog sterven aan zijn eigenliefde. Daar zat hij te kijken onder de wonderboom, of er geen vuur van de hemel zou dalen om Ninevé te verteren. Maar Ninevé moest er niet aan; Jona moest er aan!

Jakob was een lief kind van God. We kennen toch Jakob, nietwaar, en we weten wat de Heere van hem zeide. Maar hij moest nog sterven aan zijn eigen vlees. Het was hem toch zo best toen hij daar te Sichem was. Daar was voeder, daar was alles voor het vee. Een kostelijke tijd had Jakob daar. Het was alles vrede.

Maar toen Jakob uit Bethel was gegaan, had hij de Heere beloofd: "Als Gij mij zult terug brengen, zal ik U in Bethel offeren." En God had hem beloofd dat Hij hem terug zou brengen.

En nu is hij wel dicht bij Bethel, maar hij blijft in Sichem. In Sichem was alles voor zijn vlees. Jakob naar Bethel gaan? Hij dacht er niet aan. Maar hoe vereffende hij dat dan met God? Wel, hij dacht: Wat ik de Heere beloofd heb te Bethel te doen, dat zal ik te Sichem doen. Hij ging daar de Heere offeren.

Ja, maar u hoeft niet te denken dat de Heere Zich laat gezeggen door ons. God moest maar naar Sichem komen. "Neen Jakob, jij zult naar Bethel gaan. Als je niet gewillig gaat, sla Ik je er wel naar toe!" God spaart geen vlees en bloed.

U kent de historie met Dina, en u weet: het is een slachtpartij geworden door die oudste zonen. Zo moest Jakob wel naar Bethel, anders kostte het hem zijn leven. Zo stierf hij aan zijn eigen vlees.

En toen Jakob in Gosen was, werd hij van Jozef onderhouden. Maar toen moest Jakob ook buigen voor Jozef. Dan moest vader

Jakob iedere dag naar Jozef toe om te leven. Want u moet niet denken dat Jozef Jakob dan een wagen vol meegaf; nee, hij liet hem iedere dag terugkomen, want Jozef was zeer op hem gesteld. Maar het was voor Jakob altijd een vernedering om uit de hand van zijn kind te leven. Een ouder kan beter negen jongens onderhouden, dan negen jongens één ouder. Dat strijdt in de natuur tegen ons vaderlijk gevoel. Zo is het ook in de genade.

Maar Jakob moest sterven. Jakobs natuur moest er aan, om een Israëls gestalte voor God te verkrijgen.

En Eliza, was dat geen lieve man? Hij was gerechtvaardigd door zijn God, en aan de hand van Elia ging hij dwars door de Jordaan. Elia sloeg met zijn mantel op het water, het water ging weg en zij gingen er doorheen.

Maar Elia ging naar de hemel. Eliza kreeg de mantel van Elia op de schouders. Welnu, hij neemt diezelfde mantel en geeft het water een klap naar rechts en een klap naar links. Maar dacht u dat het water voor hem wegging? Het water kabbelde stilletjes door, alsof er geen Eliza bestond. Maar toen riep hij de God van Elia aan, en toen vlood het water weg.

Met God kunt u wel door de Jordaan, zelfs door de doodsjordaan, maar nooit met de mantel, die Christus verworven heeft; nooit met uw rechtvaardigmaking. U moogt gerechtvaardigd zijn, maar u moet niet denken dat u daarmee kunt blijven staan in de verheffingen der Jordaan. U moet niet denken dat u er één vijand mee kunt doden, één zonde mee kunt overwinnen.

Het is een weldaad, een vaste grondslag in Christus te bezitten en te weten in Hem geborgen te zijn. Maar u moet niet denken dat u daarmee door het leven kunt en door allerlei omstandigheden. Dan is Jezus nodig; de God van de rechtvaardigmaking. Sterven moeten we; altijd maar sterven.

Was Job niet een lief kind van God, mijn hoorders? Maar Job moest sterven. Waaraan? Aan de heiligmaking in zichzelf, om uit Christus te leven en zijn heiligmaking in Hem te zoeken en te vinden. Daarom moest hij naar de mestvaalt, om in zijn eigen vloek zijn eigengerechtigheid te begraven. Daar werd hij zondaar voor God en moest hij uitroepen: "Daarom verfoei ik mij en heb berouw in stof en as."

Wat zegt Paulus? "Ik sterf alle dagen, opdat het leven Christi in mij geopenbaard worde." Want die gerechtvaardigd is - staat er - dat hij gerechtvaardigd worde. Dat is

nodig, iedere dag. En die geheiligd is, dat hij geheiligd worde; dat hij verwaardigd worde met de rijkdom van zijn staat altijd weer terug te keren in de armoede van zijn stand. Met het welwezen des geloofs in Christus geborgen zijnde, zal hij een bedelaar worden aan de troon, om een kruimeltje te mogen oplezen.

Al is het waar, dat zulk één van schuld en straf is ontheven, en van het oordeel der verdoemenis vrijgesproken, hij zal toch in zichzelf de verdoemenis waardig blijven. Want al heeft God uw schuld weggenomen, en al zijt ge gerechtvaardigd, ge blijft toch een zondaar. Al zijn uw schuld en zonden ver weggedaan, ge blijft toch een bidder aan de troon: "Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren."

3. Maar laat ik voortgaan en iets zeggen van mijn derde punt: ***de eerstelingen des Geestes, waardoor de grote belofte verkregen wordt.***

Welke belofte? *Dat Hij hen in alle waarheid zal leiden.* Gods Woord, het eeuwig Evangelie, is voor de mens van nature een gesloten boek, geliefden. Al waren wij professor in de theologie en vermaard om onze rechtzinnigheid, zo wij de bediening des Geestes missen, zijn wij vreemdelingen van de waarheid, en is en blijft dat Woord voor ons een boek met zeven zegelen gesloten. Ons verstand is verduisterd en wij kennen de diepe geheimen Gods niet. Het is alleen die Geest, Die ons in de waarheid leidt, Die ons de geheimen Gods doet kennen. Hij opent voor de arme, schuldige zondaar de zoete en lieve ruimte in de nodiging van het Goddelijk Evangelie, waarin de Heere Jezus ons toeroept: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven."

Voor de ontdekte zondaar krijgt het aanbod van genade waarde. Wat een rijkdom voor zulk een ziel, wanneer zij wordt uitgenodigd tot God te gaan, Die Zijn armen uitbreidt. Dat geeft de arme zondaar vrijmoedigheid tot Hem te komen.

De Geest werkt door de prediking van het Woord niet alleen de opening des harten, maar Hij opent ook het Woord voor de ziel. O, welk een Goddelijke lessen liggen er dan in Gods getuigenis. Gods kinderen roepen wel uit: "Als ik Uw Woord gevonden heb, heb ik het opgegeten en het is mij zoeter geweest dan honing, ja dan honingzeem."

In de opening van het Woord wordt Christus voor het oog des geloofs ontdekt. In die dierbare beloften, die als een goudmijn zijn, wordt de gezegende Heere Jezus soms door de zondaar geëigend, zodat het ervaren mag worden, dat de waarheid Gods een vrijmakende kracht heeft uit alle banden. Daar spreekt Jezus van in Johannes 6: "De waarheid zal u vrijmaken."

Zo maakte de Waarheid de Emmaüsgangers vrij: "Was ons hart niet brandende in ons?" Zo maakte de Waarheid de moordenaar vrij. "Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn." Zo maakte de Waarheid de moorman vrij, toen hij in het water afdaalde en zijn schuld en zonde mocht achterlaten. Zo maakte de Waarheid een Abraham vrij. Want hij zag een ram in plaats van zijn zoon Izak. Zo maakte de Waarheid de Kanaänese vrouw vrij. De Heere Jezus zeide: "Vrouw, groot is uw geloof." Zo maakte de Waarheid de hoer vrij. "Uw zonden zijn u vergeven." Zo maakte de Waarheid een Adam vrij in de openbaring van het verbond. "Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw; tussen uw zaad en tussen haar zaad; Datzelve zal u de kop vermorzelen en gij zult het de verzenen vermorzelen." Zo maakt de Waarheid de ganse kerk vrij, zodat het bekommerde volk zeggen mag: „Zo doe Hij ook aan mij."

De Heere beloofde Zijn kerk, *dat Hij haar in alle Waarheid zou leiden, als de Trooster gekomen zou zijn.*

Hij zou hen in alle Waarheid leiden, als Hij zou verheerlijkt zijn. Want eerst moet de

Zoon des mensen verheerlijkt worden. Dat wil zeggen: "Gij kunt het nu niet verdragen. Maar als ge Mijn dood gelijkvormig zult zijn, en ook Mijn opstanding, ja, als ge Mij zult kennen in Mijn diepe vernedering, maar ook in Mijn verhoging, dan zal Ik u de Trooster zenden."

Als u Christus mag kennen in de staat van Zijn verhoging, in Zijn verheerlijking, dan wordt het eigenlijk pas waarheid: "Ik zal u in al de Waarheid leiden."

Al dieper wordt het gerechtvaardigde volk ingeleid. Ingeleid in hun ontzaglijke dwaasheid. "Ik ben van gisteren en ik weet niet." "Ik ben onvernuftiger dan iemand en ik heb geen mensenverstand."

Al dieper worden zij ingeleid in hun ontzaglijke ellendestaat, om zo gevoerd te worden tot Hem, die gezegende Hogepriester aan de rechterhand des Vaders. Daar maakt Christus de verzoening bij de Vader voor die arme zondaar hier op aarde.

Al dieper worden zij ingeleid in hun totaal onvermogen, opdat zij met de bedelstaf in de hand aan de voet van het kruis zullen neerzinken, opdat Zijn koninklijke kracht en majesteit en heerlijkheid in hen verheerlijkt worde.

Toen Jezus in de tempel kwam, gingen al de tafelen der wisselaren er aan. Als Jezus afdaalt, gaat alles tegelijk er uit, in Christus' kracht. "Als ik zwak ben, dan ben ik machtig." "Zijn kracht wordt in zwakheid volbracht."

Zij worden al dieper ingeleid hierin, dat Christus ons gegeven is tot wijsheid, tot rechtvaardigheid, tot heiligmaking en tot volkomen verlossing.

Zij worden dieper ingeleid, dat Jezus alles is; dat Jezus het alleen is; *dat Jezus het GEHEEL is*. Weg dan met alles buiten Jezus. Niets meer over hebben dan Jezus alleen.

Dat volk, dat gerechtvaardigd en met God verzoend is, wordt al dieper ingeleid in de diepe, verborgen gedachten Gods van eeuwigheid; in de diepe verborgenheid van Zijn raad, van Zijn eeuwige wil, van Zijn eeuwig soeverein en vrij welbehagen, van Zijn eeuwige liefde en van dat eeuwige zoen- en zoutverbond, wat God in Christus met de uitverkorenen is aangegaan.

Maar zij worden ook al dieper ingeleid in datgene, wat zij hebben geleerd. U zult zeggen: "Wat bedoelt u nu?" Wanneer de ziel gerechtvaardigd mag worden, is dat een grote weldaad. Wanneer de Heere u verwaardigt Christus als Borg te leren kennen en met God bevredigd en verzoend te worden, zult u daar de troost van mogen hebben; dan zult u Gode als uitzinnig zijn en het zal bewaarheid worden:

*Hun blijdschap zal dan onbepaald,
door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt
ten hoogsten toppunt stijgen.*

Dan zou men de gehele wereld wel samen willen roepen. Maar u moet niet denken dat u dan alles ziet, wat eigenlijk in die zaak geschonken is. Want als de Heere dat zou openbaren, was het lichaam niet meer op de aarde, hoor. Maar na deze zult gij het verstaan. Ja, na verloop van dagen, weken, maanden of jaren wordt dat steeds meer opgeklaard, wat toen in die zaken geschonken is.

Zij worden al dieper ingeleid, niet alleen in de verborgenheden van Gods raad, maar ook in hetgeen die dierbare Heere Jezus heeft teweeggebracht.

Hetgeen gevonden wordt in die statelijke rechtvaardigmaking, in de Persoon van Christus, in de verzegeling door de Heilige Geest, mijn hoorders, dat is eigenlijk tot troost hun gehele leven door.

Mag ik het eens verklappen? Ik was drieëntwintig en een half jaar toen God me uit de modder heeft opgehaald, en ik was vierentwintig en een half jaar toen ik die weldaad

leerde kennen. Nu ben ik bijna zeventig. En dan is het altijd nog weer dieper ingeleid worden. Dan blijft er geen spat van ons over. Als een goddeloze alleen wordt men zalig!

Ik zal over mijn laatste punt maar niet meer spreken, over *de vertroosting in de verdrukking*. Want dat doet die Geest ook nog.

Ik zal u niet vragen, of ge God Drieënig hebt mogen omhelzen door het geloof, want dat is in onze dagen een unicum, hoor. Men moet lang zoeken om zulken te vinden. Wat dat aangaat, is het een droeve tijd. Wij leven in een tijd dat ieder bekeerd is. Men zoekt zijn grond in kenmerken en eigenschappen. En als men een dominee heeft, die maar liefelijk preekt over kenmerken en eigenschappen en over het standelijke leven, dan smult men. Zegt mij, als God met Zijn recht komt, kunt ge er dan mee voor God bestaan? Dan valt alles weg. Dan zal alles ontzinken.

Waarom zoekt u toch in de kenmerken en eigenschappen, in de bevinding uw grondslag? Is de grondslag, die Christus Zelf heeft gelegd, die Hij Zelf is, dan niet goed? Wat is er meer: de vrucht of de boom? De vrucht of de Persoon?

Als twee jonge mensen verkeren en altijd ongetrouwd blijven, is dat een wangestalte. Zo is het op het ogenblik met de kerk. Er is geen doorbrekend werk. Is God daar de oorzaak van? De Heere zegt: "Zoekt uw roeping en verkiezing vast te maken, want dat doende, zult gij nimmermeer struikelen."

God is wel vrij, al brengt Hij u er nooit, maar gij zijt niet vrij. Wast dan op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus, "om te komen tot de enigheid des geloofs en der kennis van de Zoon Gods, tot een volkomen man, tot de maat van de grootte der volheid van Christus."

Dan kunt ge met opgerichten hoofde door het leven gaan, een vaste grondslag in Christus hebbend; dan kunt ge de dood in de ogen zien. Dan leeft men, in de oefeningen van de heiligmaking, uit een levende Jezus en wordt het verstaan wat Paulus zegt: "Wij, die leven, worden altijd in de dood overgegeven om Jezus' wil."

Onbekeerde medereizigers, voor u is niet veel troost.

Maar er is er toch nog één, die niet gering is. Christus heeft voldaan. De Vader heeft Zijn heilig Kind Jezus overgegeven tot verzoening van de zonden. Laat nu die Jezus u niet ontgaan. De duivelen hebben de kans niet meer om zalig te worden, maar gij zijt nog in de mogelijkheid. Roept dan tot God. Al kunt ge het zelf niet, Jezus kan het wel. Al wilt ge het zelf niet, Jezus gaf Zich gewillig over om onwilligen zalig te maken. U kunt het zo niet aankleden, dat u er buiten valt. Maar u kunt wel door uw onbekeerlijkheid en verharding de touwen, die u worden toegeworpen, wegwerpen.

Hier is de reddingsboei, ons verklaard in Gods Woord. Klemt u daar aan vast.

Kunt ge die boei niet grijpen? Schreeuwt dan tot de hemel, als een drenkeling in de zee. Of moet u nog langer in de wereld doorgaan, moet u nog langer zich uitleven, misschien als een beest, in de zonde? Moet u zich nog langer dood eten aan die schotel linzenmoes, om straks te sterven en een speelbal te zijn van de duivel?

Mijn hoorders, laat niet los; blijft aan de voeten des Heeren liggen totdat Hij u oproept. Ge hoeft zo bang niet van God te zijn. Ik heb nog nooit een standje van Hem gehad. Als men maar bukken kan.

Toen de verloren Zoon met een eerlijke schuldbelijdenis tot zijn vader kwam, zeggende: "ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden" - waarmee hij wilde zeggen: indien gij mij voor altijd verstoot, zal ik mijn mond niet open doen; het is eeuwig recht - en daarop wilde zeggen: "Maak mij als een huurling", ... gaf zijn vader hem geen gelegenheid, maar

nam hem in zijn armen en kuste hem de mond dicht. Hij wilde van geen huurling horen, nam hem in de armen en kuste hem de mond dicht. Het was Zijn kind. Zo handelt God met Zijn volk!

Mijn hoorders, geloof het vrij: "Wie is slecht? Hij kere zich herwaarts. Tot de verstandeloze zegt zij: Eet van Mijn brood en drinkt van de wijn, die Ik gemengd heb." Al had u dan alle zonden van Adams nakroost saamgebonden, als u maar voor Jezus vallen moogt, wist Zijn bloed alle zonden uit!

Dat verheerlijke God in uw hart om Jezus' wil. Amen.

VERSLAGEN UIT DE SAAMBINDER

AFSCHEID VAN Ds. P. HONKOOP VAN RIJSSSEN

Rijssen deze dag zich zou verbinden aan de gemeente van Yerseke. De bevestiging geschiedde des middags door zijn zoon. Ds. A. F. Honkoop van Goes.

Op Pinkstermaandag, 's morgens om half elf, nam Ds. P. Honkoop afscheid van de Geref. Gemeente (Noorderkerk) te Rijssen, wegens vertrek naar Yerseke. Onder het zingen van Psalm 122: 2 en 3, beklom Ds. Honkoop voor de laatste maal de kansel in het grote kerkgebouw, dat tot de laatste plaats was bezet, terwijl velen nog op het podium een plaats hadden gekregen.

Nadat Ds. Honkoop in het gebed vooral de noden van de grote, herderloze gemeente de Heere had opgedragen, koos hij tot tekst voor deze plechtigheid Joh. 14: 16: "En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid".

Naar aanleiding van deze woorden stond Ds. Honkoop stil bij: *De zending van de Trooster*. Hij bepaalde zijn gehoor achtereenvolgens bij: 1e. De Zoon, Die bidt; 2e. De Vader, Die zendt en 3e. De Geest, Die troost.

In zijn inleidend woord merkte Ds. Honkoop op, dat het Gods recht is om tot de één te zeggen: *Ga, en hij gaat en tot de ander: Kom, en hij komt*. We konden de roeping niet langer tegenstaan en mochten ons met een volkomen hart overgeven aan de gemeente van Yerseke, waar sedert 1933 banden der liefde werden gelegd. We mochten ons geven in de hand des Heeren, om hem te volgen. Veel, zéér veel moeten we hier achterlaten, wat het vleselijke betreft. Maar, hoe smartelijk het ook moge zijn, dit is mijn troost, al zwerven we alleen rond op de wereld: *Mijn Jezus leeft nog en leeft tot in alle eeuwigheid*. Die heeft beloofd bij ons te blijven. Bij die Geest, waarom de Heere Jezus bad, willen we stilstaan om afscheid te nemen.

1e. *De Zoon, Die bidt*. Allereerst stond spreker stil bij de grote betekenis van de geboorte en het leven van de Heere Jezus. Het leek een verlies, toen Hij deze aarde verliet. Maar Jezus troostte hen. Hieruit is te leren, dat het van groot nut was, dat Jezus Zijn kerk verliet met Zijn lichamelijke tegenwoordigheid, dat Hij Zijn bruidskerk geen wezen zal laten, dat Hij Zijn volk en erfdeel nooit begeven en verlaten zal, ook ten opzichte van de kerk als instituut en dat u, gemeente, gegeven zal worden al wat gij de Vader bidt in Zijn Naam. Legt u noden open voor Hem, opdat de heerlijkheid Gods geopenbaard moge worden.

2e. *De Vader, Die zendt*. Hij, Die het recht vertegenwoordigde, was door het zenden van de Geest, volkomen voldaan over het werk van Zijn Zoon. Hadden de discipelen die Geest dan niet? Zeker, maar niet in die mate. Op de Pinksterdag werd de Geest overvloediger en op rijkere wijze uitgestort. De Geest daalde in Zijn Persoon op het Pinksterfeest neder en stortte Zijn gaven uit in de gemeente.

3e. *De Geest, Die troost*. Het woord trooster kan in de grondtekst drie betekenissen hebben.

1e. Advocaat. Hij komt onze zwakheden te hulp en geeft ons toegang tot het binnenste heiligdom. Hij opent onze harten. Hij moge daartoe ook u gegeven worden.

2e. Leraar of onderwijzer. We mogen bidden, dat Hij ook u als zodanig gegeven mag worden, om u te onderwijzen, om u te leren kennen de diepte van uw dood"staat, maar ook de Goddelijke rechtvaardigheid en heiligheid. Verder gaat Hij in het Evangelie ontsluiten de dierbaarheid van Christus, opdat men zich op Zijn

gerechtigheid en offerande zou laten zinken. Wég met onze werken, het is Christus alleen. Die uitgeroepen heeft: Het is volbracht.

3e. Trooster. Niet alleen in droefheid of beproeving, of in diepe wegen, maar ook dan, als God Zijn heilig recht verheerlijken gaat in de vierschaar van onze consciëntie en als we het Goddelijk recht liever krijgen, dan onze eigen behoudenis.

Nadat gezongen was Psalm 85: 4, vervolgde Ds. Honkoop: De Heilige Geest moge u gegeven worden, broeders kerkenraad en afgevaardigden van onze gemeenten en andere kerken, die ons eer aandoet door uw tegenwoordigheid. We bevelen u Gode en den Woorde Zijner genade. Wij betrouwen de gemeente aan u toe en dragen haar aan u over. Dat gij mocht leven bij de grond, want, die de minste is bij zichzelf, is de meeste bij God. Geeft de teugels in handen van Jezus, laat Hij uw Leidsman zijn. In mij verliest ge maar een mensenkind, maar ge houdt God over. Het is niet uw zaak, maar de zaak Gods. Hij geve u ... zijn, maar draagt ons bovenal in het gebed.

Op verzoek van ouderling van der Stouw werd Ds. Honkoop staande toegezongen Psalm 121: 4, waarna Ds. Honkoop de zegen op de gemeente legde.

Meditatie door Ds. A. F. Honkoop.

oktober 1976

De vrijgekochten des Heeren komende tot Sion (1)

En de vrijgekochten des Heeren zullen wederkeren, en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden. Jesaja 35: 10.

De betaalde prijs voor die vrijgekochten.

't Is voorzeker niet alleen op de wederkering uit de Babylonische ballingschap dat bovenstaande tekstwoorden zien. Door sommige verklaarders, o.a. Hellenbroek, wordt het zelfs betwist of we hier wel moeten denken aan de terugkeer uit Babel. Maar wat niet betwist wordt is dit, dat het eeuwig onbevattelijk heil, dat de Heere uit vrije ontferming voor Zijn volk bereid heeft, er in wordt voorgesteld. Het heil van dat volk hetwelk is vrijgekocht door het bloed des Lams.

Het oorspronkelijke woord dat hier door vrijkopen is vertaald, wordt op andere plaatsen vertaald door *lossen* of verlossen, 't Wordt dikwijls gebruikt voor het lossen volgens de wet van Mozes, waarbij mens of beest tegen een zekere prijs werd gelost of vrijgemaakt. Waar het in Gods Woord gebruikt wordt houdt het altijd verband met een prijs die betaald of een rantsoen dat opgewogen wordt. Zo bijv. in Ps. 49: 8: Niemand van hen zal zijn broeder immermeer kunnen verlossen (vrijkopen), hij zal Gode zijn rantsoen niet kunnen geven. Gepaster woord dan vrijkopen of lossen zal moeilijk gevonden kunnen worden om uit te drukken wat de Heere Jezus voor Zijn volk heeft gedaan. Hij heeft hen gekocht en vrijgemaakt.

Wat eigenlijk kopen is weet ieder, nl. dat een bepaald goed, tegen een gewaardeerde prijs, van het bezit van de een op de ander overgaat. En vrijkopen, dat bijzonder op personen betrekking heeft, wil zeggen dat iemand, die onder de macht en eigendom van een ander is geraakt, door het betalen van een zekere prijs, wederom wordt vrijgemaakt.

Als we hierbij nu een ogenblik in aanmerking nemen hoe bij elke koop vijf zaken onontbeerlijk zijn, zal dit een overvloedige stof geven voor dit eerste punt.

Bij een koop hebben we 1e. De waar die gekocht wordt; 2e. Een persoon van wie ze gekocht wordt; 3e. Een ander die ze koopt; 4e. De onderhandeling tussen koper en verkoper en 5e. De prijs die ervoor gegeven wordt.

Nu 1e. De waar (hetwelk hier personen zijn) die vrijgekocht wordt zijn de uitverkorenen Gods. Het is de gemeente die van eeuwigheid ter zaligheid verkoren is, in Adam en die door de zonde van onder Gods eigendom zijn vervallen en onder de macht van een ander zijn gekomen.

2. Vervolgens moeten we het antwoord zoeken op de vraag: *Van wie ze gekocht worden.* Dit is van de Heere, de Jehovah, aangemerkt in Zijn goddelijke rechtvaardigheid en wraak vorderende gerechtigheid. Door de zonde ligt de mens onder Gods rechtvaardig oordeel. Het recht Gods houdt hem gevangen en kan hem niet loslaten zonder volkomen voldoening. God onze Schepper werd door de zonde een gestrenge rechter die Zijn recht tegen ons handhaaft. Naar dat recht moeten we geoordeeld en gestraft worden overeenkomstig de zwaarte van de begane misdaad. Zo is de bezoldiging van onze zonde de dood. Gelijk een misdadiger door zijn

overtreding vervalt onder het strafrecht van zijn rechter, zo verviel de zondaar onder de wraakvorderende rechtvaardigheid Gods. Dit heeft tengevolge, gelijk ook in het burgerlijk leven, dat de rechter ons overgeeft aan de schuldeiser, de gevangenis, de cipier en de scherprechter. O, hoe ellendig is toch onze zondestaat en wat zijn we er toch blind voor. Alleen wederbarende genade doet ons zien hoe de wet onze schuldeiser is welker vloek we onderworpen zijn. Hoe we in de gevangenis verkeren der zonde en onder derzelve heerschappij zijn, ja dat we dienstknechten der zonde zijn en dat om straks eeuwig aan de kerker en de gevangenis van de hel te worden overgegeven. O, alleen hemels licht doet ons zien hoe de trawanten van de duivel onze cipiërs zijn en we aan de duivel zelf als aan onze scherprechter zijn overgegeven.

Nu dit alles samen, de wet, de zonde, de vloek, de duivel en de dood worden in Gods Woord heren genoemd wiens lijfeigene we zijn geworden en van wie we moeten worden vrij gekocht. Vreemde heren die we onderworpen zijn. We moeten dit niet zo verstaan alsof het rantsoen der zonde, de prijs die de Heere Jezus betaalde, aan deze heren rechtstreeks is voldaan. Nee, zie het zo dat gelijk als een misdadiger, die door de rechter wordt vrijverklaard, ook ontslagen wordt van gevangenis, bewaker en beul, zo is het eigenlijk God die bevredigd in Christus Zijn kerk ontslaat van de eis der rechtvaardigheid en dus is God de partij die de geestelijke waar verkoopt.

3. De volgende vraag was: *Wie de koper is.*

Dit is de Zone Gods als Hoofd en Middelaar Zijner gemeente. Als de Borg der uitverkorenen. Die de gemeente der uitverkorenen tot de Zijne maakte. Thans nog de onderhandeling, en dit is de eeuwige Vrederaad Gods waarin gehandeld werd over de borgtocht der uitverkorenen. De Vader, Die het recht Gods handhaafde, stelde daar de eis en voorwaarde waarop de zondaar zou worden vrijgelaten. En de Zoon als Middelaar verbond Zich om die prijs te betalen. O, die eis hield niet minder in dan dat de Zoon in de menselijke natuur tot de dood Zich moest vernederen en de straf der zonde dragen. Dat Hij Gods geschonden deugden zou verheerlijken en de wet van haar vloek zou ontwapenen. En dit alles nam de Heere Jezus vrijwillig op Zich en heeft Hij in de tijd volbracht.

4. En zo zijn we tevens gekomen tot de laatste vraag, nl. *wat de prijs is die betaald werd.* O, welk een prijs is voor Gods kinderen toch opgewogen. Paulus zegt in 1 Cor. 6: 20: *Want gij zijt duur gekocht.* En Petrus getuigt in 1 Petrus 1: 18 en 19 *dat zij verlost zijn niet door zilver of goud, maar door het dierbaar bloed van Christus als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.* Een rantsoen moest worden opgewogen dat een oneindige waardij had. Daarom, engel noch mens kon die prijs betalen. Bloed van stieren en bokken kon de zonde niet wegnemen, maar alleen de Heere Jezus kon, door lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid, die prijs betalen.

O, wat zijn we er van nature toch blind voor wat tot zaligheid geëist wordt. Wat staan we er weinig bij stil wat betaald moest worden om ooit vrij te zijn.

Ja, wat leeft Gods volk er weinig bij welk een prijs voor hen voldaan is. Wat is er in 't leven van Gods kinderen toch dikwijls weinig kennis van die ontzagelijke prijs die van Jezus geëist werd en door Hem gegeven werd. O, alleen de ontdekking door Gods Geest doet ons de banden en boeien recht kennen, de heren die ons gevangen houden en doet ons roepen:

Ai, hoor naar hen die in gevang'nis kwijnen.

Laat hun gekerm voor uw gezicht verschijnen.

Bevrijd hen die gedreigd met doodsgereven

Op Uwe hulp met smekend ogen staren.

De zekere terugkeer van die vrijgekochten (2)

En de vrijgekochten des Heeren zullen wederkeren, en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden. Jesaja 35: 10.

De vorige maal schreven we iets over de betaalde prijs voor de vrijgekochten des Heeren.

We hebben toen gezien dat de uitverkorenen Gods gekocht zijn met het dierbaar bloed des Lams en zo het eigendom van de Zaligmaker zijn geworden. Thans willen we erbij stilstaan wat het betekent als onze tekst zegt, *dat zij zullen wederkeren, en tot Sion komen met gejuich.*

Door het woord wederkeren wordt in deze tekst bedoeld op de waarachtige bekering zo God die door Zijn Geest werkt in het leven van Zijn uitverkorenen. Immers, de gemeente die de Heere Jezus door Zijn bloed verkregen heeft en waarop Hij het eigendomsrecht heeft, zal Hij ook bijeenvergaderen. Hij is niet alleen een Zaligmaker die de zaligheid verworven heeft maar Hij past die verworven zaligheid ook toe aan het hart van de door Hem gekochten. Hoe groot het op zichzelf ook is dat de Heere Jezus Zijn gemeente heeft vrijgekocht, maar ter zaligheid is ons persoonlijk onmisbaar metterdaad door Hem te worden opgeëist uit de hand van satan en die over ons heersen en door het waar geloof met Christus verenigd te worden. We kunnen het ook heel eenvoudig zeggen, namelijk zo: we moeten bekeerd worden. En hier wordt daarvan gesproken als van een wederkeren.

Door de zonde en onze breuk in het paradijs zijn we van God afgekeerd. Vóór onze val leefden we in Gods nabijheid en gemeenschap en hierin was een zielverzadigende blijdschap.

Maar wij allen in Adam hebben God verlaten en ons daarmee allerhande ellende, moeite, verdriet, ja, de dood onderworpen.

Evenwel, een zondaar die door God bekeerd wordt keert tot God weer. Met de verloren zoon, die tot zichzelf gekomen zijnde uitriep: *Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan*, die dus terugkeerde; zal de geestelijk ontwaakte zondaar een weg gaan zoeken om tot God weer te keren. Neen, dit is geen bekering in eigen kracht of door eigen middelen, maar is die bekering die onafscheidelijk verbonden is aan de koning met Christus' bloed en daaruit voortvloeit en die door God gewerkt wordt.

Wederkeren tot God willen en kunnen we van onszelf nooit en nimmer. Van nature begeren we niet anders dan het heilloze pad dat we bewandelen ten einde toe te betreden. Maar dit nu juist wordt die vrijgekochten onmogelijk gemaakt. God zet hen stil op hun weg, doet hen tot zichzelf inkeren, waarvan de vrucht zal zijn een wederkeren.

En van die vrijgekochten zal er ook niet één kunnen achterblijven. Zij zullen wederkeren, omdat Gods volk krachtadig en onwederstandelijk is. De Heere Zelf trekt hen met Zijn liefdekoorden. Het is dan ook zo terecht wat Hellenbroek antwoordt op de vraag: Dwingt God dan een mens? *Neen, Hij maakt hem gewillig.*

Door de uitstorting van Zijn liefde in het hart wordt de tegenstand overwonnen en Gods heerschappij voerende genade doet ons naar God zoeken en vragen. Zo is de bekering een wederkering tot God. De eerste stap die een levendgemaakte zondaar doet, is zich om te keren en tot de Bron des heils weder te keren.

Met verlaten van alles zullen ze zich toekeren tot God, tot Zijn gemeenschap en tot Zijn volk. Hier wijst ook de tekst op als er staat dat zij tot Sion zullen komen. Wij

moeten hier niet door verstaan de berg Sion binnen Jeruzalem, maar het geestelijk Sion waar God woont en Zijn heerlijkheid openbaart. Dat Sion waarvan we zo'n duidelijke beschrijving vinden in Psalm 87 en waarvan gezegd zal worden: *Deze en die is aldaar geboren en de Allerhoogste Zelf zal hen bevestigen.*

Sion, in de geestelijke betekenis, is de stad des levenden Gods, is de gemeente der heiligen waar Koning Jezus Zich verheerlijkt en in Zijn gemeenschap en genade doet delen.

Daarom zijn die vrijgekochten des Heeren zo bevoorrecht, ze zijn dat volk waarvan Mozes uitriep: *Gij zijt een volk verlost door de Heere; wie is u gelijk?*

Toch kan het levendgemaakte volk Gods zo bestreden worden of ze wel in waarheid behoren bij dat gelukzalige volk. Daarom willen we over het komen tot Sion nog iets meer schrijven en kan ieder zich er dan aan toetsen.

Tot Sion komen wil niet alleen zeggen de wereld en al haar begeerlijkheden te verloothen en volkomen met alles te breken, maar het wil ook zeggen om in dat alles de dood en de ledigheid te gaan zien. En daartegenover gaan we iets zien van Sions heerlijkheid. Ons hart wordt er heengetrokken, omdat iets ontsloten wordt van de onuitsprekelijke voorrechten en zegeningen die in Sion te verkrijgen zijn. Ja, wat ons boven alles tot Sion trekt is dat God er woont. Om die God zal het de arme en ontdekte zondaar toch te doen zijn. Zijn ziel bezwijkt van sterk verlangen en zijn hart roept uit tot God die leeft.

O, hij heeft nog maar één begeerte, n.l. om God tot zijn deel te hebben, die God die in Sion woont. Maar om voor die God te kunnen bestaan en in Zijn gemeenschap te kunnen delen is ons een borg voor onze schuld nodig en een lossers voor onze ziel. Immers in Sion verschijnt God blinkende.

Blinkende in heiligheid en gerechtigheid. O, wat is ons Jezus' gerechtigheid en heiligheid dan toch onmisbaar om in Sion voor God te verschijnen. Tot Sion te komen wil dan ook zeggen om door een levend en werkzaam geloof Hem te benodigen waarvan we lezen in Jes. 45: 24. *Gewisselijk, in de Heere zijn gerechtigheden en sterkte; tot Hem zal men komen.*

Als arme, verloren, ellendige zondaren, die met de verloren zoon er alles hebben doorgebracht zal Gods volk tot Sion gaan. Nee, hier strijdt niet tegen dat er staat dat ze zullen komen met gejuich waar we later op terug hopen te komen, want de oorzaak van hun blijdschap en roem heeft Gods volk voorwaar niet in zichzelf. Dan is er geen andere oorzaak als tot die droefenis en zuchting, waarvan eveneens in de tekst gesproken wordt. En toch onder dat alles zullen ze voorttrekken, ze kunnen niet terug omdat God ze vasthoudt en omdat bij ogenblikken toch weer gezien mag worden van Sions heerlijkheid dat steeds weer de keuze vernieuwd mag worden en voorwaarts gegaan. Zo wordt het waar wat we lezen in Jesaja 2: 3. *En vele volken zullen heengaan en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot de berg des Heeren, tot het huis van de God Jacobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen, en dat wij wandelen in Zijn paden; want uit Sion zal de wet uitgaan, en des Heeren woord uit Jeruzalem.*

O, al dreigt dat volk soms neer te zinken, al is het dikwijls waar: *Duizend zorgen, duizend doden kwellen mijn angstvallig hart*, maar God laat ze niet omkomen. Zij zullen komen, niet in eigen kracht, maar in de kracht van Hem, Die ze kocht met Zijn bloed, Die ze staande houdt en niet overgeeft. En zo zal het waar worden dat ze vrolijkheid en blijdschap verkrijgen. Maar daarover de volgende keer.

**VERSLAG van de afscheidsdienst van ds. A. F. Honkoop van Zwijndrecht
op 21 november 1990.**

In de avonddienst van de dankdag 1990 heeft ds. A.F. Honkoop afscheid genomen van de gemeente Zwijndrecht in verband met het aannemen van het beroep van Wageningen.

Na het votum en het zingen van Psalm 74: 15 en 16, werd gelezen de paragrafen 3 en 4 van het Ie hoofdstuk van de Vijf Art. tegen de Remonstranten en Markus 4: 1-20. Na het gebed werd gezongen Psalm 145: 4, 5 en 6.

In de voorafsprak zei ds. Honkoop niet gedacht te hebben Zwijndrecht te zullen moeten verlaten. Echter, de mens overdenkt zijn weg, maar God bestiert zijn gang. Ds. bepaalde zijn talrijk gehoor bij Markus 4: 14, "de zaaier is, die het Woord zaait" en overdacht werd:

1e de akker van de zaaier 2e het werk van de zaaier 3e de blijdschap van de zaaier

De zaaier is het beeld van Gods dienstknechten. De taak is het Woord te zaaien op die akker waar de Heere bestelt. De wasdom moet aan Hem worden overgelaten, want daaraan kan geen dienstknecht iets doen.

Hun taak houdt op bij het strooien van het zaad. Wel moet er veel gebed zijn of de Heere het zaad zegenen wil, want de Heere heeft beloofd dat Zijn Woord niet ledig zal wederkeren.

Vervolgens werd stilgestaan bij de plaatsen waar het zaad valt. Bij de weg: dat zijn de hoorders die jaar in, jaar uit onder de prediking verkeren, maar daaronder geheel onbewogen blijven.

Op steenachtige plaatsen: de hoorders die ogenschijnlijk diepe indrukken hebben, maar alras weer terugkeren naar hun vorig leven, zonder God. Wat is voorzichtigheid toch geboden! Kennis van zonde en schuld is zo noodzakelijk en die ware kennis gaat gepaard met worstelingen aan de troon der genade.

De derde soort hoorders worden vergeleken bij het zaad dat valt onder de doornen. Het zijn de mensen die geheel in beslag worden genomen door de wereldzin en de zorgvuldigheden des levens.

De blijdschap van de zaaier is als hij vruchten mag zien voor de hemelse Landman. Dat zijn de vruchten van het zaad dat valt in de weltoebereide aarde. Het Woord van God dat aangenomen wordt als het zaad van de wedergeboorte, zal juichen tot Gods eer. De vruchten zijn dan geloof, bekering, schuldbesef en ootmoed als de zonden in oprechtheid voor Gods Aangezicht worden beleden. Deze vruchten vormen de blijdschap van de zaaier. En dan mocht er in Zwijndrecht ook wel eens blijdschap zijn, als de werkingen van Gods Geest mochten gevonden worden.

Wij hebben u niets anders gewezen dan de weg van Golgótha, aldus ds. Honkoop. Steeds u voorgehouden dat u als verlorenen aan Jezus' voeten moet terecht komen om alzo deel te krijgen aan het borgwerk van Christus.

Gemeente, het zaad is gedurende 6,5 jaar gestrooid, heeft het vruchten gedragen? Onderzoekt u nauw!

Na het zingen van Psalm 135: 3 wordt de gemeente dankgezegd: ge hebt veel verdragen, want er waren veel tekorten en veel schuld in onze bediening. Gods Woord zegt: *en ander is het die zaait, een ander is het die maait*. Mijn wens is dat de Heere de ledige kansel weer vervulle. Bewaar de vrede!

Kerkenraad, wij hebben in liefde mogen verkeren, er is geen wanklank gehoord. Klem u vast aan Gods Woord, aan de geschriften der vaderen en aan de kerkorde.

Ook de catechisanten, koster, organisten en verenigingen wordt het goede toegewenst.

De aanwezige predikanten, studenten, afgevaardigden en belangstellenden: hartelijk dank voor uw aanwezigheid.

Hierna voert ds. M. Golverdingen namens de Part. Synode Zuid-West en de classes Ridderkerk en Dordrecht het woord.

Hartelijk dank voor al uw arbeid en de getrouwe bediening in dit gewest. De Heere gedenke u met uw vrouw in de gang naar Wageningen.

Tenslotte spreekt ouderling J. M. Prins namens de kerkenraad en gemeente nog een kort woord.

Dominee, wij willen u, na de Heere hartelijk dankzeggen voor de getrouwe arbeid in de gemeente. Wij zijn door u eerlijk behandeld: zegen en vloek zijn door u gepredikt. U hebt ons niet gebouwd op bedrieglijke gronden maar steeds weer aangedrongen het heil voor onze zielen buiten onszelf te zoeken. De Heere schenke u en uw vrouw bij het klimmen der jaren Zijn nabijheid en stelle u ook in Wageningen, tot een rijke zegen. Op verzoek van ouderling Prins wordt ds. Honkoop door de gemeente toegezongen Psalm 121: 3 en 5.

Tenslotte bedankt ds. Honkoop de beide sprekers voor de goede woorden.

Na het dankgebed en het laten zingen van het 4e vers van de Avondzang legt ds. Honkoop voor de laatste maal als eigen herder en leraar de zegen op de gemeente.

Saambinder 9 oktober 2003, ds. v. A.

Ds. A. F. Honkoop herdenkt 50-jarig ambtsjubileum

"Ik kon en mocht en wilde niet anders preken "

Ze zeggen dat ik een Christusprediker was. Dat bedoelen ze goed, je zou het zelfs als een compliment kunnen zien. Maar, vervolgt ds. A.F. Honkoop, ik kan nooit zeggen: ik heb het goed gedaan. Er was geen enkele verdienste in. Bovendien: ik kon en mocht en wilde niet anders preken. Een preek zonder Christus is als een lege dop.

Het zal dinsdag 14 oktober Deo volente vijftig jaar geleden zijn dat ds. Honkoop in Goes in het ambt van herder en leraar werd bevestigd. En dat nog wel op zijn verjaardag. "Het was de mooiste verjaardag tot nu toe." Werk lag er genoeg te wachten voor de jonge predikant. Toen hij een plaats kreeg in de classis Goes, stond er op de zestien gemeenten slechts één predikant: ds. Dieleman van Yerseke. De predikanten nood was groot in die dagen. In de jaren die volgden, kwamen er meer predikanten naar de classis. Onder meer ds. Honkoops vader, ds. P. Honkoop, die in 1956 naar Yerseke overkwam.

Stumperig

Bijna vijftig jaar heeft ds. Honkoop het Woord mogen uitdragen: twee jaar als student en 47 jaar als predikant. Tot hij ruim drie jaar geleden in Wageningen last kreeg van zijn evenwicht. "Tijdens de eerste ontmoeting vroeg de neuroloog: Hoe lang hebt u gepreekt? 47 jaar, antwoordde ik.

Het eerste wat ik wil zeggen, zo reageerde hij, is dat u dankbaar mag zijn dat u zo lang hebt mogen preken.

Het tweede wat ik u moet zeggen: u bent versleten. U hebt geen weerstand meer."

De mededeling van de neuroloog gaf droefheid. "Ik zou die ene Naam niet meer kunnen uitdragen. Dat drukte me terneer. In die tijd is de Heere overgekomen. Hij liet me zien wat er voor me weggelegd is. Er komt een tijd dat ik nooit meer hoef te zondigen, dat ik Hem volmaakt mag grootmaken. Hier op aarde zijn de beste preken maar stumperig, maar de volmaaktheid wacht."

"Nee", vervolgt de emeritus predikant, "het is echt niet zo dat de preekstoel me niets meer zegt. De Heere heeft wel een stuk verdriet van me weggenomen. Maar als er iets in het hart mag leven van de rijkdom, de liefde, de genade en de barmhartigheid van de Heere Jezus, dan vind ik het jammer dat ik niet op de preekstoel sta. Te klagen heb ik niet. En soms mag ik er met anderen over praten. Dan wordt het wel eens warm van binnen."

Ontdekkend

Hoe er gepreekt moet worden? Die vraag hoeft niet lang op antwoord te wachten. "Ontdekkend. De verloren staat van de mens, door zijn diepe val, moet naar voren gebracht worden. Wij hebben door de zonde een kloof geslagen tussen God en onze ziel. Tegenover de diepte van de val gaat juist de rijkdom van Christus schitteren. Zonder doorleving van onze verlorenheid heeft Christus geen waarde. Een diamant is mooi, maar tegen de achtergrond van zwart fluweel gaat hij nog meer schitteren. Zo gaat tegen de achtergrond van Gods eisend recht en de verlorenheid van ons bestaan Christus schitteren in Zijn glorie en heerlijkheid."

Het stuk van de ellende behoort dus een plaats te hebben in de preek, maar, waarschuwt ds. Honkoop, laten we wel het evenwicht bewaren. Een prediker moet niet in het stuk van de ellende blijven hangen, waarbij hij nauwelijks tijd overhoudt voor de prediking van Christus. Als ik dat hoor, ben ik bedroefd. In feite, zo is de ervaring van Honkoop altijd geweest, gaat de prediking over het scherp van het mes. "Je valt gemakkelijk naar de wettische kant, waardoor je blijft hangen in de verlorenheid van de mens. Aan de andere kant wordt er veel over Christus gepreekt zonder dat er plaats voor Hem is. Je hoort in onze tijd nogal eens over Jezus roemen. De mensen worden aangespoord Hem aan te nemen. Maar daarmee ben je nog geen Christusprediker. Jezus zei Zelf: *Die gezond zijn hebben de medicijnmeester niet van node*. Duidelijker kan ik het niet zeggen. Er is veel prediking over Jezus die niet tot zijn recht komt, omdat de doorleving van de verlorenheid wordt gemist."

Vaders preken

De vaste overtuiging dat Adam en Christus in elke preek een plaats behoren te hebben, hangt nauw samen met het klimaat waarin de jonge Honkoop opgroeide. "Ik had het voorrecht dat ik niet vroomchtig ben opgevoed. Als ik de kant van de vroomheid op wilde, kreeg ik een duw naar de andere kant. Daar hebben vaders preken behoorlijk aan bijgedragen."

Er is echter een zaak die nog dieper gaat. "Ik heb zelf moeten inleven dat alles buiten Christus tekort is als grond voor het behoud. Het besef voor een heilig en rechtvaardig God gedagvaard te worden en dan te moeten doorleven dat er helemaal niets overblijft, ja dat alles tekort is buiten de gerechtigheid van Christus, zorgt ervoor dat ik niets anders kon en had en wilde preken dan de noodzaak in Christus geborgen te zijn."

Tegelijkertijd bekent de emeritus predikant dat hij in de bijna vijftig jaar "veel te weinig" heeft kunnen zeggen van de waardij van Christus. "Ik heb te weinig kunnen zeggen hoe goed God is voor een doodschuldige, hoe rijk Christus is voor een arme, verloren zondaar. Daar kun je nooit genoeg van zeggen. Daarover raak je in honderd

jaar nooit uitgesproken. En in driehonderd jaar nog niet."

Wie de Schrift nauwgezet onderzoekt, is de ervaring van de predikant uit Kloetinge, zal telkens nieuwe facetten van het werk van Christus ontdekken. Er zijn weinig teksten waaruitje niet over Christus kunt preken. In de brieven van Paulus ben je snel bij het hart van de zaak. En ook het Hoge priesterlijk gebed is zeer mooi. Maar daar heb ik haast nooit uit durven preken. Daar ligt zo'n diepte in. Als je niet door een stof heen ziet, kun je wel proberen een preek te maken, maar dan komt de tekst niet tot zijn recht."

Geoefend volk

Als ds. Honkoop terugblijkt op de 50 jaar die achter liggen, vallen hem verschillende zaken op. "Toen ik als student door de gemeenten ging, ontmoette je op verschillende plaatsen geoefend volk van God. Het waren meest eenvoudige mensen; soms konden ze nauwelijks hun naam schrijven."

Namen komen in de herinnering: Keetje Moens uit Aagtekerke, Jane Welleman uit Nieuwdorp. "Dat waren mensen die zo keurig konden vertellen wat God aan hun ziel had gedaan. Ik denk ook aan de broers Goof en Han Schalk uit Aalst. Echte Godgeleerden waren dat."

Er kan opzien zijn tegen dat geoefende volk van God. Toch hoefde daar echt niet bang voor te zijn, zegt ds. Honkoop. "Ze proberen je te helpen, te steunen en voor je te bidden. Voor de oppervlakkige godsdienst hoefde ook niet bang te zijn. Als Gods Woord beslag legt, zullen zij moeten zwijgen. En bovendien: God laat Zijn knechten niet vallen. We moeten maar het meest bang zijn voor onszelf, voor ons eigen verdorven, hoogmoedige bestaan."

Ook aan de predikanten van toen bewaart ds. Honkoop goede herinneringen. Wat het meest opviel aan hun preken? "Ze spraken uit de innerlijke zielsbeleving. En God gaf getuigenis aan hun woorden. Dat legde beslag. Ik herinner me een bidstond voor een Particuliere Synode die ds. Bel moest leiden. Hij was een eenvoudige man, maar beslist niet dom. Ds. Bel preekte over het brandende braambos. Daar kwam God in mee. Ik zie nog mijn vader zitten in de kerk: de tranen dropen van zijn gezicht."

Napraters

We maken de stap naar deze tijd. Welke gevaren ziet ds. Honkoop voor de gemeenten? Mensen die het allemaal zo goed weten, antwoordt hij resoluut. "Mensen die anderen napraten. Het is net als met de surrogaatkoffie uit de oorlog. Na verloop van tijd weten de mensen niet beter. Vooral niet degenen die het echte niet kennen. Ik ben bezig geweest met een meditatie over de apen en pauwen die uit Tarsis tot de koning Salomo werden gebracht. Daar zijn nog zoveel van zulke napraters en pronkers over dat ik er maar mee ben gestopt."

Het bezet ds. Honkoop bij tijden dat er zich een godsdienst aandient, die de woorden zonde en schuld wel noemt, die wel praat over Jezus, maar die de beleving mist. "Het is levensgevaarlijk wat zich binnen onze gemeenten opwerpt. Laten we nooit vergeten dat de duivel ook zijn instrumenten heeft. Ik geloof dat hij ook vrome mensen in dienst heeft. Maar ook zij moeten sterven. En dan helpt het niets wat we allemaal gesproken of geschreven hebben."

De 81-jarige predikant is even stil. "Is dit het ergste? Als ik nu aan de andere kant begin? Als ik meer de Heere zou bedoelen, als ik meer op mijn plaats zou zijn, als er meer van mij zou uitgaan, zag het er dan niet anders uit in de gemeenten?"

Van harte hoopt ds. Honkoop dat de gemeenten in het spoor blijven gaan dat **ds. G. H.**

Kersten heeft bewandeld. "In het jaar voordat ik op de Theologische School kwam, was ds. Kersten overleden. Toch is hij mijn leermeester geweest. Ik heb alle geschreven preken en aantekeningen van de lessen van ds. Kersten verzameld en bestudeerd. En nog vraag ik: kun je me één punt in de geloofsleer aanwijzen waarin ds. Kersten eenzijdig was of over het randje ging? Hij had niet alleen veel kennis, maar ook de innerlijke doorleving van de zaken en de omgang met Gods volk."

Geen half werk

Het is bijna tien jaar geleden dat ds. **P. Honkoop**, een jongere broer van ds. A.F. Honkoop overleed. Het sterven van "Pup", zoals ds. P. Honkoop binnen het gezin heette, was een aangrijpende slag in de familie. "We hadden al die jaren heel nauw met elkaar meegeleefd. Buiten de zondag om was er geen dag dat we elkaar niet opbelden. Ik heb wel eens gezegd: Als ik Pup niet meer heb, weet ik het niet meer. Maar dat was niet goed van me."

In het In memoriam in het Kerkelijk Jaarboek schreef ds. A. F. Honkoop over het ziek- en sterfbed van zijn broer: "Veel heb ik hem bezocht en dikwijls was ik jaloers op hem, omdat hij zo dicht bij de Heere mocht leven en zoveel van Gods gunst mocht ervaren." We denken nog altijd veel aan hem, maar niet met de wens: was hij er nog maar. De Heere doet geen half werk. Hij heeft die zaak van me afgenomen. We staren hem wel eens na. Pup mocht vroeg naar huis en ik moet nog een eind mee. Dan blijft de vraag over of ik met de wil des Heeren verenigd mag zijn."

Redactie, ds. v. A.

Saambinder 23 januari 2008, door Ds. J. J. van Eckeveld

Ds. A. F. Honkoop (1921-2008)

Ds. Adriaan Frans Honkoop is niet meer. Na een ernstige ziekte is hij maandagmiddag op Gods tijd overgegaan van de strijdende Kerk naar de triomferende Kerk.

Vele jaren mocht ds. Honkoop dienen in de kring van de Gereformeerde Gemeenten. In het kerkelijk veelbewogen jaar 1953 werd hij te Goes bevestigd tot predikant. Hij had binnen de gemeenten een belangrijke, samenbindende en gewaardeerde plaats. Ds. Honkoop diende vijf gemeenten. Van verschillende deputaatschappen maakte hij deel uit. Maar liefst 39 jaar was hij voorzitter van het curatorium van de Theologische School. Als zodanig was hij betrokken bij de opleiding van veruit de meeste dienstdoende predikanten binnen de Gereformeerde Gemeenten. Tot zeven keer toe was hij preses van de generale synode.

Veel arbeid heeft hij mogen verrichten in het midden van de gemeenten. Hij kon gebukt gaan onder de zorgen in het kerkelijke leven, onder het gemis bij velen aan geestelijk leven en geloofsoefeningen. Ondanks zijn ziekte voelde hij zich tot het laatst toe betrokken bij wat er in de gemeenten omging. Hij was een man met gezag. Er werd naar hem geluisterd. Soms kon hij de dingen scherp en onomwonden zeggen. Maar altijd zocht hij het belang van Gods kerk.

Ik herinner me dat we als studenten in de jaren zeventig hoog tegen hem opzagen. Wat waren we onder de indruk als hij ons toesprak en ons wees op het belang van de prediking. Ik hoor hem nog zeggen: "Als je Jezus niet gepreekt hebt, dan heb je helemaal niet gepreekt. Neem Jezus weg en je neemt alles weg."

Dat laatste typeerde hem. Hij was allereerst en vooral dienaar van Christus. Het was zijn hoogste vreugde die Zaligmaker aan te wijzen en aan te prijzen in het midden van de gemeenten. Scherp kon hij alles afsnijden wat Jezus niet was. Hij moest niets hebben van een eigengemaakte vroomheid en gemoedelijkheid waarmee men zich op de been houdt buiten Christus om.

Toen hij in de gemeente van Wageningen zijn veertigjarig ambtsjubileum herdacht, wees hij erop dat hij nooit een wettische dominee had willen zijn. Hij preekte wel de wet, maar opdat deze een tuchtmeester zou zijn tot Christus. Alles wat de heerlijkheid van Christus verduisterde, stelde hij aan de kaak. Toen hij als een verlorene in Gods heilig gericht niet bestaan kon en onderging met al het zijne, was Christus immers zijn leven geworden. Het leven was hem Christus geworden. En zijn prediking was Christus. Hij predikte Christus vanuit het welbehagen van de Vader en in de toepassing van de Heilige Geest. Wat kon en mocht hij zo die ene Naam tot zaligheid hartelijk aanprijzen vanaf de preekstoel.

Het is me vaak opgevallen dat hij het liefst de Persoonsnaam van de Zaligmaker gebruikte, de Naam Jezus. Juist die Naam was hem zo lief geworden, omdat daarmee de Persoon van die dierbare Zaligmaker wordt aangeduid. Het was te merken dat hij in het noemen van die Naam al de wederliefde van zijn hart legde, omdat die Persoon hem zo lief was geworden.

Ds. Honkoop is nu de strijd te boven. Zijn aardse taak is afgelopen. Hij was en bleef in zichzelf zondaar, en dat wist hij heel goed. Maar nu is hij verlost van zichzelf. Nu mag hij zijn Koning in volmaaktheid aanschouwen en zich voor eeuwig zalig verwonderen in de Drie-enige, Die de God van volkomen zaligheid is.

Wat hij in 1981 in de rouwdienst van zijn vriend en broeder ds. A. Vergunst zei, is nu ook voor hem waar geworden: "Want wat is nu zijn deel geworden? Ingegaan in de vreugde zijns Heeren, eeuwig voor de troon van God, altoos die Koning groot te maken, Wiens heerlijkheid hij zo menigmaal heeft uitgedragen."

Meditaties van ds. P. Honkoop jr

24 november 1994

De Leeuw uit Juda's stam

De scepter zal van Juda niet wijken, noch de Wetgever van tussen Zijn voeten, totdat Silo komt en Dezelve zullen de volken gehoorzaam zijn". Genesis 49: 10.

Met deze tekst bij het sterfbed van Jakob. Eenmaal had hij tot Farao gezegd: "Weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens geweest". Nu, 147 jaar oud zijnde, is het zover, dat het einde nadert. Maar hij mag nog een sprekend getuigenis geven van de ster uit Jakob, die zal opgaan. Nadat hij eerst de zonen van Jozef gezegend heeft, gaat hij nu over tot het zegenen van zijn eigen zonen.

Rustig, evenwichtig geeft hij een rijk profetisch getuigenis naar de inspraken van de Heilige Geest. Eerst Ruben als de eerstgeborene. Maar hoewel hij als eerstgeborene de bijzondere zegen zou kunnen verwachten, toch zal hij de voortreffelijkste niet zijn, want hij heeft zijns vaders bed beklommen; en opmerkelijk is het hoe dat beschreven staat. We mogen daaruit afleiden, dat Jakob toen zijn andere zonen aankeek: Hij (derde persoon, enkelvoud) heeft mijn bed beklommen. Ontroering moet de oude stervende bezet hebben.

Ook Simeon en Levi zullen de voortreffelijksten niet zijn, die zich in de geschiedenis van Sichem vergrepen hebben.

En dan volgt Juda. Dan lijkt het, alsof Jakob als een gouddelver de goudader ziet en duidelijk de grond van zijn hoop en verwachting ziet: "Juda! Gij zijt het, u zullen de broeders loven". "Juda is een leeuwenwelp", zo horen we de oude weergeven. Het is een jonge leeuw en nog niet tot volle kracht gekomen, maar het geloof ziet in hem alle eigenschappen reeds aanwezig. Koningen zullen uit hem voortkomen en alle koningen zullen zich voor deze Koning nederbuigen, zoals de dieren des wouds dat doen voor de koning des wouds. Uit de stam van Juda zullen helden voortkomen, die de vijanden zullen bestrijden en verslaan.

Het geldt dan in het bijzonder David, maar rijker nog is het perspectief, betreffende de meerdere David: "en Dezelve zullen de volken gehoorzaam zijn". "De scepter zal van Juda niet wijken". De scepter is het teken van heerschappij en rechterlijke macht. De scepter is een staf, die de koning in zijn waardigheid als vorst in zijn hand houdt of als hij op de troon zit tot steun tussen zijn voeten plaatst.

Hiermede wordt dus te kennen gegeven, dat op die wijze Juda's heerlijkheid voortduren zal, totdat Silo komen zal. En de geestelijke heerschappij van Silo zal zodanig zijn, dat de volkeren Hem gehoorzaam zullen zijn. Jakob mag hier ver in de toekomst zien. Het is immers de goudader, die in de belofte van Abraham reeds was aangekondigd en die Jakob nu in Juda tot geloofswerkelijkheid reeds in vervulling zag gaan.

Het is alsof hij de heidenen reeds hoort vragen naar de wortel van Isaï. Hij zag dus eigenlijk reeds de muur des afscheidsels vallen. Wie en wanneer is die Silo dan beloofd? Ga maar eens terug. Het is het eerst in de belofte van het vrouwenzaad aan Adam en Eva bekend gemaakt na het verlies van het paradijs door eigen schuld van het eerste mensenpaar. Abraham is het enige malen beloofd. Maar ook aan Izak en later wordt Jakob bij de vlucht voor zijn broer Ezau, door zijn vader Izak de zegen van zijn grootvader Abraham meegegeven. Het ging altijd om dezelfde boodschap, de heilsbelofte, waarop de vaderen hebben gehoopt en verwachting kregen ten aanzien van hun zaligheid. Het ging altijd om hetzelfde. Maar daarin deelden niet Ismaël, ook

niet Ezau, al zouden zij ook gezegend worden, maar het ging om het belangrijkste, waarin zij niet zouden delen. Maar ook de andere zonen van Jakob zullen die heilsbelofte niet voortdragen, maar Juda alleen.

Maar voor wie heeft het nu betekenis en aan wie wordt het nu beloofd? Jesaja heeft het op zijn wijze mogen weergeven: "Het volk, dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een Licht schijnen". Het betekent, zoals de openbaring ons steeds voorhoudt, dat het niet een ieder geldt. Wij zijn immers van nature allen duisternis. Maar dan blijkt, dat het weer gaat om de Kerk van het Nieuwe Testament. Het zijn degenen, die geroepen worden om het heil te mogen zien. Dat heil zal geopenbaard worden en die heerlijkheid zal gezien worden, maar alleen door het oog des geloofs. Het gaat om die Kerk, die uit de duisternis zal geleid worden.

Zijn wij eigenlijk tot verwachters gemaakt? We zullen immers eerst tot verwachter gemaakt moeten worden. Dan pas gaan we er naar uitzien. Onze ogen moeten erop gericht worden. Van nature kan die Silo voor ons geen betekenis hebben. Wederbaring door Gods Geest is nodig om ontdekt te worden aan eigen duisternis, zonde, goddeloosheid en schandelijke afval van God in onze diepe bondsbreuk, willen we begerig zijn naar het heil in Silo.

Het woord *Silo* heeft eigenlijk een drievoudige betekenis: 1. Rustaanbrenger, 2. Schenker van vrede, maar 3. ook Overvloed.

En dat tekent het rijk herstel uit de duisternis, waarin die kerk zich bevindt. Het betekent ook een bijzondere troost voor diegenen, die zich als bedrukten leren kennen. Het is een bijzondere bemoediging voor schuldigen en ontdekten. Voor wie heeft immers een rustaanbrenger betekenis? En dan gaat het niet over de onrust, die we allemaal van nature kennen. Want een mens, uit een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust. Maar dan gaat het over degenen, die de rust is opgezegd en voor God niet kunnen bestaan. Die gaan zien die kloof tussen God en hun ziel en die kloof is niet te overbruggen van onze kant. Zelfs wettische betrachtingen geven geen rust, hoewel ze uit liefde tot God kunnen voortkomen. Een hartelijke keuze voor God en Zijn dienst, hartgrondige schuldbelijdenis en ook rijke uitredingen geven geen rust. God wil, dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede. Hij moet de zonde en dus de zondaar straffen. Maar op Gods tijd, als we waarachtig buigen mogen onder God, dan zal de Heere laten zien hoe het van Zijn kant is mogelijk gemaakt. Wat van onze kant is afgesneden, is dan van God uit weer mogelijk. Dat is de rijkdom van de openbaring van het vrouwenzaad.

Dat is het, wat Abraham deed uitzien en Jakob in dit verband doet uitroepen: "Op Uw zaligheid wacht ik, o Heere!" Juist als de bedrieglijkheid van de slang hem bijzonder aanspreekt, horen we dit uit zijn mond. Maar ook vrede! Het Vrouwenzaad, de Silo bracht rust aan voor een afgetobde en volledig verslagen ziel, maar heeft ook vrede mogelijk gemaakt. Wij hebben eenmaal de oorlog verklaard aan God en gaan zonder genade van God door in onze heilloze weg van vijandschap tegen God en elkander hatende, hoe keurig en meelevend onze levensopenbaring ook is. Maar Hij bracht vrede aan door een diepe weg ... vrede door recht. Daarom is die Leeuw ook voortgetrokken in Zijn grote kracht om de dingen te doen, die gedaan moesten worden. Hij heeft satans kop vermorzeld, maar ook de prijs der ziel, dat rantsoen voldaan.

Wat een rijkdommen komen er openbaar als de Heere die heilsfontein gaat openen voor de ziel. Alles wat aan Hem is, is gans begeerlijk. Maar daarmee ook overvloed. Het is niet van elkaar te scheiden, namelijk rust, vrede en overvloed. Een overvloedige fontein van zaligheid, maar ook een volheid van Goddelijke gedachten van eeuwige

ontferming. Het is alleen van God uitgegaan en wij hebben er niet om gevraagd. Een volle beek van wellust maakt hier elk in liefde dronken. Hun zal een schat van zegeningen in Hem ten erfdeel zijn. Als we zo mogen uitzien naar dat heil, omdat in *ons niets gevonden wordt, dat de Heere welgevallig kan zijn.*

Dat volk, dat in duisternis wandelt, zal een groot Licht zien. Altijd weer komt de Heere onverwacht en ongedacht, tot degenen die op Zijn goedertierenheid mogen hopen. Ook hier wordt reeds een rijk uitzicht geboden op de toekomst. Uit alle geslachten en volken zullen zij komen. En Dezelve zullen de volken gehoorzaam zijn. Zij zullen door de Heere Zelf worden toegebracht tot het herstel van de heerlijkheid, waaruit het menselijk geslacht gevallen is.

Eenmaal was er in de hof van Eden rust, vrede en overvloed. Een rijke harmonie en eenheid in de gemeenschap met God en onderworpenheid in volkomen overgave. Dan zal door de gehoorzaamheid van Eén, namelijk de Leeuw uit de stam van Juda, de Silo, volmaakte gerechtigheid worden aangebracht. Hij heeft de Zijnen verworven als loon op Zijn arbeid. Dan zal er weer een herstel zijn van paradijsvrede, rust en overvloed. Hij bedoelde immers de eer Gods en de zaligheid, de rust voor de Zijnen. Vrede door gerechtigheid. Maar het betekent tevens, dat ons nog gepredikt mag worden, dat er rust mogelijk is in een wereld van onrust. Dat er vrede mogelijk is in een wereld van oorlog en vernieling. Daarvan hebben immers de engelen gezongen in de velden van Efratha.

16 maart 1995

Scheiding voor kort, gemeenschap voor eeuwig

Kinderkens, nog een kleine tijd ben Ik bij u". Joh. 13:33a.

De Heere Jezus is met Zijn discipelen in de Paaszaal waar Hij het laatste Pascha en het eerste Avondmaal gehouden heeft. Daar vindt ook de aanwijzing plaats van Judas als de verrader. Het contract met het Sanhedrin is al gemaakt en het wachten is nu nog op het meest geschikte moment.

Maar niet door Judas, het Sanhedrin of de hellemacht wordt de tijd bepaald wanneer het Offer der verzoening gebracht wordt. Dat heeft de Vader reeds van eeuwigheid gedaan en Christus weet dat die ure nu gekomen is. En dan stuurt de Heere Judas weg. Judas heeft definitief met Jezus gebroken en de Heere houdt hem eraan. En dan gaat Judas heen. Vanuit de feestzaal, waar het Licht der wereld schijnt, naar het donker van de nacht en de buitenste duisternis waar hij reeds binnen 24 uur zal aankomen. Wat moet dat voor de andere discipelen een openbaring zijn. Als de Heere de huichelaren in Sion openbaar maakt, staan de oprechten soms te beven.

En dan spreekt Christus tot Zijn jongeren over Zijn komend lijden onder het gezichtspunt van de heerlijkheid die Hij daardoor zal verwerven. Vervolgens bepaalt Hij hen bij de komende scheiding. Hij zegt: Kinderkens. Dat is een heel tere, ja de meest tere aanspraak die de Heere gebruikt. Daaruit spreekt de tere, maar ook de overvloeiende liefde van Christus voor deze discipelen. Zij zijn de vertegenwoordigers van die grote gemeente die Hij van Zijn Vader heeft aanvaard en voor wie Hij Zijn bloed zal storten. Voor hen zal Hij de toorn Gods dragen en een vloek worden.

Kinderkens. Welk een liefdesaanspraak. Eer Hij Zijn kruisweg gaat betreden, rest Hem een korte tijd om met Zijn lieve kinderkens alleen te zijn. Er is niemand meer bij die bij dit gezelschap niet thuis hoort. Nu kan Hij Zijn liefdehart geheel bloot leggen.

Hoe getuigt Zijn afscheidsrede daarvan. Want die kleine tijd die Hij nog in hun midden is, wil Hij gebruiken om tot hen alleen te spreken en afscheid van hen te nemen. Deze ogenblikken zijn meer kostbaar voor Hem dan voor Zijn jongeren. Zij hebben het pas later verstaan, maar Jezus heeft er zoveel blijdschap in gehad. O zeker, naar Zijn Godheid, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van hen. Dan geldt het vertroostende woord: "En ziet. Ik ben met ulieden, al de dagen tot aan de voleinding der wereld". Maar naar Zijn menselijke natuur gaat Hij heen tot de Vader en moet Hij afscheid van hen nemen.

Kinderkens, nog een kleine tijd ben Ik bij u.

O wonder van onbevattelijke liefde, dit is de vrucht van Zijn werk en de begeerte van Zijn ziel om een volk Zich ten eigendom te hebben. Daarvoor ligt de grond geheel buiten de mens. En wat ligt dan in deze woorden van de Zaligmaker een rijke bron van vertroosting voor een in zichzelf schuldig en doemwaardig volk. Want hierin horen we tevens het liefdehart des Vaders kloppen. Dat is die Vader die door de zonde onze Rechter geworden is. Wiens deugden wij geschonden. Wiens wet wij overtreden, Wiens eer wij aangerand hebben en tegen Wie wij in opstand zijn gekomen. Dat is die God die zeggen moet: Gaat weg van Mij, gij die de ongerechtigheid werkt. Die God, die Zijn recht en waarheid moet handhaven. Die God van Wie wij zo vaak denken dat Hij door onze gebeden bewogen moet worden om Zich over ons te ontfermen. Of aan wie wij het offer van onze tranen en goede werken brengen, opdat Hij ons genadig zijn zal. Die God zegt hier in en door Zijn Zoon: "Ik ben bij u". Is dat geen troost voor een volk dat zichzelf leerde waardig keuren voor eeuwig verstoten te worden? God Zelf zorgt voor het Offer, opdat Hij op grond van recht snode en heiwaardige zondaren kan aannemen tot Zijn lieve kinderen en erfgenamen.

O volk van God, u kunt soms zo met vrees bezet zijn, maar zie eens op dit Offerlam en hoor hoe Hij de opdracht van Zijn Vader volbrengt als Hij zegt: "Ik ben bij u". Maar welk een rijke troost bevatten deze woorden ook uit de mond van Christus Zelf! Want wij zijn van nature niet alleen vijanden van God, maar ook van Christus. Hij is immers gekomen tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar Hij zegt hier tot Zijn discipelen en in hen tot Zijn ganse Kerk van alle tijden en plaatsen: "Ik ben bij u". Om dat te verdienen moet Hij nu zo bitter lijden en sterven. Wat is het zalig om hier de nabijheid des Heeren te ervaren. Dat is een stukje hemel op aarde. Wat wordt de ziel van Gods kinderen daardoor verlevendigd.

Is dat ook uw begeren en uitzien? Tot wie het om Hem te doen is, wil Hij zo laag afdalen. Dat zijn zij die Hem beminnen, niet om wat Hij geeft, maar om Wie Hij is. Mensen kunnen elkaar niet in het hart kijken, maar Hij weet en ziet alles. Hij weet wie ze zijn die het om Hem te doen is.

Gelukkig zij, die een Borg nodig hebben om met God verzoend en naar Zijn beeld vernieuwd te worden. Konden zij de zonden maar met wortel en tak uitroeien, want ze zouden zo graag heilig voor de Heere leven. De wereld van buiten kunnen ze nog ontvluchten, maar de wereld van binnen niet. Maar zie dan eens op Hem die machtig en gewillig is om u te helpen.

Kinderkens, nog een kleine tijd ben Ik bij u.

Lang duurt dit bij de jongeren zijn niet. Binnen enkele uren is het al zo ver. Dan zal Hij gevangen genomen worden en Zijn jongeren zullen wegvluchten. Maar juist die scheiding, dat lijden en sterven geschiedt opdat Hij ten laatste niet slechts een kleine tijd, maar eeuwig gemeenschap met hen zal hebben. O diepe, eeuwige liefde die ons tegenstraalt uit Zijn woorden. Nog een kleine tijd, dan zal het ook voor Zijn discipelen donker worden. Dan zal de Allerhoogste gerechtigheid oefenen aan Zijn Zoon, Die in de plaats van de Zijnen des doods schuldig verklaard zal worden. Zalig wie in de

toepassing van Zijn verdiensten als een doodsschuldige in zichzelf de vrijspraak des Vaders mag ontvangen en Christus als zijn/haar persoonlijke Zaligmaker mag leren kennen. Heilzame liefdesscheiding die eraan vooraf gaat. Dat is wel een tijd van droefheid, maar waarvan ook geldt: *Ik zal u wederom zien en uw hart zal zich verblijden en niemand zal uw blijdschap van u wegnemen.*

Nog een kleine tijd ben Ik bij u. Dat geldt ook Gods Kerk hier in strijd en lijden. Voor Hem was het een kleine tijd en toen kwam dat vreselijke lijden, dat Hem het bloed uit de poriën perste en Hem op Golgótha deed uitroepen: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?* Maar voor u is het nog een kleine tijd en dan opent zich de feestzaal van de bruiloft des lams.

En voorts ... wat een waarschuwing ook voor hen die Hem niet kennen. Nog een kleine tijd is Hij bij u in de prediking van het Evangelie. De tijd kort op, weldra is het eeuwigheid. Dan is de genadetijd voorbij. Voor goed. Haast en spoedt u om uws levens wil. Als kaf gaat de dag voorbij en het kan zo onverwachts eeuwigheid zijn. Zalig zijn zij, die met de bruidskerk uitzien naar de dag, dat die kleine tijd voorbij zal zijn.

6 maart 1997

Biddag

"Heere! als ik Uw rede gehoord heb, heb ik gevreesd; ... in de toorn gedenk des ontfermens." Habakuk 3: 2.

Het zijn de woorden van Habakuk, de profeet, die in zijn gebed buigt voor de Heere. Dit gebed wordt veroorzaakt door de vrese des Heeren, die hem vervult. Hij weet Wie de Heere is en dat Hij geen ledig Aanschouwer is van het kwade. Het is de rechtvaardige toom Gods, die hij moet verkondigen. En daarom is dit gebed een echt gebed, omdat hij weet tot Wie hij bidt. Het wordt daarom gekenmerkt door het toevallen van het recht Gods. De grondtoon van dit gebed is zo rijk. Het is zo treurig gesteld in ons leven, dat wij veelal de juiste gebedsgestalte missen, tenzij de Geest der genade en gebeden ons leert bidden. De aanleiding tot dit gebed is de treurige gesteldheid van het volk des verbonds, waaraan de Heere Zich in het verleden verbonden had. Hij gaf aan Jakob Zijne wetten en deed Israël op Zijn woorden letten. Maar juist ten aanzien van de inzettingen en rechten had het volk het zo verzondigd. En zo staan wij allen schuldig tegenover een heilig en rechtvaardig God. Als wij onze zonden zien bij het licht van Gods Geest tegenover Zijn rechtvaardige Majesteit, zouden wij dan ook niet vrezen?

Habakuk richt zijn gebed tot de Heere, de Verbondsgod. Hij weet, dat de Heere getrouw is, maar in de eerste plaats aan Zichzelf Hij is trouw in al Zijn deugden, ook die van Zijn rechtvaardigheid en heiligheid. Dat doet Habakuk dan ook buigen en zeer bevreesd zijn. De Heere kan de zonden niet door de vingers zien.

Als ik Uw rede gehoord heb, dat is namelijk: Uw dreigende en rechtvaardige oordelen, die Gij bekend maakt, dan moet schrik zijn hart vervullen. De Heere is recht in al Zijn weg en werk. Dan zou er geen verwachting kunnen zijn. Maar de Heere is ook getrouw in Zijn barmhartigheid en goedertierenheid. Dat doet Habakuk ook roepen tot de Heere. Het rijkst komt de harmonie van Gods deugden openbaar op Golgótha. *Daar wordt gena van waarheid blij ontmoet en de vrede met een kus van het recht gegroet.* Alleen in Hem is het mogelijk dat onze gebeden verhoord worden. Dan is er vrees, maar ook wonderlijke overgave. De Heere is recht in al Zijn weg en werk. Zijn goedheid kent in 't gans heelal geen perk. In het begin van deze tekst komt de

gebedsgestalte van Habakuk duidelijk uit. Hij heeft niets te eisen en weet dat de gerichten Gods rusten op de allerbeste wetten. Als hij ziet op de tekorten en zonden dan moet de Heere Zijn gramschap bewijzen. En toch gaat hij vragen om ontferming. We zagen reeds, dat hij dat gebed richt tot de Heere, de Verbondsgod. Hij kan niet pleiten op gerechtigheden, want die zijn er niet. Van zijn kant is het onmogelijk. Toch gaat hij tot de Heere met zijn nood. Het is de enige weg om de Heere om ontferming te vragen. De toom Gods is een zekerheid. De uitvoering van die toom moet ook zeker volgen. Want ook hierin is de Heere getrouw.

En toch ... in de toorn gedenk des ontfermens.

Al is het dan totaal verzondigd en al is dan alles onmogelijk gemaakt, toch is er nog een pleitgrond, namelijk de ontferming Gods. De Heere neemt altijd redenen uit Zichzelf In ons is geen enkele reden tot verlossing. De bewogenheid Gods is van eeuwigheid in Zichzelf Maar het is ook die ontferming, waarop gepleit kan worden, als we de rechten Zijner gerechtigheid leren aanvaarden en God aan Zijn plaats kunnen laten. God kan immers ontferming bewijzen. Ontferming zonder dat Zijn deugden worden tekort gedaan. Daar heeft Hij Zelf voor gezorgd. Ja, daar heeft Hij juist alles voor over gehad. Hij zond immers Zijn Zoon naar deze aarde. Alleen langs die weg zijn alle dingen mogelijk. Daarom hebben de gelovigen van de oude dag zo uitgezien naar de komst van Hem, Die beloofd was. Dat is de bewogenheid Gods geweest om barmhartigheid te kunnen bewijzen in een rechte weg. God heeft barmhartigheid en ontferming niet alleen uitgedacht maar ook uitgewerkt. God heeft Zijn eigen Zoon niet gespaard. Hij heeft voor de opluistering van Gods deugden zorg gedragen. Voor Zijn kerk heeft Hij de straf der zonden gedragen en alleen als we in Hem worden aangemerkt kan God ons Zijn barmhartigheid bewijzen. Daarom kan er gevraagd worden aan de Heere om des ontfermens te gedenken.

*God zal Zijn waarheid nimmer krenken
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken.*

3 augustus 2000

De vrucht op de toepassing van het Woord

"U dan, die gelooft, is Hij dierbaar". 1 Petrus 2: 7a.

De Heere bedient Zich van het Woord, het onvergankelijk zaad, tot wederbaring, maar ook is tot opwas in het geloof een voortdurende begeerte tot de redelijke en onvervalste melk noodzakelijk. Zo wordt de Kerk gebouwd, zoals in de voorgaande verzen staat, als levende stenen tot een geestelijk huis. De vruchten des geloofs zijn noodzakelijk, maar dienen ook om het snode van het goede te kunnen onderscheiden. Het gaat om het functioneren van het geloof in de ene Hoeksteen. Die uiterste Hoeksteen is tevens ook een steen des aanstoots en een rots der ergernis.

In onze tekst wordt dan als het kenmerk der genade gegeven, dat degene die gelooft, juist die Hoeksteen dierbaar is. Duidelijk wordt in deze tekst gezegd, dat het Voorwerp des geloofs dierbaar is. Hoe dierbaar als zodanig ook het zaligmakend geloof is en als de officier aller genaden mag worden aangemerkt, het gaat niet in de eerste plaats om het geloof, maar om hetgeen dat geloofd wordt. Het geloof is wel het middel en daarmee ook een duidelijke voorwaarde om de weldaden te kunnen omhelzen, maar het gaat om de inhoud. Het geloof is daarom echt noodzakelijk en een eis, die door Gods Woord wordt gesteld, maar het is ook tevens een belofte van het

verbond. De eis is ook tevens de belofte des verbonds. Maar het gaat om de inhoud der prediking, de inhoud der beloften, de inhoud van het verbond. Dat gold voor de oudtestamentische kerk, dat gold voor de besnijdenis, maar ook voor de gemeente, die als verstrooiden tot de Kerk des Heeren waren toegebracht.

Het geldt ook de kerk vandaag. Het gaat niet om de middelen, hoe noodzakelijk ook, of om de uiterlijke vormgeving, maar om de betekende zaak. Petrus gebruikt steeds beelden uit de oudtestamentische bedeling. Hij sprak in het voorgaande hoofdstuk van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam. Hier is sprake van een Hoeksteen (Psalm 118). Dat moet het volk der besnijdenis aanspreken, maar het gaat om het gelóóf in die Hoeksteen. En, wel te verstaan, het echte zaligmakende geloof, dat Christus als Voorwerp heeft. Want dat geloof wordt in de waarachtige wedergeboorte ingeplant.

En waar dit geloof ingeplant is, daar zal Hij dierbaar worden. We mogen nooit vergeten, dat de Heilige Geest altijd in die richting werkt, dat Hij dierbaar wordt. Onze ellendestaat is verschrikkelijk en als door Gods genade in de wedergeboorte daarvan kennis genomen wordt, dan kan het niet anders of we gaan roepen tot de levende God. Hij is geducht en rechtvaardig en kan geen zonden door de vingers zien, maar dat betekent ook dat het rechtvaardig oordeel Gods op ons ligt. Hoe zal zo'n ziel van die welverdiende straf kunnen verlost worden? Ze hebben God lief gekregen, maar dan ook zoals Hij is. En toch, hoe diep onze ellende ook beleefd wordt, het kan de grond van de zaligheid niet zijn. Hoeveel misbaar ook over het eertijds, waarvan zoveel ons in het aangezicht kan vliegen, maar ook dat kan geen houvast geven voor onze troost. Wat is uw enige troost, beide in leven en sterven? Het gaat om die Hoeksteen.

Er wordt hier van *dierbaarheid* gesproken. Dat wil zeggen: kostbaar, het hoogste goed in het leven. Maar om iets dierbaar te bevinden moeten we het kennen. Door het kennismaken van, kan ons iets eerlijk, kostbaar, ja dierbaar zijn. Hoeveel zaken kunnen ons in het leven dierbaar zijn. Dan bedoelen we niet alleen de zonden, die een zoete bete onder de tong kunnen zijn, maar ook alleszins aanvaardbare zaken, zoals vrouw, kinderen, gezin, maatschappelijke positie, bedrijf of goud en zilver. Dat kan ons leven rijk en aangenaam maken en het één is aantrekkelijker en aanvaardbaarder dan het ander, maar het is alles de prijs der ziel niet en het rantsoen, dat voor God betaling kan geven. Het waarachtig geloof leert andere zaken het kostelijkst en dierbaarst achten. Het gaat God liefhebben boven alles en ook alles dat uit God is, maar Hijzelf komt op de eerste plaats. Dan wordt het hoogste: *Hoe word ik met God verzoend?*

Hoe belangrijk, dat we met al ons werken aan het eind gebracht worden, zodat we gaan zien dat al ons ellende-beleven, onze schuldbelijdenis, onze liefde tot God geen bestaansrecht geven voor God. Hoe rijk is het buigen onder een heilig en rechtvaardig God, opdat er plaats gemaakt wordt voor de ene Naam, die onder de hemel gegeven is. Dit is geen voorwaarde, maar wel de weg waarlangs de Heere de weg tot zaligheid ontsluit. Maar hoe rijk wordt dan ook de kennisname van die ene Persoon tot zaligheid, waar het hierover gaat.

U dan, die gelooft.

Niet alleen de planting van het geloof, maar ook de oefening daarvan is een gave van God. Dat kunnen we zelf niet opwekken of levend maken. Hoe onmogelijk is het om te geloven als het niet geschonken wordt. Dat behoeft geen lijdelijk toezien te zijn. Die wangestalte komt echter ook zo vaak voor. Hoeveel koudheid, dorheid, koelheid kan er zijn, als de Kerk gaat beoefenen wat die Kerk blijft, ook na ontvangen genade. Maar die gelooft, is Hij dierbaar. Dan gaan de uitgangen des levens zich op Hem concentreren. Dan gaat het erom, dat we Hem meer en meer mogen kennen. We

denken in dit geval aan Ruth in haar leven op de dorsvloer. Dan gaat het om Hem en de dierbare schoonheid die in Hem gevonden wordt.

Dan krijgen de catechisatielesjes inhoud. *Hij wordt immers gekend in Zijn namen, ambten, naturen, staten en weldaden.* Dan wordt in Hem gezien de enige mogelijkheid om met God verzoend te worden. Hij is de Middelaar en Borg des Verbonds. Alles, wat aan Hem gevonden wordt, is gans begeerlijk. Laten we het aan de hand van dat catechisatielesje eens kort nagaan. Het is immers een rijke onderscheiding, maar dan ook weer zo, dat het één ten nauwste met het andere verbonden is. Hij is immers een kostbare schat, een Parel van grote waarde, waarin zoveel rijke schittering gevonden wordt, dat mensenwoorden te kort schieten om het juist weer te geven. Daarom is het Woord ook hierin zo belangrijk. Daar vinden we de verwoording, die spreekt tot de ziel die Hem liefheeft.

Hoeveel namen worden Hem gegeven, die elk een aspect van Zijn heerlijkheid laten zien. Echt niet zomaar namen om op een rijtje te zetten, maar die allen Zijn heerlijkheid verkondigen, die betrekking hebben op Zijn afkomst. Zijn Wezen, Zijn werk en de bedoeling van Zijn komst: Zoon des Vaders, Zoon Gods, Zoon des mensen. Knecht des Vaders, Borg, Goël, Losser, Middelaar, Immanuël, Jezus, Christus, Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid. Vredevorst en zo zouden we nog door kunnen gaan.

Namen, die niet alleen een wonderlijke aanbiddelijke heerlijkheid uitdrukken, maar ook namen, die in elkaar overvloeien. Ook ten nauwste verband houden met Zijn ambten. Het is de schittering van een rijke diamant, die zo schoon is juist tegen de achtergrond van ons verdorven, zwart bestaan. We denken aan de rijkdom van Zijn profetische bediening waarin Hij de Zijnen onderwijst en de weg ter zaligheid aanwijst.

Al is het dat de priesterlijke bediening en Zijn koninklijke schoonheid nog verborgen kunnen zijn, maar Zijn onderwijs leidt hoe langer hoe meer in de verborgenheid der godzaligheid. Maar het is ook zo, dat een geoefend gelovige toch ook weer altijd die profetische bediening nodig heeft. Zijn priesterlijke arbeid wordt daarom hoe langer hoe dierbaarder. Als de Man van smarten en verzocht in krankheden. Gekomen om Zich voor de Zijnen te offeren tot verzoening van zonden en schuld, maar hen ook te zegenen en voor de Zijnen te bidden. Zijn koninklijke bescherming en heerlijkheid is voor hen aanbiddelijk. Zijn Staten zijn er ook ten nauwste mee verbonden. Het ligt reeds in Zijn namen en ambten verklaard, maar bij de onderscheiden benadering komt zo duidelijk uit, dat Hij Zich gegeven heeft in de staat van veroordeling vanwege de zonden Zijns volks om langs een weg van recht en gerechtigheid de weg tot God te banen.

Maar ook Zijn staat van verhoging, van een vrijgesprokene, is de Zijnen zo dierbaar, want het betekent de vrijspraak van schuld en straf van Zijn Kerk, voor wie Hij Zichzelf reeds van eeuwigheid gegeven heeft. Want dit is alles mogelijk geworden door de twee naturen, die reeds ook weer in Zijn Namen liggen verklaard. Maar daardoor is het mogelijk, dat Hij in de zonden Zijns volks ging staan als een waarachtig en rechtvaardig mens, maar ook als een waarachtig God. Het mondt allemaal uit in de volheid der weldaden, die Hij voor de Zijnen verworven heeft.

Alles, wat aan Hem gevonden wordt, is gans begeerlijk. Zulk Eén is nu mijn Liefste, zulk Eén is nu mijn Zielevriend. Het is teveel om het alles te verwoorden. Dan zijn woorden te arm en de taal schiet tekort. Hij is de Hoeksteen, Die de Zijnen dierbaar is, maar die ook een steen des aanstoots en een rots der ergernis is. Dan valt er hier een scheiding in het leven en is het voor ons de vraag of wij in het geloof zijn. Bezitten we nu dit geloof, dan is Hij dierbaar. Want het gaat om Hem. Hij is de Middelaar Gods en

der mensen, maar dan is er ook alleen in Hem verzoening met God mogelijk en daar gaat het immers om!

6 juni 2002

Licht van de hemel

... en hem omscheen snellijk een licht van de hemel. Hand. 9:3b

Het is een overbekende geschiedenis, die ons hier beschreven wordt. De bekering van Saulus van Tarsen grijpt diep in, in het leven van deze eigengerechtigde man. Het betekent voor hem een totale levensverandering, een levensvernieuwing, een opwekking uit de dood. Maar daarmee is dan ook het wezenlijke van de wedergeboorte getekend.

"Het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige en tegelijk zeer zoete, wonderbare, verborgene en onuitsprekelijke werking, in haar kracht niet minder noch geringer dan de schepping of de opwekking der doden", zo omschrijven de Dordtse Leerregels het.

Dit van dood levend maken, is dan ook werk van God Zelf door Zijn Heilige Geest. Immers, er moet ook heel wat veranderd worden, ja eigenlijk alles. "Wij allen derven de heerlijkheid Gods", zo zegt Paulus zelf. En daarmee wordt niet bedoeld, dat we de heerlijkheid van het paradijs moeten missen. Uiteraard ook, maar wat is in wezen de heerlijkheid van het paradijs anders, dan de tegenwoordigheid Gods in Zijn gunst en liefde. Dat zal immers ook, als de Heere ons met Zijn genade bedeeft, straks de heerlijkheid uitmaken.

Zo ging Saulus over deze aarde, menende Gode een dienst te doen in de vervolging van de gemeente Gods. Hij meende in het licht te wandelen, terwijl het nog een donkere nacht voor hem was. Heel goed was hij in en bij Gods woord opgevoed en hij droeg het teken des verbonds in het vlees. Maar eigenlijk begreep hij niets van het werk der genade. Natuurlijk behoeft het in de openbaring en levensstijl niet zo bruto openbaar te komen in het vervolgen der kerk als in zijn eertijds, maar in wezen wandelen we allen in deze duisternis. We derven de gunstrijke tegenwoordigheid Gods door eigen schuld. Wij hebben de hemel gesloten en kunnen noch willen deze openen. Dat is het verschrikkelijke van onze doodstaat. Dodelijk onmachtig en goddeloos onwillig.

Maar wat in Saulus' leven openbaar gekomen is op de weg naar Damaskus vindt de oorzaak in de eeuwige bewogenheid in Zichzelf van God, Die Zijn gedachten des vredes op aarde openbaarde. Dat is uitgewerkt in de komst van Zijn Zoon, opdat er weer een weg naar de hemel geopend kon worden. Het gehele heilswerk, waarvan Gods Woord de openbaring is, betekent eigenlijk weer de mogelijkheid van herstel in de gemeenschap met God. Christus noemt Zichzelf het Licht; Hij is gekomen tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.

Dat is het ingrijpende ook vandaag. Wij leven onder het woord en dragen het teken des verbonds op ons voorhoofd, maar verstaan van nature niet het werk der genade. Wij kunnen zelfs roemen over hetgeen gebeurd is op Hemelvaartsdag en dat de hemel weer geopend is, maar dan komt het wel aan op de persoonlijke toepassing. Christus heeft de hemel niet geopend voor de gehele wereld, maar voor degenen die Hem gegeven zijn. Wat ons hier getekend wordt is in feite hetgeen Paulus ons zelf weergeeft: *mij is barmhartigheid geschied.*

Die met Saulus waren, zagen wel het licht en werden zeer bevreesd, maar de stem

Desgenen, Die tot hem sprak, hoorden zij niet (Hand. 22:9). Het komt aan op die persoonlijke bearbeiding door Gods Geest. Dan gaat het niet zozeer om de uiterlijke tekenen, zoals hier in de natuur, maar om het werk des Geestes in ons leven. Het persoonlijk spreken Gods, waardoor we neergeveld worden en gaan vragen: *Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal.*

Elke bekering, zo zegt men, is geen Saulus-bekering. Uiteraard is het altijd persoonlijk, want elke bekering is ook geen Timotheüs-bekering. Maar de vruchten openbaren zich in het kennismaken, (altijd in een weg van onmogelijkheid en afsnijding van Hem, Die door de Vader daartoe gezonden is om de weg tot de heerlijkheid Gods weer te openen. Daarom komt ook altijd de nodiging des heils nog tot ons van die Opperste Wijsheid: Wie is slecht? Hij kere zich herwaarts!

9 december 2004

Advent

En snellijk zal tot Zijn tempel komen, die Heere, Die gijlieden zoekt. Maleáchi 3: 1b

Weer nadert ons kerstfeest en daarmee een kerkelijke herinnering aan het hoogtepunt in de wereldgeschiedenis. Maar ook nu mag het niet alleen een herinnering zijn, want het gaat om persoonlijke werkelijkheid in ons hart. Het gaat om de werking van Gods Geest, Die Zich bedient van het Woord, dat de Heere nu nog tot ons doet uitgaan. Het moet een persoonlijk kerstfeest worden, zo wij de troost ervan willen ervaren. Er gaat dan ook een voorbereiding aan vooraf. Vandaar ook de kerkelijke gewoonte om enkele weken van advent in ons kerkelijk jaar af te zonderen.

Dit is een profetie uit het Oude Testament en Maleáchi, de laatste der Godsmannen doet zijn naam eer aan: Mijn Gezant. In zijn tijd was het uitwendig nog dragelijk, want de tempel was herbouwd en de eredienst hersteld, maar de waarachtige vreze Gods werd slechts spaarzaam gevonden (3:16; 4:2). Er was wel Messiasverwachting, maar het was er een, die paste bij schijnvroomheid en zelfvoldaanheid.

Ook de wijze van zijn komst wordt ons in dit verband omschreven: Zie Ik zend Mijn Engel, Die voor Mijn aangezicht de weg bereiden zal. Hiermee wordt een bode bedoeld, een wegbereider, zoals die ook door Jesaja reeds was aangekondigd (40: 3-5). Duidelijk wordt ook hier gewezen op Johannes de Doper, die voor Zijn aangezicht de weg bereiden zal.

Er gaat dus duidelijk voorbereiding aan vooraf. Zo is het ook nu, in plaats van het oppervlakkig zingen van een Kind in de kribbe, waar eigenlijk geen plaats voor gemaakt is. De voorbereiding van Johannes de Doper was echter van dien aard, dat het tot verootmoediging moest brengen. Zijn woord was een hard woord, een woord van boete en bekering. Eigenlijk een veroordeling. Alle eigengerechtigheid van de joden en dus van ons, moet eraan. Alleen zo'n prediking kan voor Zijn komst een plaats bereiden. Armen heeft Hij met goederen vervuld. Het is slechts een blijde, een veelbelovende boodschap voor gebrokenen van hart, voor gevangenen en gebondenen. Afgesneden moeten we worden van onze gerechtigheden, van onze werken, ja van ons leven, wil er voor Het leven plaats komen, altijd weer. Er was in de dagen van Maleáchi, maar ook in onze tijd, zo'n gebrek aan het zondaarsleven, aan levende armoede.

En snellijk zal tot Zijn tempel komen.

Dat wil dus zeggen, dat het aanstonds, spoedig of plotseling en onverwacht zal

gebeuren. Hij zal snellijk komen nadat Johannes de Doper zal gekomen zijn. Ondanks de voorzegde prediking van Johannes, waardoor er plaats gemaakt zal worden voor Hem, de Gezondene des Vaders, zal Zijn komst nochtans onverwacht zijn. Juist door die prediking, die op boete gericht is, zal de hoop ontvallen. Zo was het onverwacht voor de herders, toen plotseling die engel aan hen verscheen.

Tot Zijn tempel.

Dit is letterlijk met de komst van de Messias vervuld, maar het betekent immers ook schaduwachtig tot Zijn volk en Zijn gemeente, zoals daarvan gezongen wordt in Psalm 132. Dit blijkt ook uit het verband. Die Engel des Verbonds komt om Zijn verbond te openbaren en te bevestigen in Zijn bloed. Israël ontheiligt Zijn verbond en gaat schuldig aan de eisen des verbonds. Maar die eisen, die door ons nooit kunnen vervuld worden zijn in Christus tevens beloften des Verbonds. God zal Zijn waarheid nimmer krenken.

Voor wie Hij dan komt? Voor degenen, die Hem zoeken, zo wordt ons hier omschreven. Wat verwachten wij van het kerstfeest.

Kunt u er nog iets van verwachten? Hij heeft gedacht aan Zijn genade, maar is er werkelijk behoefte aan Zijn genade? Of zoeken we het in een vrede op aarde, die er nooit komen zal, of misschien in een beetje sfeer en gezelligheid. Het gaat om die zoekers, die zonder Hem niet leven kunnen. Die ontdekt zijn aan hun ellende en schuld en voor God niet kunnen bestaan. Die moeten buigen onder de gerechtigheid Gods. Het zijn de zoekers naar een weg, naar enig middel, waardoor zij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen. God wil dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede. Er moet betaald worden door onszelf of door een Ander! Het zijn die zoekers, die Hem zoeken, omdat Hij de enige Weg is. Dan kan het kerstfeest worden!

De Saambinder 20 juli 1995

Het Woord als redelijke onvervalste melk

"En, als nieuwgeborene kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen." 1 Petrus 2: 2.

Als Petrus de vreemdelingen onderwijst en vertroost, dan geeft hij daarmee ook duidelijk onderricht voor de nieuw-testamentische Kerk. Het gaat over de uitverkorenen naar de voorkennis van God de Vader, die meer en meer bewust moeten zijn van hun dure roeping. Het is een opwekking tot heilige wandel. Daarbij geeft hij ook duidelijk te kennen, dat daartoe nodig is wedergeboren te zijn uit onvergankelijk zaad, het levende en eeuwig blijvende Woord van God (1: 23). Het gaat immers over waarachtig geestelijk leven en daar wij van nature dood zijn in zonden en misdaden is daartoe nodig de wederbarende kracht van Gods genade door Zijn heilig Woord. En dat waarachtige leven komt openbaar. Dan gaat het dus over de beleving, de levensuitingen van het nieuwe leven.

Vandaar dat ook onze tekst in dat verband gezien moet worden. Wil die heilige wandel ook beleefd worden dan is nodig niet alleen wedergeboren te zijn door het Woord, maar ook steeds weer daarnaar begerig te zijn.

Petrus komt daarom terug op die nieuwe geboorte. Het wedergeboren zijn wordt in deze tekst dus nieuwgeboren genoemd. Hier staat het nieuw zijn dan ook in een bijzonder licht. Niet zozeer het pasgeboren zijn maar veel meer het nieuwe, dat werkelijkheid wordt ten opzichte van de oude mens, van het eertijds. Het nieuwe

krijgt dan een bijzondere belichting. Geboren worden is ook in de natuur een wonder op zichzelf en dan ontstaat er nieuw leven, dat er tevoren niet was. Het is een onbegrijpelijk wonder, dat niet nagedaan kan worden. Een rijk scheppingsgegeven. Maar nog ingrijpender is de geestelijke geboorte. Het is nieuw ten opzichte van de doodheid van de oude, de goddeloze zondaar, die zonder God in het leven staat en van God ook in feite niet wil weten, al leeft hij nog zo getrouw naar de inzettingen des Heeren. Eertijds waren immers ook de uitverkorenen dood in zonden en misdaden. Maar dan is er ook een Godswonder nodig om die zondaar uit de dood op te richten en te doen delen in het nieuwe leven.

Het is een uit God geboren worden. Weer wijst ons dat naar de schepping Gods, waarin die mens volmaakt en geestelijk levend geschapen is. Toen beantwoordde hij aan het doel, namelijk om God te loven en te prijzen. Maar door de diepe bondsbreuk in Adam staan we van God vervreemd op deze wereld en missen we van nature het echte leven. Maar door Gods eeuwige gedachten des vredes, Gods soevereine ontfermende liefde is het weer mogelijk, dat mensen gaan leven. Het is van God uitgedacht en uitgewerkt in de Zoon van Zijn eeuwige liefde. Die het Leven is. Dat maakt een geboorte mogelijk, waardoor wij "nieuw" worden en dus nieuwgeborenen.

Petrus spreekt hier van kinderzens.

Maar dan moeten we ook niet vergeten, dat hij de gehele gemeente aanspreekt, ook de gevorderden in de genade, de mannen in de genade. Het woord kind staat dan niet in tegenstelling tot volwassen zijn, want ook volwassenen in de genade hebben nodig begerig te zijn naar de redelijke en onvervalste melk, opdat Christus meer en meer dierbaar zou zijn. Maar de gehele Kerk des Heeren wordt hier als kinderzens aangeduid omdat zij als geheel het beeld van een kind vertoont in haar hoedanigheden. Dat kind zijn moet altijd openbaar komen, omdat zij nieuwgeboren zijn door het onvergankelijk zaad. Het kind-zijn is een bijzonder voorrecht en een wonder van eeuwige ontferming. Het is een genadewonder, waar de gelovige zelf nooit om gevraagd en naar gezocht heeft. Het is het wonder, dat een kind des toorns, in feite een kind des duivels (1 Johannes 3: 10) weer een kind van God kan worden. Dat wil zeggen dat zo één weer in de gemeenschap Gods hersteld is. Christus schaamde Zich niet zulken zijn broeders te noemen. Het is het wonder dat een goddeloze vijand van God, die niet wilde zoals de Heere wilde, een goddeloos beest bij God, weer een kind van God genoemd mag worden en dat alleen door Goddelijke ontferming.

En juist dat kind zijn geeft ook verplichtingen en daar gaat het hierover, maar dan in de betekenis van liefdeverplichtingen in kinderlijke overgave. De hoedanigheden van een kind zijn te veel om op te noemen, maar een enkele is het aanduiden waard. Een kind is zwak en kan uit zichzelf geen kracht ontwikkelen. Een kind van God leert zich ook kennen in zijn zwakheid. "Wij zijn toch zwak, zijn sterkte is groot, dus zijn we elk ogenblik in nood."

Een kind is onvolkomen. Hoewel alles wat het mens-zijn betreft aanwezig is moet het echter nog uitgroeien. Een kind is afhankelijk, maar zo is een kind van God ook afhankelijk en wil het afhankelijk blijven. Ook moet een kind van God steeds leren hulpbehoevend te zijn, want zonder Hem kan het niets doen.

Vervolgens worden hier die kinderen, de kleinen met de groten, *vermaand om begerig te zijn naar de redelijke onvervalste melk.*

Melk hoort bij het kind. Een kind wendt zich als geborene tot de moeder. Onbewust in volkomen overgave. Zo gauw er geboorte is, is er melk, maar ook behoefte tot melk. Met die melk wordt hier dus bedoeld het Woord van God. Dat is het, waarvan de Heere Zich bedient tot onderhoud van Zijn gemeente, ook de geoefenden in de genade. Het gaat erom, dat de geborenen in dit opzicht kind blijven. Afhankelijk van

de bediening van Zijn Woord.

Het wordt redelijke melk genoemd, dat wil zeggen verstandelijk ofwel woordelijk. Maar ook onvervalst. Echt en zuiver. Er mag niets aan toe- of afgedaan worden. Geen visioenen en dromen, want wij hebben het profetische Woord, maar ook geen conclusies en invullingen of toepassingen van ons. Menig kind van God komt in de banden of strikken doordat het zelf toepassingen maakt of de Heere daarin vooruitloopt. Hoe belangrijk is het dan in afhankelijkheid Zijn woorden te bewaren, zoals Maria deed. Het is de rijke bediening van Gods Geest, dat het Woord wordt toegepast op een wijze, die past bij de gelovige, op de plaats, waar het nodig is en altijd precies op tijd. Daarom spraken de ouden van hetgeen eraan vooraf ging en hetgeen op het spreken Gods volgde. De Heere morst niet met Zijn "melk". Is er plaats voor het spreken des Heeren? De wijze van toediening is ook onwederstandelijk. Dan is het niet de vraag of we het wel geloven mogen, hoeveel verwondering er ook is. Daarom is dat Woord ook zo dierbaar. Jeremia getuigde ervan: *Als Uw woorden gevonden zijn, zo heb ik ze opgegeten*. Dan wordt het zoeter dan honig en honigzeem. Het is een woord van troost voor ongetroosten.

*"Vertrouwt mijn ziel in haar gewezen
en zeg haar: "Ik ben uw heil alleen".*

Dan gaat er een wonderlijke kracht van uit. Dat Woord spreekt van verlossing van gevangenen. Die in de banden des doods hun beknelling ervaren, omdat de angst der hel hen alle troost doet missen, worden door God gehoord en op Zijn tijd in een ogenblik gered. Hoe rijk is het, als de Heere de ogen opent en we over de bergen van bezwaren mogen heen zien. We begrijpen immers van nature niet de dingen, die des Geestes Gods zijn. Wij willen zo vaak de Heere de leidsels uit handen nemen en zelf bepalen hetgeen goed voor ons is. Eigenlijk is het zo, dat wij altijd onszelf bedoelen, terwijl de Heere Zijn eer bedoelt. God GóD laten is daarom een bijzonder rijke genade en dan is er plaats voor die reine melk.

Hoe belangrijk is het om begerig te zijn naar die *redelijke onvervalste melk*.

Wij willen immers zo graag op onze wijze zalig worden of troosten ons met het bed van zorgeloosheid zonder er ons om te bekommeren hoe God aan Zijn eer komt. Sion moet immers door recht verlost worden. Het is echt geen onverantwoorde uitbreiding als we aan het Woord verbinden de wezenlijke inhoud van dat Woord, namelijk het vleesgeworden Woord. Het staat er dan ook niet verloren tussen als er in dit verband gesproken wordt: *U dan die gelooft is Hij dierbaar*.

Het gaat immers om beoefening van genade, die mogelijk geworden is in de komst van de inhoud van het Woord. Als een kind van God pas geboren wordt gaat het om de verzoening met God: *Hoe zal ik rechtvaardig verschijnen voor God?*

Daartoe heeft immers God Zijn Zoon gegeven opdat in een rechte en eerlijke weg weer die vrede zou bewerkstelligd worden. Dat leert ons altijd dat Woord. Het Oude Testament was een heenwijzing naar het Lam, het bloed en het Offer, maar dat is ook de bedoeling van de Godsopenbaring, om ons bekend te maken hoe we zalig kunnen worden. Dat is de inhoud van het Woord des Evangelies. Zijt dan zeer begerig! Opwassen. Het is een wonderlijk en Bijbels opwassen. Het betekent immers, dat we door Gods genade alles moeten leren loslaten. Opwassen door steeds minder te worden in onszelf. Steeds zwakker, hulpbehoevender, maar jagend naar de volkomenheid, die God heeft weggelegd voor degenen, die Hem vrezen. Zalig worden is daarom een weg tegen vlees en bloed, maar juist ook Godeverheerlijkend. Opwassen is rijp worden. Geen grote christenen, die het helaas zonder het Woord kunnen doen, maar begerig om in te gaan in de rust, die overblijft.

De Saambinder, 18 juli 1996

Het gebouw Gods

"Tot Welken komende, als tot een levende Steen, van de mensen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar; zo wordt gij ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus". 1 Petrus 2: 4 en 5.

Het koninkrijk Gods zal gebouwd worden ondanks de sterke tegenstand van Satan. De middelmuur des afscheidsels is doorbroken en de Heere zal Zelf voor de uitbreiding en de fundering van Zijn Kerk zorgdragen. Hier gebruikt de Heere Petrus als instrument om die uitbreidende gemeente te troosten en te onderwijzen. Hij richt het schrijven in het bijzonder tot de Joden in de verstrooiing, want hij heeft voornamelijk onder hen gearbeid, die onder de openbaringsvorm van het verbond leven. Onderwijs is ook ons zo hard nodig. Juist de Kerk des Heeren, als nieuwgeboren kinderkens, is zo aangewezen op die redelijke onvervalste melk van het evangelie, opdat zij door dezelve moge opwassen.

In het verband van onze tekst maakt Petrus gebruik van het beeld van een gebouw, dat opgetrokken wordt. De Kerk in haar geheel, maar ook iedere gelovige in het bijzonder, wordt in Gods Woord meermalen daarbij vergeleken. Terecht is hiervoor dan als uitgangspunt het fundament gekozen, omdat dat van bijzondere betekenis is. Het wordt genoemd een komen tot de levende Steen en begrijpelijk, dat hiermee bedoeld wordt Christus Zelf als het fundament, de hoeksteen, het Hoofd van de gemeente Gods. Het is vandaag voor ons belangrijk, maar in het bijzonder voor de Jood, die in het Oosten wist hoe belangrijk het fundament is voor een gebouw. Als het fundament goed is, dan zal het gebouw duurzaam zijn.

Het gaat dan niet in de eerste plaats om het mooie, wat stijl of indeling betreft, of het functionele, maar om het houdbare, het duurzame. Het functioneren van de gemeente als een levende gemeente wordt in dit verband alleen als mogelijk gezien, als zij verbonden is met die levende Steen Christus.

Christus wordt hier *een levende Steen* genoemd om verschillende oorzaken. In de eerste plaats om het duurzame, de vastheid en het onvermurwbare aan te geven, maar daartegenover ook duidelijk als levend. Het leven van de Kerk is geen dode materie, maar geeft warmte en leven door de verbondenheid met Hem, Die hun leven is. Onze kanttekening wijst erop, dat het woordje levende vooral ziet op de vervulling van de oudtestamentische schaduwen. Toen was alles nog leeg en dood, maar door de komst van Christus is het alles levende werkelijkheid geworden.

Het gaat om de inhoud van het oude, namelijk het nieuwe, geopenbaard in Hem, Die beloofd was om de zaligheid van Zijn Kerk te verdienen. Christus heeft Zichzelf ook meermalen het Leven genoemd. Hij is dood geweest en is weder levend geworden. Hij is het Leven krachtens Zijn Goddelijke natuur. *God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God.*

Hij is van eeuwigheid tot eeuwigheid, de altijd levende eeuwige God. Maar Hij is ook het Leven krachtens Zijn menselijke natuur Hij was en is immers zonder zonde en mitsdien de dood niet onderworpen. Hij is tot zonde gemaakt ten behoeve van Zijn Kerk, die Hij kocht, maar Hij is het Heilige, Dat uit de maagd geboren is. Wat echter ook inhoudt, dat Hij als de Middelaar Gods en der mensen ook het Leven is. Hij heeft immers ook het leven voor de Zijnen verworven. De Kerk des Heeren kan dan ook

alleen leven in verbondenheid met Hem, door deel te hebben aan Hem. Hij is in het menselijk geslacht afgedaald en Zijn broederen in alles gelijk geworden om het leven te verwerven voor hen door de dood te verslinden. Daartoe stelde Hij Zijn ziel tot een rantsoen voor velen. Hij is het eeuwige levende fundament van de kerk en buiten Hem is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. Maar Hij is van de mensen verworpen. Niet alleen dat er voor Hem geen plaats was bij Zijn komst, ook tijdens Zijn leven is duidelijk gebleken, dat Hij gekomen is tot de Zijnen en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht. Ondanks Zijn leven en werken is Hij uitgespuwd en aan het vloekhout gehangen, terwijl Hij het Leven was. De mensen, dat wil zeggen u en ik, niet die anderen. Het is het verschrikkelijke van de doodstaat. Niet alleen verloren in zonden en schuld, maar ook het middel tot verlossing verwerpende. De drenkeling, die de boei der verlossing wordt toegeworpen, pakt hem niet eens. Dodelijk onmachtig en goddeloos onwillig.

Hoe dan tot hem komen? Maar Hij is bij God uitverkoren en dierbaar. Hij is de eeuwig geliefde des Vaders. Maar daarin komt ook het welbehagen des Vaders openbaar, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Het zijn de eeuwige gedachten Gods, maar Hij zorgt ook voor de wonderlijke uitvoering daarvan. God heeft Zijn Zoon uitverkoren ten behoeve van die uitverkoren gemeente.

En juist ook zo is Hij Zijn Vader dierbaar, omdat Hij die eeuwige liefde des Vaders mogelijk maakte in de uitvoering. Hij is de Vader dierbaar in Zijn overgave om de Zijnen tot die zaligheid te brengen. Hij is de Vader dierbaar in Zijn lijden, in Zijn sterven, in Zijn opstanding en in Zijn hemelvaart en zitten ter rechterhand Gods. Van eeuwigheid tot eeuwigheid is Hij de Vader dierbaar. Maar hoe dan komen?

Als er een fundament gelegd wordt, dan weet iedereen, dat er een gebouw verrijzen zal. Dan moeten de stenen bij het fundament gebracht worden en niet het fundament bij de stenen. Het moet een eenheid worden, die stenen moeten ermede verbonden worden tot een eenheid. En dat is nu het werk van die goddelijke Geest. Deze gaat uit van de Vader en de Zoon om de zaligheid toe te passen en de Zijnen tot het fundament te brengen. Daartoe is nodig de Godsdaad van levendmaking. Dan worden die stenen met het fundament verenigd en dat komt openbaar in de rijke vruchten des geloofs. Als nieuwgeboren kinderkens zijn zij begerig naar de redelijke en onvervalste melk. Dat betreft de Kerk als geheel, maar ook iedere gelovige in het bijzonder. Daarom is dat begerig zijn zo noodzakelijk.

Zo werkt ook altijd de Heilige Geest. Zij komen tot dat fundament met smeking en geweent in overtuiging van zonden en schuld. Het oordeel Gods waard. Dan wordt het zo onmogelijk om zalig te worden. Tegen een goeddoend God gezondigd en die ene Naam tot zaligheid verworpen te hebben. Het is zo hopeloos om bij die levende Steen te komen. Maar wat is het wonderlijk rijk en een ontdekking van 's hemelswege als het fundament ontdekt wordt aan de ziel. Dat is de enige Weg en mogelijkheid om weer voor God te kunnen bestaan, om te leven.

Tot Welke komende door de werking van Gods Geest, Die in alle waarheid leidt. Die Steen is zo dierbaar en beminnelijk. Alles wat aan Hem is, is gans begerlijk. Tot Hem komende worden zij ook zelf als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis. In het Oosten, waar dit beeld zo duidelijk sprak, wist men heel goed, dat die stenen pasklaar gemaakt moeten worden. Wij kernen de fabrieksstenen, waar zo weinig verschil in afmeting of samenstelling aangetoond kan worden. Maar in het Oosten moesten ze gefatsoeneerd en bewerkt worden om in het geheel te kunnen passen. Zo moet ook geestelijk alles afgekapt worden, wat er teveel aan is en een zorgvuldige verbinding met het fundament onmogelijk maakt. Daartoe is die redelijke onvervalste

melk onmisbaar. Daartoe werkt de Heilige Geest door het woord, opdat alles afgebroken wordt dat een scheiding zou kunnen veroorzaken tussen die stenen en het fundament. Alle eigengerechtigheid, eigenwillige godsdienst (en dat is verschrikkelijk veel) alle grond in ons bidden en worstelen of rijke gebedsverhoringen kunnen voor God niet bestaan. Het gaat om die eniggeldende en eeuwiggeldende gerechtigheid van Hem, Die alles alleen heeft aangebracht. Het moet worden tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom. Wat dat is?

Priester zijn betekent volle overgave. Zijn voetstappen leren drukken. Door goed gerucht en kwaad gerucht Hem dienen. Geestelijke offeranden zijn er velen. Niet hetgeen wij presteren, maar de werkingen van de Heilige Geest, zoals verbrokenheid en verslagenheid des harten, gebed en smeking, afsterven van de oude mens, hartelijk leedwezen over de zonden, maar ook toewijding, lof en dankzegging, en hartelijke vreugde in God door Christus en een liefde om in alle goed werk naar de wil van God te leven. Het gaat er niet om of het voor mensen aangenaam is, maar bij God. En bij God kan het alleen aangenaam zijn als het werk van Hem is en het onze is weggewassen in het bloed des Lams. Alles van ons valt dan weg, maar dan worden we alleen zalig, omdat God het wil. Wat is die redelijke onvervalste melk ons noodzakelijk!

Pieter HONKOOP, (1928-1994)

't Was twee dagen na de vergadering van de classis Rotterdam. De varkenskoopman Pieter Honkoop sr. was danig uit zijn evenwicht gebracht. Opnieuw had hij gevraagd om een onderzoek. Ik wil, ik móét dominee worden, zo wist hij. Maar de classis was verdeeld en besloot Pieter door te sturen naar de Particuliere Synode. Pieters gedachten gingen door z'n hoofd als bijen rond een korf.

Maar de natuur trok zich niets aan van kerkelijke vergaderingen en op 19 december 1928 werd er een zoon geboren in huize Honkoop. Het was het vijfde kind. Zijn naam? Pieter! Maar dat zou al snel veranderen. 't Werd in de familiekring 'Pup'. En dat bleef hij: Pup Honkoop.

Pieter sr. zou twee maanden later wel toegelaten worden tot de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten in Rotterdam. Voor Pieter jr. zou dat nog 34 jaar duren. Maar ook hij zou predikant worden. En hij heeft de Gereformeerde Gemeenten 29 jaar mogen dienen.

'Pa, wanneer heeft de Heere Pup eigenlijk bekeerd?'

Vader Honkoop dacht even diep na. Toen wist hij het antwoord. 'Pup? O, eigenlijk al in de wieg.' En dat was waar. Van de jonge Pieter kon met recht gezegd worden dat hij de Heere diende van zijn jeugd af aan. Al vóór zijn geboorte hadden zijn godvrezende ouders werkzaamheden met dit kind aan de troon van Gods genade. Een kind dat gelijk alle anderen in zonden ontvangen en geboren was, maar wiens naam mocht staan in het Boek des levens des Lams.

Binnen het ouderlijk huis was het voor niemand een vraag of Pup de Heere vreesde. Het bleek uit zijn gehele leven en hij was, zo wisten zijn broers en zussen te vertellen, een voorbeeld voor allen. Hij had als kind maar één begeerte: hij wilde de Heere dienen en predikant worden.

Nadat het orgel in de Haagse Bethlehemkerk stopte met spelen, kwam plechtig de kerkenraad binnen. Achteraan liep een ventje, zo'n vijf jaar oud, vier turven hoog. De kerkenraadsleden namen hun plaatsen in en Pup - want die was het - schoof door en kroop naast zijn moeder. Daar nam hij het Woord van zonde en genade, van dood en leven, van Adam en Christus tot zich. Een woord dat, hoewel misschien over vele volwassen hoofden heengegaan, in zijn jonge hart vasthaakte.

Wie heeft lust de Heere te vrezen? Hij.

't Allerhoogst en eeuwig goed. Zeker waar, dat wist die kleine Pup.

God zal Zelf zijn leidsman wezen. Dat beloofde de Heere en Hij zou het waarmaken in het verdere leven van dat kereltje.

Na afloop van de dienst sloot Pup zich weer aan bij de kerkenraad, de consistorie in.

Ik denk, schreef later zijn broer ds. A.F. Honkoop, dat hij in die tijd zijn eerste lessen kreeg in zwijgen en niet klappen uit de kerkenraad. Ik heb hem althans hier nooit iets over horen zeggen.

Gods werk in zijn hart ging door. Op ongeveer veertienjarige leeftijd had hij ervaren en geleerd dat hij niet alleen een schuldig zondaar voor God was, maar dat het veel verder ging: zijn hart was verdorven; hij kon geen goed voortbrengen. Hij werd het waard om verloren te gaan. Zou de Heere daarin onrechtvaardig zijn?

Nee, integendeel: 'k Ben uw gramschap dubbel waardig. Toen mocht de jonge Pup Honkoop voor het eerst iets zien van Gods grote liefde, Die Zijn Zoon gaf tot behoud van doemwaardige zondaren. Die Middelaar Zelf wilde zich in de volgende jaren in steeds meer heerlijkheid in zijn ziel openbaren.

'Ik weet het plekje nog in Den Haag waar dat gebeurde. Van jongs af was ik bij de waarheid opgevoed, maar ik kende de Heere niet totdat er een droefheid naar God in

mijn leven kwam. Maar wat voelde ik me toen vaak ongelukkig. Want Jezus kende ik niet... Tot ik op een dag uit school naar huis liep, ik was toen 14 jaar oud, toen gebeurde het dat Christus in m'n hart verklaard werd met de woorden: "Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Toen openbaarde Christus Zich en het was ook voor mij. Dan krijgt ook dat woordje "ieder" zo'n betekenis. Voor jezelf en voor de ander. Dan kan de hele wereld zalig worden. Niet om je eigen werken, wel uit genade. Wat is het dan zalig om te buigen. Groter blijdschap is er niet.

*Wat blijdschap smaakt mijn ziel,
wanneer ik voor U kniel.*

Pieter Honkoop junior had maar één grote liefde en dat is Jezus Christus, de Gekruisigde. Wat mocht hij toen veel zien en ervaren van Zijn rijkdom en Zijn dierbaarheid. Het werd zo echt waar in Zijn leven: Alles wat aan Hem is, is gans begerlijk.

'Als jong kind wist ik eigenlijk al dat ik predikant moest worden', zo vertelde hij later in een interview. 'Na de catechisatie van mijn vader spitte ik vaak in Bavinck en Calvijn. Ik heb dat echter verdrongen en ging economie studeren, totdat... Mijn vader vroeg me er wel naar, maar drong nooit aan. Achteraf heb ik gemerkt dat het wel altijd bij mijn ouders leefde.'

Na het voltooien van zijn studie economie en na zijn huwelijk, op 22 mei 1956, met de Rijssense Annie Nijland werkte Pieter enkele jaren als bedrijfseconoom, eerst in de Achterhoek, daarna in Zeeland. In zijn hart namen twee zaken toe: zijn begeerte tot het ambt en zijn verzet tegen deze begeerte, totdat... het moment kwam dat hij boog voor de Heere en gewillig gemaakt werd.

Toen het curatorium van de Gereformeerde Gemeenten in 1962 vergaderde, had ook Pieter Honkoop jr. zich gemeld met een attest van zijn kerkenraad. Hij vertelde wat de Heere in zijn hart gewerkt had, van zijn begeerte tot het ambt, van het ontvluchten van zijn roeping, maar ook hoe God daarin geblazen had. Niets liever wilde hij nu dan het verkondigen van die enige Naam onder de hemel gegeven, die Naam, die hem zo zoet geworden was. Het curatorium besloot Pieter toe te laten tot de predikantsopleiding.

Verbaasd keken de curatoren op toen Pieter enkele uren later weer terugkwam. Wat bracht hem weer naar de Boezemsingel? "k Ga even kijken of er nog meer van die stumperds als ik zijn", zei hij tegen zijn vrouw.

Maar het was meer. Hij had, zo dacht hij, veel te weinig gezegd van Jezus' rijkdom, liefde en heerlijkheid. 't Was voor het curatorium echter genoeg geweest.

Omdat hij de enige student in zijn leerjaar was, ontving student Honkoop al na één jaar studie preekconsent. Hij mocht de gemeenten gaan dienen door het Woord te verkondigen en zich verder voor te bereiden op het predikantschap. Maar er viel een schaduw over dit hoogtepunt. Eerst moest hij zijn zo zeer geliefde vader begraven.

Ach, er leefde geen onzekerheid waar vader was. Er was geen twijfel of deze had een goede ruil gedaan. Schreef deze oude predikant het kort voor zijn sterven zelf niet in de kerkbode van Yerseke: 'Maar 's Heeren raad zal bestaan en naar die raad zal 's Heeren Kerk geleid worden. Nochtans is Jezus meer dan overwinnaar. Daarop ziende mag ook uw oude knecht op zijn ziekbed wel eens uitroepen: "Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop beëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning liefgehad hebben." Dan is het goed en het is genoeg.'

Daarmee was er troost voor de kinderen, ook voor Honkoop junior. Maar het verdriet en gemis bleven groot. De zondag na de begrafenis bediende de jonge Honkoop voor het eerst het Woord. Vanaf de kansel in Oudewater preekte hij, mede met het oog op het overlijden van zijn vader, uit Openbaring 7:13-15.

Twee jaar later besloot het curatorium om student P. Honkoop jr. beroepbaar te stellen. Uit de beroepen die kandidaat Honkoop in 1965 ontving, viel weinig te kiezen. Hij voelde dat het Kampen moest worden.

En de Kampense gemeente ontving hem op 22 september 1965 met blijdschap. Het werk in de gemeente eiste veel tijd. Daarnaast moest er veel aandacht besteed worden aan de zondagse preken. Die dienden immers voor ieder verstaanbaar te zijn? Góds Woord moest verklaard worden. Die wetenschap woog de predikant zwaar. Zeker de eerste jaren van zijn ambtsbediening kon hij zijn emoties op de preekstoel niet altijd in toom houden.

De preken van ds. Honkoop kenmerkten zich over het algemeen door een duidelijke structuur. Na een korte voorafpraak begon hij aan de verklaring van de tekst. Er zat een soort cirkelredenering in. Beginnend bij punt A trok hij lijnen, om uiteindelijk weer bij datzelfde punt A terecht te komen.

Toen hem tijdens een interview gevraagd werd of zijn studie economie invloed uitoefende op zijn prediking, antwoordde hij nogal nuchter. 'Ik zie zelf geen enkel verband of invloed. Het is alleen makkelijk als je ergens penningmeester wordt.' Relativerend voegde hij eraan toe altijd eenzijdig gericht te zijn geweest op de bedrijfseconomie.

Zijn nuchterheid en economische achtergrond zouden later nog stof doen opwaaien. Hij achtte het witwassen van 'zwart' geld via de kerkzak geoorloofd. 'Maar', zo benadrukte hij tegelijkertijd, 'het verwerven van zwart geld is natuurlijk nooit geoorloofd. Dat vooropgesteld. Maar ik dacht dat een ongeoorloofd bezit weggeven aan een liefdadige instelling of kerk een acceptabele zaak is. Als ik echter kan aangeven, waarvandaan ik dat ongeoorloofde bezit heb, dan moet ik het natuurlijk teruggeven. Maar dat is bij het zwarte geld onmogelijk.'

Zeventig beroepen konden de predikant niet bewegen Kampen te verlaten. Het was zijn eerste gemeente, het zou tevens zijn laatste zijn. Wel verrichtte hij vele andere taken binnen het verband van de Gereformeerde Gemeenten.

Toen de Generale Synode van 1968 het Deputaatschap Jeugdzorg instelde, werd ds. P. Honkoop lid van dit deputaatschap. Tot 1989 maakte hij deel uit van dit college, elf jaar als voorzitter.

Als een zware post ervoer hij het penningmeesterschap van het Deputaatschap voor de Zending, niet omdat hij de financiën niet op een rij kon krijgen, daarvoor was hij voldoende econoom, maar er moest zo vaak geoordeeld worden over mensen. Mensen die werkten in andere culturen en onder zulke totaal andere omstandigheden. Daarover eerlijk oordelen viel hem zwaar.

Het bestuur van de Cursus Godsdienst Onderwijs (CGO) van de Gereformeerde Gemeenten deed niet tevergeefs een beroep op hem. Vele jaren doceerde hij ethiek. Datzelfde vak mocht hij (naast dogmatiek) ook gaan geven als docent aan de Theologische School aan de Rotterdamse Boezemsingel, de plaats waar hij eerder zelf zijn predikantenopleiding volgde.

Als ethicus vormde hij een vraagbaak voor velen uit de Gereformeerde Gemeenten en daarbuiten. Daarbij probeerde hij zich ruimhartig open te stellen naar de maatschappij waarin hij leefde. Anderzijds had die betrokkenheid op de wereld zijns inziens duidelijk grenzen. Toen de kerken te hoop gingen lopen voor het behoud van de

schepping en voor het najagen van gerechtigheid en vrede (het zogenoemde conciliaire proces), wond hem dat niet op. 'Ik kan met de beste wil aan het conciliaire proces geen Bijbelse zin geven. Maar dat laat onverlet dat de Heere bijvoorbeeld in het Oude Testament richtlijnen geeft voor een verantwoord, economisch omgaan met de schepping. Ik houd de volle zwaarte van de verantwoordelijkheid voor het beheer van de schepping overeind. Maar dan wel in het besef dat de gebrokenheid blijft en tegelijk in de wetenschap dat we er niet in mogen berusten.'

Over de vraag of juist ethici uit de gereformeerde gezindte in de discussie over zaken als het behoud van de schepping niet een belangrijke rol moesten spelen, dacht hij positief, mits het mensbeeld goed in acht werd genomen. 'Vanuit Bijbels perspectief moeten we bezig zijn, ook in bezinning. Echter, de persoonlijke relatie met God is in het paradijs verbroken. Het gaat er in de eerste plaats om dat wij met God verzoend worden. Dat moet zijn uitstraling hebben, ook inzake deze ethische kwesties. Verschillen in ethische benadering zijn vaak te herleiden tot verschillen in de persoonlijke verhouding tot God. De tere vreze des Heeren is mede bepalend voor iemands visie.'

De opeenstapeling van nevenfuncties bracht ds. Honkoop wel in conflict met zijn eigenlijke roeping: dienaar van het Goddelijke Woord. 'Er is sprake van een voortdurende worsteling tussen wat ik zou willen noemen kwaliteit en kwantiteit. Twee dagen per week ben ik in Rotterdam op de Theologische School. Ik wil beslist alle catechisaties zelf geven en wilde zieken, bejaarden enzovoorts regelmatig bezoeken.

Zeer tegen mijn zin heb ik intussen het gewone huisbezoek losgelaten. Ik vind dat eigenlijk zeer wezenlijk om te kunnen weten wat er in de gemeente leeft. Zo krijg je zicht op het geestelijk leven van de gemeenteleden.'

Op het aller-onverwachts openbaarde zich een ongeneeslijke ziekte. Op 1 januari 1993 moest ds. Honkoop in het ziekenhuis worden opgenomen. Aanvankelijk dacht men aan een hartaanval, maar al spoedig bleek er een andere oorzaak te zijn: er zat een kwaadaardig gezwel in de dikke darm. Er waren uitzaaiingen naar de lever. Dat verklaarde zijn vermoeidheid van de maanden daarvoor, maar het betekende tevens dat van genezing geen sprake meer kon zijn. Rustig en kalm mocht de predikant dit aanvaarden. Het was goed wat de Heere deed. En zo bleef het. Nadat het gezwel was weggenomen, kreeg hij tot in september dat jaar chemokuren, ogenschijnlijk met een verrassend resultaat, zelfs zodanig dat hij zijn werk in de gemeente en op de Theologische School weer gedeeltelijk kon waarnemen. Toen daarna echter de galblaas moest worden verwijderd en de chemokuren geen resultaat meer hadden, volgde een tijd van achteruitgang.

Wel preekte hij nog lange tijd 's zondags één keer en gaf hij zijn laatste krachten hieraan. 't Was zelfs voor zijn huisgenoten onbegrijpelijk waar hij de krachten vandaan haalde, maar zelf zei hij: Als ik maar op de preekstoel ben, gaat het goed. Maar ben ik eraf, dan krijg ik mijn pak weer terug.'

'We kunnen elkaar niet missen. Maar de Heere heeft me laten zien wat het zal zijn om straks ontbonden te zijn om met Christus te wezen. Dat is verre het beste. Het is opnieuw te beleven de heerlijkheid van de hof van Eden. Daar zal alles weer op Hem gericht zijn. Daar zal alles weer beantwoorden aan het doel. Toen ik ziek werd, heeft de Heere mij teruggeleid en toen ik mijn leven overzag was er geen verwachting. Alles schuld en tekort. In mijn jonge leven, in mijn gezin, in de gemeente. Toen bracht de Heere mij bij Golgotha. Daar mocht ik zien op de alles bedekkende gerechtigheid van Christus. Van Golgotha vandaan mocht ik vooruit zien. Naar wat komt. Dan is er

heimwee. Enige tijd geleden kwam er in mijn hart: "Indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen." Toen dacht ik een ogenblik: als de Heere dat nu ook voor mijn lichaam zou doen? Hij zou toch volledige genezing kunnen geven? Toen kwam er een droefheid in mijn hart. Dan zou ik de wereld weer in moeten. En dan zal elke dag weer een dag van zonde zijn. Elke dag die ik nog hier zal zijn, zal een dag zijn waarop de Heere geen plezier van me zal hebben. Toen was er weer dat heimwee naar een volkomen gemeenschap naar Christus.'

Voor de gemeente was dit laatste jaar onvergetelijk. Terwijl hij innerlijk zoveel ervoer van Gods liefde en genade, mocht dit ook steeds in zijn preken doorklinken.

Al wat Gij wrocht zal juichen tot Uw eer;

Uw gunstvolk zal verblijd U zeeg'nen, Heer'.

Het was niet voor niets dat ds. Honkoop dit liet zingen. De manslidmaten waren in jaarvergadering bijeengekomen en ds. Honkoop wist het: het zou voor hem de laatste maal zijn op deze wijze met de broeders bijeen te komen. Hij sprak naar aanleiding van Psalm 145:10: 'Al uw werken, HEERE, zullen U loven, en Uw gunstgenoten zullen U zegenen.'

Daarover had hij al eerder gesproken, vlak voor hij het beroep naar Kampen zou gaan aannemen. Toen stond hij aan het begin van zijn ambtelijk werk, nu wist hij dat het eind ervan nabij was. 'Daar ligt 29 jaar tussen, waarvan geldt: al mijn werken worden geheel tenietgedaan, gelukkig wel; maar Zijn werk houdt stand en wordt in stand gehouden. Zijn werk, dat is Zijn Koninkrijk, Zijn Naam, Zijn deugden. Daar zorgde Hij voor, daar zorgt Hij voor, daar zal Hij voor zorgen.

Ook als het stormt in de gemeente, ook als er ziekte en dreiging des dood is. Vandaar ook dat op de zorgelijk vraag - wat denkt u van het kerkelijk leven? - geantwoord kan worden: het gaat altijd goed! Waarom dan? "De Heere zal in eeuwigheid regeren; uw God, o Sion, is van geslacht tot geslacht. Hallelujah!" '

De tijd van afscheid nemen kwam steeds dichterbij. Lichamelijk ging het steeds achteruit. 'Het "rondje" dat ik loop met mijn vrouw wordt steeds kleiner. De vermoeidheid en kortademigheid worden steeds erger. Ik ervaar het zo, dat ik bewust bij de dag leefde, maar nu is het bij het uur. Steeds meer moet ik afstoten. Toch, en die eer mag ik de Heere niet onthouden, Hij geeft daarin de kracht en wonderlijke ondersteuning om het te mogen doen. Mij is een beter lot bereid en mijn heilzon is aan het dagen. Het is natuurlijk niet altijd levendig, maar Zijn trouw en waarheid houdt haar kracht.'

Er straalde iets van uit. In de dagen die hij in het ziekenhuis door bracht, vroeg de arts, maar ook het verplegend personeel, zich af hoe het mogelijk was dat zo'n ernstig zieke patiënt zo opgewekt kon praten.

'Bent u religieus?' vroeg ds. Honkoop. Hij vertelde van de hoop die in hem was en de zekerheid omtrent zijn eeuwige staat. 'Maar bedenk wel', zo besloot hij, 'genade maakt niet onnatuurlijk.' Daarmee gaf hij aan te doen te hebben met zijn gezin. Maar ook zag hij op tegen de laatste dagen voor het sterven.

'Er is een neergaande lijn, dat staat vast. Je voelt dat; inwendig zwelt wat niet mag groeien. Het middenrif wordt hierdoor naar boven gedrukt. Dit heeft benauwdheid tot gevolg. Dagelijks word ik, van uur tot uur, herinnerd aan een niet tegen te houden kwaal. Als ik het "naar" zijn van mijn lichaam gevoel, het "zeuren" in mijn lichaam, het niet "fit" zijn, dan is er de schrik van "het begin van het einde. Maar mij wacht de volle rijkdom en dit doet mij in alle zorg betreffende de toekomst reikhalzend hunkeren:

"Och Heer', wanneer komt die dag,

*dat ik toch bij U mag wezen
en zien Uw aanschijn geprezen."*

Als ik eraan denk dat de Heere daar zoveel voorsmaak van geeft, dan wens ik u allen een jaar toe, zoals ik achter de rug heb, uitgenomen mijn banden. Ziende op mijn zonden en ongerechtigheid, ziende daartegenover op Zijn werken voor en in mij, dan rijst er zo'n verwondering over zoveel ondervinding van Zijn liefde, dat ik niet anders weet te beleven dan: ik geloof dat de Heere heel veel van mij houdt.'

Bij het bewust afscheid nemen van zijn broers en zusters mocht ds. Honkoop ervan getuigen dat de zaligheid vast ligt. Van zijn broer, ook predikant, nam hij afscheid met de woorden: 'Wij steken het hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen.'

En tot het laatst hield hij zijn vrouw en kinderen voor: 'de Heere is goed.'

Naar het lichaam waren de laatste dagen niet gemakkelijk, juist smartelijk. Maar onder alles bleef het waar: "Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij; Uw stok en uw staf, die vertroosten mij."

Op 30 april 1994 ging de predikant op bed liggen en wist: 'Nu kom ik er niet meer af.' Maandagavond 2 mei, vier dagen voor zijn heengaan, toen zijn toestand achteruit snelde, ging de predikant zijn vrouw en kinderen voor het laatst voor in een gebed, verweven rond Psalm 33:11:

*Goedertieren Vader,
Milde Zegenader,
Stel Uw vriend' lijk hart,
Op wiens gunst wij hopen,
Eeuwig voor hen open;
Weer steeds alle smart.*

Na het amen zweeg iedereen, aangegrepen en ontroerd.

'Nu hoef ik nooit meer te bidden', stamelde de stervende predikant. 'Mijn bidden is klaar. 't Wordt eeuwig danken. 'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên!'

Op 6 mei 1994 overleed ds. Honkoop. De begrafenis had plaats op 10 mei. Ds. A.F. Honkoop sprak over Johannes 12:26b: '... en waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn.'

Namens de kerkenraad van Kampen sprak ouderling J. A. Regterschot.

Op de begraafplaats werd het woord gevoerd door ds. M. Golverdingen.

Tenslotte sprak de oudste zoon een dankwoord.

Geschriften

P. Honkoop sr., A.F. Honkoop en P. Honkoop jr., En het geschiedde...! Een drietal van een drietal, Goes 1974. Tweede drietal van een drietal, Goes 1975. Derde drietal van een drietal, Goes z.j.

Literatuur: A.F. van Toor en F. van Toor, *Weid Mijn schapen*. Uit het leven van ds. P. Honkoop (1891-1963), Houten 1993.

Levensschets door A.F. van Toor

BIBLIOTHEEK VAN DE KLEINE KERKGESCHIEDENIS. A. Bel/ P. van de Breevaart / drs. H. Florijn / J. Mastenbroek / H. Natzijs / A. Ros. Predikanten en Oefenaars Biografisch Woordenboek van de Kleine Kerkgeschiedenis - deel 2

DEN HERTOOG B.V. – HOUTEN. Deel 5

VERSLAG BEGRAFENIS DS. P. HONKOOP

op dinsdag 10 mei 1994 te Kampen

Ds. A.F. Honkoop - broeder van de overledene in de natuur, de genade en het ambt - leidde de bijeenkomst in de kerk. Gezongen werd Psalm 84 : 2 en 6; gelezen werd Johannes 12 : 20 - 36.

Na het gebed sprak hij van de wonderlijke vrede rond het ziek- en sterfbed; van het hunkerend verlangen, dat nu is overgegaan in onbepaalde blijdschap. Van der jeugd aan was mijn broer een voorbeeld in ons ouderlijk huis. Eenvoud sierde zijn leven; God stond erin op de voorgrond.

Ook op de laatste familiedag, die op uitdrukkelijk verzoek van mijn zieke broer moest doorgaan. Blijdschap in de Heere werd gemaakt. Hij is thans weggenomen en komt niet terug. Hij is voorgedaan en wij zullen volgen. Wat hij was, ook in zijn zich opofferende gezindheid, was hij niet vanwege zijn karakter, maar vanwege de genade Gods. En zo deed hij zijn vele werk, ja, zo heeft hij alles gegeven uit liefde voor de Heere en Zijn dienst.

Daarbij werd stilgestaan uit Johannes 12 : 26b: ... **"en waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn"**. In deze tekst gaat het over Jezus en Zijn dienaars.

1. Wie spreekt?

De grote Profeet en Leraar, vlak voor Zijn lijden en sterven. Hij is het Zich ten volle bewust (vers 24). Hij ziet er ook overheen, in de toekomst, in de verheerlijking. Wie is Hij? De Zoon, de Zaligmaker, de Borg. Tot Zijn Vader sprak Hij: "Ik heb lust, o Mijn God om Uw wil te doen". Daarom kwam Hij naar de aarde. Daar moest Hij de breuk helen, de kloof dempen, gerechtigheid aanbrengen, de vloek wegnemen, satans prooi ontroven, zoeken en zaligen, weerbrengen tot God, voldoen aan Gods gerechtigheid. Na Zijn vernedering is Hij verhoogd: opgewekt en opgevaren om de weg te banen tot het hart en het huis des Vaders. Kortom, Hij bracht een volkomen zaligheid en vrede aan. Dat deed Hij. Wat deed de mens? Zondigen, zich de dood, het vonnis en het oordeel waardig maken. Allen liggen wij verloren in Adam; daarin is geen verandering of verbetering te verwachten. En toch...

2. Over wie spreekt Hij?

Over "Mijn dienaar". Het Grieks, diakonos, verwijst naar "dienaar der kerk". Maar een rechte dienaar der kerk moet eerst persoonlijk door Christus zijn ingewonnen, wil hij dienaar des Woords kunnen zijn. Hoe kan dat, als er bij de zondaar geen enkele verandering of verbetering mogelijk is? Hij is toch met een altoos durende afwijking een dienaar van de vorst der duisternis? En toch... God zoekt. God vraagt. God trekt. Uw predikant heeft het menigmaal laten zingen en zelf heeft hij het tot het aller-laastst gezongen: Door U, door U alleen, om "t eeuwig welbehagen".

Als vrucht daarvan volgt de trekking. Dan valt de keuze: met Gods volk leven, met Gods volk sterven. In het hart van onze broer is deze keuze al zeer jong gelegd. Zij gaf hem ook al zeer jong een betrekking op het Heilig Avondmaal. Echter, hoe oprecht, hoe onberouwelijk de keuze ook is, ingeleefd moet worden dat wij met onze keuze voor God niet kunnen bestaan, want "hij zal Gode Zijn rantsoen niet kunnen geven". In de weg der ontdekking door Gods Geest wordt de dienaar er buiten gezet. Niet als rijke jongeling, maar als verloren zondaar ontvangt hij de ontsluiting in het heilig evangelie. Voor onze broer geschiedde het met de bekende tekst, Johannes 3 : 16.

Tussen zijn zestiende en twintigste jaar heeft hij daar veel van mogen spreken. In de

latere oefeningen heeft hij alles mogen loslaten. Het hunkerend uitzien en verlangen nam toe: "Bij U, mijn Koning en mijn God, verwacht mijn ziel een heilrijk lot", zo was het op zondag 24 april.

Dienaar geworden zijnde, werd hij ook geroepen om dienaar "in bijzondere zin" te zijn. Gedrongen door de liefde van Christus, zocht hij de uitbreiding van Gods koninkrijk en eer.

In onze laatste bewuste ontmoeting, dinsdag 3 mei, vroeg ik: "Waar moet ik nog voor bidden met je?"

Het antwoord luidde: "Dat Gods Naam verheerlijkt en Zijn koninkrijk uitgebreid worde".

3. Waarvan spreekt Hij?

"Waar Ik ben". Dat is in de hemel; dat is voor het aangezicht des Vaders. De weg tot God is gebaad: "In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen... Ik ga heen om u plaats te bereiden". Hij is er dus plaatsbereidend. Hij heeft er de heerlijkheid, die Hij bij de Vader had, eer de wereld was. Daar, in de heerlijkheid, plaatsbereidend, bidt en eist Hij: "Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt". Hier hunkerde onze broer ernaar; daar aanschouwt hij. Hij heeft zijn wens verkregen naar de ziel, straks volgt het lichaam. Dat moet nu nog rusten, totdat het zal worden opgewekt. Familie, zullen wij dan treuren? Heeft God het niet goed gedaan?

Kerkenraad, als u in de achterliggende achtentwintig jaar ooit ruzie met hem gehad hebt, dan is het uw eigen schuld geweest. Hij droeg het beeld van Christus; hij zweeg bij verachting en kleinering.

Gemeente, hij zocht uw welzijn, niet zichzelf. Wat een troost heeft een dienaar van Christus: Waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn".

Na de toespraak zong de grote schare Psalm 89 : 8. Kort voor zijn overlijden heeft de dominee de wens geuit, dat de begrafenis in eenvoud zou geschieden. Daaronder verstond hij ook een minimum aantal sprekers.

Ds. K. de Gier voerde als collega predikant en docent het woord. Als docent heeft hij veel omgang met ds. Honkoop gehad. Dominee De Gier schetste hem in zijn trouwe plichtsbetrachting, hartelijke vriendschap, warme beminnelijkheid en in zijn opstelling: luisterend, de eendracht zoekend, getuigenis afleggend en bescheiden oordelend als zijn oordeel gevraagd werd. Stille verwondering leefde bij mij, aldus spreker: een wetenschappelijk gevormd econoom, werkzaam in het harde en koude klimaat van het moderne bedrijfsleven was als docent bezig met (o.a.) ethiek, een bedreigd terrein. Zo heeft hij gediend als uit kracht die God verleende. Hoe eindigde de bediening van Aaron? Mozes moest hem zijn gewaad afnemen. Toen bleef er een ontklede zondaar over, die genade nodig had. Het priestergewaad wees heen naar Christus. Een dode mocht het niet dragen, alleen een levende. Ziende op de Hogepriester Christus kon Aäron sterven in het geloof. En: "Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid".

Een andere wens van dominee Honkoop was, dat namens de kerkenraad - "Zij zijn me allen even lief - gesproken zou worden door de ouderling die volgens het rooster aan de beurt was. Dit was ouderling J. A. Regterschot, de wijkouderling van de familie Honkoop. Deze had ook bij de intrede op 22 september 1965 namens de kerkenraad gesproken.

"Wij staan hier door 's Heeren goedheid en genade, maar er is groot verdriet. Het is een zegen als we ons verdriet op de Heere mogen wentelen. Wentelen is een zwaar werk; nochtans wordt er blijdschap in verdriet gesmaakt als in het wentelen blijkt: " "t

Is Isrels God, Die krachten geeft", mevrouw Honkoop. Wij zijn hier met velen en toch staat u nu alleen. God is niet aan mensen gebonden; wel heeft Hij Zich aan mensen verbonden, ook aan uw man. Het kenmerk van zijn leven was, dat hij de eer van God zocht. Dat kon alleen door het werk Gods. Hij predikte de noodzaak van het Bloed, het Lam en het Offer als het enige middel om de gekrenkte deugden Gods te herstellen en zondaars zalig te maken. Zo ontving uw man "in een grote gemeente" "een stad ter woning".

Kort voor de overkomst van uw man heeft ds. Schipaanboord onze gemeente voorgehouden: "De natuur leert ons dat een baas geen knecht aanneemt waar hij geen werk voor heeft. Welnu, als God een knecht zendt, heeft Hij werk voor hem". Welk werk? Dat is in de intredetekst nadrukkelijk uitgedragen: "Van U zal mijn lof zijn in een grote gemeente", dat is de strijdende kerk. En gewerkt heeft hij! Toen hebben we dominee en mevrouw Honkoop welkom geheten met hetgeen in ons hart was: Weigelukzalig is de mens, wiens sterkte in U is, in welker hart de gebaande wegen zijn". Bij het zilveren ambtsjubileum was het; "Het heil is des HEEREN; Uw zegen is over Uw volk". "Zegen" is hulp. Elke dienst, sterkte van God begerend, klonk het: Onze hulp is in de Naam des Heeren". En het "heil" wijst naar de verlossing door de Verlosser. Naar dat heil strekte zich de ziel van onze dominee uit en naar het volle heil zag hij uit. Dat ging gepaard met gebed, ook na veel arbeid. We brengen in herinnering de "afscheidspredikatie" van 31 december 1992, de avond voor de nacht waarop het scheen dat zijn leven plotseling zou worden afgesneden, - hoewel hem later een "toegift" geschonken werd -: "Om Uws Naams wil, HEERE! zo vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot" (Psalm 25 : 11).

Gemeente, wat heeft deze prediking bij en in u uitgewerkt?

*"Wie wijs is merk" die dingen,
en geev" verstandig acht
op "s Heeren handelingen,
zo vol van gunst als macht"*

Ds. A.F. Honkoop sloot de bijeenkomst met gebed. Gezongen werd nog Psalm 68: 2.

Op de begraafplaats sprak onze consulent, ds. M. Golverdingen uit Groningen. In dit graf zal het lichaam rusten tot de dag der wederopstanding. Stof zal wederkeren tot stof. Het laat ons zien wie wij geworden zijn: aan de dood onderworpen. Wie het echt ziet, gaat bukken en buigen en krijgt levende zielsbehoeften aan ontferming. De Heere heeft Zich ontfermd over dominee Honkoop. Ontfermd zijnde, mocht hij ook bij de voortduur liefelijk omhelsd worden en was er het uitzien naar het nieuwe Jeruzalem, de stad welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. In die omhelzingen kwam zoveel van de hemel mee! En nu is de belofte in beginsel vervuld. Daar zal geen inwoner zeggen, ik ben ziek.

Wat ziek zijn is, heeft dominee Honkoop ervaren. Geen arts, hoewel de medici deden wat zij konden, kon de oorzaak van zijn ziekte wegnemen. Zoals er verband is tussen zonde en ziekte, zo is er ook verband tussen genade en gezondheid. Christus alleen kon de oorzaak van de ziekte wegnemen, en Hij heeft het gedaan: "Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten, die heeft Hij gedragen". En uit die verdienste is dominee Honkoop bediend.

Bovendien gaf God daar in zijn leven getuigenis van. God heeft Zijn eigen werk bevestigd en verzegeld. Nog tijdens de laatste Avondmaalsbediening werd hij, vooral tijdens het gebed gekust bij de woorden: "... dat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwig onze God en Vader zijn, ons onze zonden nimmermeer toerekenende, en met alle

dingen aan lichaam en ziel verzorgen, als Uw lieve kinderen en erfgenamen".

Was er hier een in- en afdruk van de zaligheid, daar is de volle zaligheid, de eeuwige gemeenschap met God Drieëinig.

Gemeente, op deze dodenakker heeft hij u vele, vele malen gewaarschuwd en genodigd.

Onderzoek uzelf nauw. Catechisanten, hij bepreekte jullie nooit, maar sprak tot en met jullie van hart tot hart; hij leefde jullie de vreze des Heeren voor. Bekering is een wonder, een werk Gods. Zoek de Heere en leef!

Familie, mevrouw, uw man heeft tot het allerlaatst gezegd: "De Heere is goed". Van die Heere schrijft de profeet: "Want uw Maker is uw Man, HEERE der heirscharen is Zijn Naam". Gods heirscharen, dat zijn Zijn engelen. Zo is er een engelenwacht rond u. En er is geen nood waarop God geen antwoord weet.

Bij de groeve werd nog gezongen Psalm 43 : 4. De oudste zoon, Gerard, sprak een woord van dank, waarin hij o.a. zijn vader schetste als een man van niet veel woorden, maar van veel gebed.

Hij eindigde met Psalm 111 : 5.

In "de Beukelaar" werden de familie en de genodigden terugverwacht voor een broodmaaltijd.

Deze werd met gebed geopend door ds. J.W. Verweij uit Rijssen en gesloten door oud. J. Honkoop uit Den Haag. Deze las voor het gebed Psalm 146.